

Rozdział II

Aktualna sytuacja społeczno – gospodarcza gminy Tuszyn

II.1. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, LUDNOŚĆ

Gmina Tuszyn położona jest w środkowej części województwa łódzkiego w powiecie łódzkim – wschodnim, na południe od Łodzi. Gmina Tuszyn wchodzi w skład łódzkiej aglomeracji miejskiej, stanowiąc dla niej fragment południowego pasma rozwojowego. Gmina położona jest pomiędzy dwoma dużymi miastami: Łodzią - obecnie stolicą województwa odległą o 7 km, oraz Piotrkowem Trybunalskim – byłym miastem wojewódzkim odległym o 12,5 km.

O centralnym położeniu Tuszyna w stosunku do innych większych ośrodków miejskich tego regionu świadczą odległości do najbliższego miasta Pabianice 17 km, Bełchatowa 31 km, Tomaszowa Mazowieckiego 36 km.

Gmina Tuszyn graniczy z następującymi gminami: Dłutów, Czarnocin, Grabica, Moszczenica oraz Brójce, Rzgów i Pabianice.

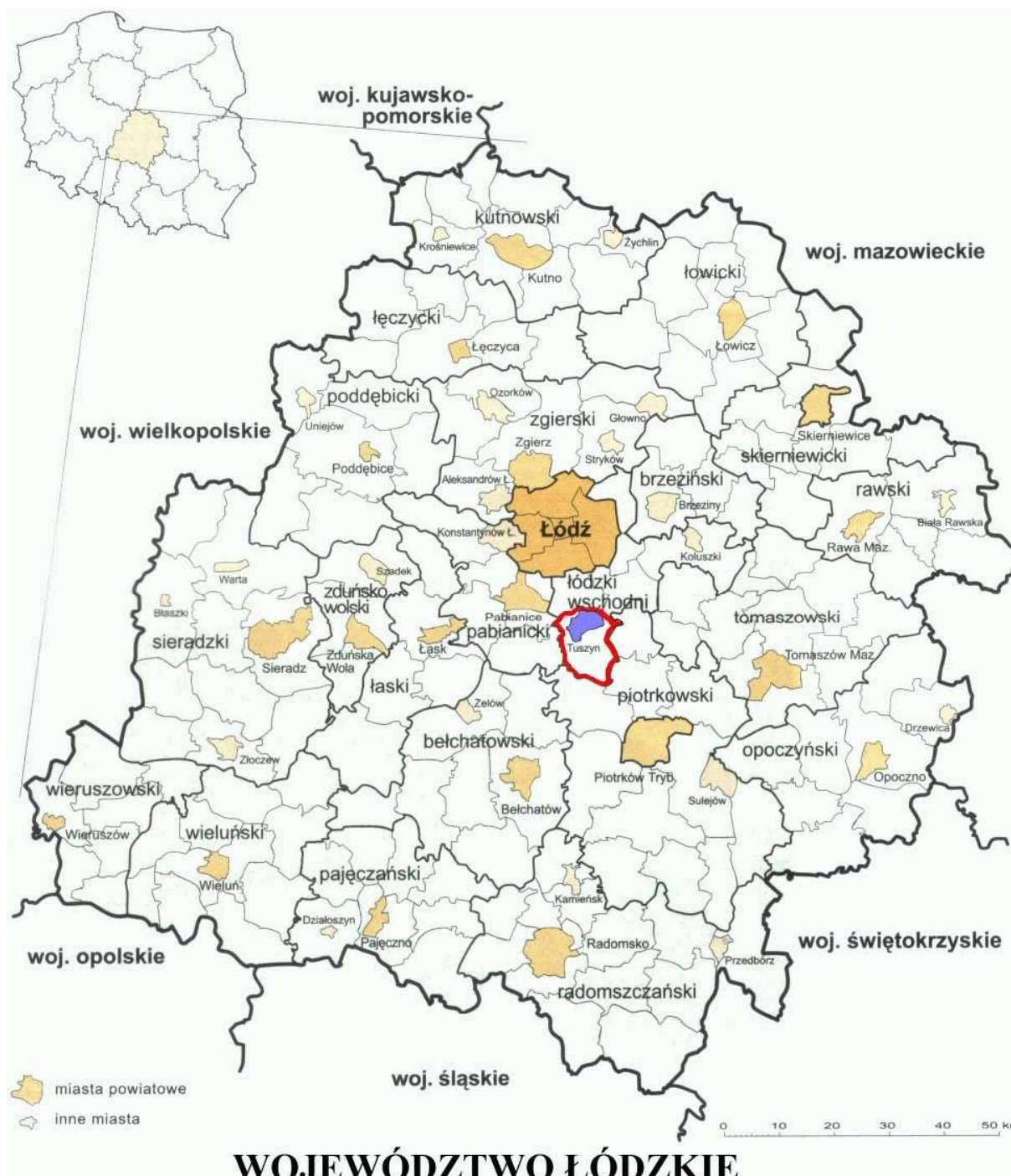
Gmina Tuszyn zajmuje 130 km², co stanowi 26 % ogólnej powierzchni powiatu oraz 0,7 % powierzchni województwa łódzkiego. Pod względem obszaru gmina zajmuje drugie miejsce wśród sześciu gmin powiatu łódzkiego wschodniego.

Również pod względem liczby ludności gmina Tuszyn zajmuje drugie miejsce w powiecie. Jej mieszkańcy stanowią 18 % liczby ludności powiatu oraz 0,44 % ludności województwa.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Rys. nr 1 – Gmina Tuszyn na tle powiatu i województwa

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Tabela nr 1: Tuszyn na tle powiatu łódzkiego wschodniego i województwa łódzkiego.

Obszar	Powierzchnia	Liczba gmin	Ludność	Gęstość zaludnienia
Tuszyn Miasto	23 km ²	-	7228	316 os/km ²
Tuszyn M. i G.	130 km ²	1	11635	90 os/km ²
Pow. Łódz.-Wsch.	499 km ²	7	62800	126 os/km ²
Woj. Łódzkie	18219 km ²	177	2607380	143 os/km ²

Źródło: Opracowano na podstawie danych własnych gminy i danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Gmina Tuszyn składa się z trzech dzielnic: Tuszyn Stare Miasto, Tuszyn – Las, i Tuszyn Szpital oraz z 20 sołectw.

Tabela nr 2: Wykaz sołectw w gminie Tuszyn

Lp.	Sołectwo	Powierzchnia	Liczba ludności
1.	Bądryń	1,5 km ²	64
2.	Dylew	2,6 km ²	89
3.	Garbów	3,5 km ²	206
4.	Głuchów	6,4 km ²	280
5.	Górki Duże	5,6 km ²	187
6.	Górki Małe	4,7 km ²	257
7.	Jutroszew	5,9 km ²	242
8.	Kruszów	4,9 km ²	409
9.	Mąkoszyn	3,5 km ²	189
10.	Modlica	6,9 km ²	320
11.	Rydzynki	10,4 km ²	172
12.	Syski	4,7 km ²	159
13.	Szczukwin	12,7 km ²	325
14.	Tuszynek Majoracki	4,9 km ²	456
15.	Wodzin Majoracki	2,9 km ²	130
16.	Wodzin Prywatny	4,9 km ²	122
17.	Wodzinek	3,6 km ²	193
18.	Wola Kazubowa	3,7 km ²	135
19.	Zofiówka	2,6 km ²	151
20.	Żeromin	10,5 km ²	325
RAZEM		106,3 km²	4411

Źródło: Dane własne gminy (stan na 29.02.2008r.)

II.2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

II.2.1. Ukształtowanie terenu i budowa geologiczna

Pod względem geograficznym gmina położona jest w Prowincji Niżu Środkowoeuropejskiego, Podprowincji Nizin Środkowopolskich, Makroregionie Wzniesień Południowomazowieckich oraz w Mezoregionie Wzniesień Łódzkich i w Mezoregionie Wysoczyzny Bełchatowskiej.

Gmina leży w północnej części Wysoczyzny Bełchatowskiej zajmując jej najwyższą wzniesioną część. Powierzchnię terenu tworzy lekko falista wysoczyzna morenowa położona średnio na wysokości 180-250 m n.p.m. urozmaicona rzędem pagórków osiagających kulminacje w rejonie Górek Dużych (284 m n.p.m.) i Szczukwina. Są to piaszczyste, kopulaste pagórki o wysokościach względnych 10-20 m oraz spadkach 5-10 % i powyżej.

Wiele z pagórków, zwłaszcza tych stanowiących kulminacje terenu zostało zniszczonych poprzez eksploatację kruszywa, co przyczyniło się znacznie do zubożenia wartości krajobrazowej terenu. Poza pagórkami morenowymi i kemowymi powierzchnię gminy urozmaicają liczne formy eoliczne występujące w północnej części terenu wykształcone w postaci pagórków lub wałów wydmowych. Urozmaicenie wprowadzają również doliny cieków, miejscami głęboko wcięte, o stromych stokach. Najwyraźniejszym tego przykładem jest dolina Grabki, w mniejszym stopniu Dobrzyńki. Spotyka się również na powierzchni wysoczyzn niewielkie zagłębienia bezodpływowe typu „oczek” lub słabo zarysowane rozległe wklęsłe obniżenia, włączone na ogół w sieć odpływu powierzchniowego. Taki charakter ma znajdująca się w północnej części gminy dolina Wolbórki. Ogólnie rzecz biorąc zachodnia część gminy ma bardziej urozmaiconą rzeźbę terenu niż wschodnia. Występuje tu szereg obszarów o zboczach przekraczających nachylenie 5 %, przez co narażone są one na erozję. Formy wydmowe z reguły porastają lasy. Pod względem geologicznym gmina znajduje się na terenie kredowej Niecki Łódzkiej. Powstała ona pod koniec okresu jurajskiego, w fazie największego nasilenia ruchów górotwórczych, jako rozległe obniżenie towarzyszące antyklinalnemu wypiętrzeniu, jakie stanowił ukształtowany na wschód od niej wał środkowopolski. Nieckę budują głównie: iłowce, mułowce, wapienie, margle, opoki, gezy oraz kreda piszcząca. Na powierzchni gminy występują wyłącznie utwory czwartorzędowe o ogólnej miąższości od 60 do 100 m. Są to utwory akumulacji lodowcowej

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

i wodnolodowcowej, wykształcone głównie w postaci glin piaszczystych, piasków różnoziarnistych, pospółek i żwirów. Obszar Wysoczyzny Bełchatowskiej był zlodowacony dwukrotnie, w czasie zlodowacenia południowopolskiego oraz zlodowacenia środkowopolskiego, podczas którego lądolód dotarł po skraj Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej.

Najbardziej wyrazistą pozostałością zlodowacenia jest wał osadów moreny czołowej przebiegający na linii Tuszyn - Kamieńsk. Ważny okres kształtowania rzeźby przypada na okres deglacjacji. Powstają wtedy pagórki kemowe tworzące zwarty ciąg od Czyżemina i Tuszyńna po Górki Duże. Na południe od pasa kemów utworzyły się pola sandrowe. Na wyrównanych powierzchniach wysoczyzn ukształtowały się równiny zbudowane z glin moreny dennej. Są one porozcinane pradolinowymi obniżeniami wypełnionymi piaskiem i torfami. W okresie glacjału północno - polskiego rozpoczęła się działalność eoliczna. Śladem tej działalności jest pas wydm występujący w północnej części gminy. Obszar wydmowy jest obecnie porośnięty lasem. Najmłodsze utwory występują na terenie współczesnych dolin rzecznych, są to: mułki, namuły i torfy.

Złoża surowców mineralnych

Obszar gminy pokryty jest grubą warstwą utworów czwartorzędowych i z tymi utworami związane są surowce mineralne występujące na terenie gminy. Są to surowce ilaste oraz kruszywo i one są eksploatowane. Obecnie na terenie gminy znajdują się 23 udokumentowane złoża surowców naturalnych, z czego dwa to złoża surowców ilastych, a pozostałe to złoża kruszywa.

Udokumentowane złoża surowców ilastych:

1. „Kruszów” - eksploatowane dla potrzeb ceramiki budowlanej. Obecnie zrehabilitowane.
2. Złoże „Kruszów” - złożo surowców ilastych do produkcji kruszywa lekkiego, zasoby geologiczne bilansowe 374 tys. m³.

Udokumentowane złoża kruszywa:

1. Garbów – 2 miejsca eksploatacji, zasoby: 291 tys. ton, koncesja do 2010 r.
2. Górki Duże – 10 miejsc eksploatacji, zasoby: 1206 tys. ton, koncesje: trzy wygasły, dwie do 2011 r., jedna do 2010 r., dwie do 2008 r., reszta nie eksploatowane
3. Jutroszew – 1 miejsce eksploatacji, zasoby: 14 tys. ton, koncesja wygasła.

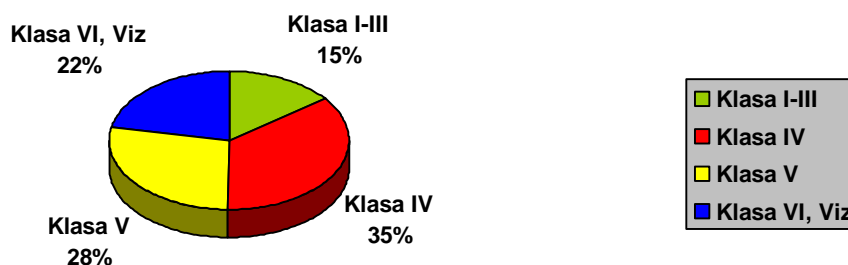

4. Szczukwin – 3 miejsca eksploatacji, zasoby: 443 tys. ton, jedna koncesja wygasła, jedna do 2004 r., jedna do 2012 r.
5. Wodzin Prywatny – 2 miejsca eksploatacji, zasoby: 221 tys. ton, jedna koncesja do 2006 r., jedna do 2010 r.
6. Wodzinek – 1 miejsce eksploatacji, zasoby: 115 tys. ton, w trakcie rekultywacji.
7. Głuchów – 1 miejsce eksploatacji, zasoby: 96 tys. ton, nieeksploatowane.
8. Modlica – 1 miejsce eksploatacji, zasoby: 253 tys. ton, koncesja do 2013 r.

II.2.2. Struktura gruntów według klas bonitacyjnych

Gleby w gminie Tuszyn wykształcone zostały na utworach plejstoceniowych i holoceniowych, tzn. na glinach, piaskach i mułkach. Największą przydatnością rolniczą charakteryzują się gleby brunatne wytworzone na glinach. Są to gleby należące do III klasy bonitacyjnej i występują w większych skupieniach w okolicach wsi: Kruszów, Szczukwin Gliniany, Mąkoszyn, Jutroszew, Żeromin, Górki Małe i Syski. Dużą przydatność dla gospodarki rolniczej mają również gleby bielcowe i pseudobielcowe wytworzone z pisków na podłożach zwięzlejszych oraz z glin spiaszczonych. Gleby te należą do IV klasy bonitacyjnej. Największe kompleksy tych gleb występują na południe od Tuszyna i Żeromina oraz w okolicach Garbowa, Szczukwina, Wodzina Prywatnego i Majorackiego, Głuchowa i Górek Dużych. Najśłabsze gleby znajdują się w zachodniej części gminy w pasie ciągnącym się od Rydzynek na północy po Wolę Kazubową i Dylew na południu oraz na zachód i południe od Górek Dużych i na zachód od Szczukwina Piaskowego.

Rys. nr 2 - Struktura gleb według klas bonitacyjnych.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Jak widać z zestawienia, gleby chronione zajmują 50,3 % powierzchni gminy. Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 62,3 przy średniej krajowej 66,6. Biorąc pod uwagę kompleksy glebowe najsłabszy 7 kompleks-żytni układa się dwoma równoległymi pasmami: jedno biegnie od Rydzynek po Szczukwin Piaskowy, drugie od Poddębiny po Wodziniek. Kompleks ten występuje także między Syskami a Wodzinem Majorackim. Występują tu gleby nadmiernie przesuszone, towarzyszy mu kompleks 6- żytni najsłabszy. Są to tereny preferowane pod zalesienia.

II.2.3. Klimat

Gmina Tuszyn leży w obrębie łódzkiej dzielnicy klimatycznej. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi ok. 7,6 °C, średnia temperatura najchłodniejszego miesiąca, którym jest styczeń wynosi - 3,6 °C, natomiast średnia temperatura najcieplejszego miesiąca, którym jest lipiec wynosi 18,9 °C. Roczna amplituda temperatur wynosi ok. 22,5 °C.

Na terenie gminy notuje się od 30 do 50 dni mroźnych oraz od 100 do 118 dni z przymrozkami. Ogólnie rejon należy do cieplejszych w Polsce. Czas zalegania pokrywy śnieżnej waha się od 50 do 60 dni, natomiast okres wegetacyjny trwa 210 -227 dni, w którym średnia temperatura powietrza wynosi powyżej 5 °C.

Lokalne warunki klimatyczne kształtowane są pod wpływem rzeźby terenu, warunków gruntowo – wodnych, szaty roślinnej, zabudowy, przemysłu, dróg itp. Wpływ tych czynników odzwierciedla się zwłaszcza w dni bezwietrzne i bezchmurne. Największe kontrasty występują w okresie od kwietnia do października w godz. wieczornych i nocnych. Mgły występują w dolinach i obniżeniach terenowych. Opady atmosferycznej należą do średnich w skali ogólnopolskiej, średnioroczna w granicach 532 do 604mm. W okresie wegetacyjnym 359 do 383mm, to jest 63% sumy rocznej – lipiec max. 88mm, luty min. 25mm.

Ilość dni z mgłą stosunkowo duża – najczęściej późną jesienią 26,2%, zimą 15,6%.

Duża wietrzność, z przewagą o niewielkich prędkościach do 4m/s, większe osiągane zimą i wiosną. Cisze o znacznej częstotliwości – lato, jesień 13%.

Procentowy rozkład róży wiatrów:

NNE	- 4,62	SW	-10,05
NEE	-3,74,	SWW	-9,55
E	-5,97	W	-11,57
EES	-11,48	WWN	-10,85

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

ESS	-11,51	WNN	- 8,60
S	-7,62	N	- 4,44

Przeważające kierunki wiatrów to zachodnie (48%), najmniej liczne północne i południowo-wschodnie (po 5%). Średnia prędkość wiatru w roku wynosi 3,6m/s, wilgotność względna powietrza od 70-90%. Średnie nasłonecznienie w ciągu roku 4h - w czerwcu 6h, w grudniu 1h. Średnie zachmurzenie ok. 6,5h (44 dni słoneczne, 140 pochmurnych)

Warunki klimatu lokalnego są zróżnicowane, najkorzystniejsze warunki występują w rejonie bezpośredniego oddziaływania kompleksów leśnych. Najmniej korzystne warunki klimatyczne posiadają dna dolinne rzek i zagłębień bezodpływowych oraz tereny trwale, nadmiernie nawilgocone. Obszary te charakteryzują się niekorzystnymi warunkami wilgotnościowymi, inwersją termiczną, zaleganiem mgieł i złym przewietrzaniem. Powstają tu zastoiska zimnego powietrza a często również mrozowiska. Tereny te nie nadają się zarówno do upraw polowych, jak i zabudowy.

II.2.4. Warunki wodne

Przez teren gminy Tuszyn przebiega południkowo, mniej więcej na linii od Poddębiny przez Szczukwin do Mąkoszyna, główny dział wodny I rzędu pomiędzy zlewniami Wisły i Odry. W zlewni Odry znajduje się zachodnia i południowa część gminy - jest ona odwadniana przez rzekę Dobrzyńkę, stanowiącą dopływ Neru oraz liczne dopływy Grabii.

- Dobrzyńka ma swoje źródła na granicy wsi Górki Małe - Garbów na wysokości ok. 250 m n.p.m., gdzie występuje już wyraźnie ukształtowana dolina, aż do Dylewa rzeka utrzymuje kierunek północno zachodni. Szerokość doliny jest bardzo zróżnicowana, na terenie Bądzynia rzeka płynie na północ i znajduje się na niej kilka niewielkich zbiorników wodnych. Od wsi Bądzyn rzeka ponownie zmienia kierunek na północno - zachodni, szerokość dna dolinnego kształtuje się tu w granicach 100 - 200 m. We wsi Rydzynki na rzece zlokalizowanych jest kilka zbiorników wodnych, po przepłynięciu przez wieś Rydzynki rzeka opuszcza gminę;
- Dłutówka - dopływ Grabii - ma swoje źródła w Górkach Dużych (Polska Wola) - rzeka płynie przez gminę na długości ok. 3 km, po jej opuszczeniu przepływa do Dłutowa i wpływa do Grabii;

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- Mała Widawka bierze początek w rejonie Szczukwina i Kolonii Syski, po połączeniu cieków źródłowych płynie w kierunku zachodnim i po przepłynięciu ok. 5 km w rejonie wsi Jutroszew opuszcza gminę Tuszyn, aby po kilku kilometrach wpłynąć do Grabii;
- Grabka jest to kolejny dopływ Grabii - bierze swój początek w rejonie Sysek w odległości ok. 1 km od granicy gminy, następnie przepływa przez Grabicę i w rejonie Mzurek uchodzi do Grabii.

W zlewni Wisły znajduje się północna i wschodnia część gminy odwadniana przez następujące ciek wodne:

- Wolbórkę, która ma swoje źródła na terenie kompleksów leśnych na północy gminy. Teren źródłowy objęty jest ochroną rezerwatową (Rezerwat Wolbórka). Rzeka płynie szeroką, płaską, rozległą i podmokłą doliną z zachodu na wschód. W źródłowym odcinku zasilana jest przez dopływ mający swoje źródła w rejonie Tuszyńka Majorackiego. Na cieku tym znajduje się kilka zbiorników wodnych. Następnie przepływa on przez miasto Tuszyn, by w rejonie Wielkopola ujść do Wolbórki. Drugi niewielki ciek wodny zasilający Wolbórkę ma swoje źródła w rejonie Tuszyń - Lasu. Zasila zbiornik wodny Młynek i w rejonie tzw. Grzęd wpływa do Wolbórki. Kolejne ciek wodne zasilające Wolbórkę to: dopływ w Żerominie, dopływ wypływający spod Kruszowa (zwany ciekami spod Kruszowa) i dopływ mający źródła w Głuchowie. W rejonie Żeromina na rzece Wolbórce usytuowanych jest kilka dużych stawów rybnych. Dno dolinne rzeki jest płaskie często podmokłe o zmiennej szerokości od 500 do 2000 m;
- Moszczankę, która bierze początek w rejonie Wodzina Prywatnego, przepływa przez Wodzinek, do Wolbórki uchodzi za Wolborzem,

Mimo dużej ilości cieków teren gminy nie jest bogaty w wodę z uwagi na fakt, iż są to źródłowe odcinki rzek prowadzące niewielkie ilości wody. Z wód stojących większą powierzchnię mają jedynie stawy rybne w Żerominie, Rydzynkach, Tuszyń (na rowie R - A) oraz zbiornik „Młynek” mający charakter rekreacyjny. Pozostałe to niewielkie sztuczne stawy, będące często efektem eksploatacji surowców mineralnych.

II.2.5. Szata roślinna, obszary chronione, istniejące formy ochrony przyrody

W klasyfikacji geobotanicznej obszar gminy Tuszyn obejmuje Państwo Holarctykę (z roślinnością środkowoeuropejską, europejską i cyrkumborealną) z okręgiem Łódzko-Piotrkowskim.

Najbardziej naturalną formację roślinną tworzą lasy, które zajmują 30,9 km² (24,7 % powierzchni gminy). Są to głównie lasy państwowe występujące w trzech podstawowych kompleksach leśnych (2404 ha): Leśnictwo Molenda, Leśnictwo Szczukwin i Leśnictwo Żeromin. Na obszarze miasta Tuszyna znajdują się również lasy komunalne będące własnością gminy Tuszyn (41 ha). Pozostałą część obszarów leśnych stanowią lasy prywatne występujące w niewielkich kompleksach leśnych rozproszonych na terenie całej gminy (745 ha).

Tabela nr 3: Powierzchnia lasów według własności.

Wyszczególnienie	Lasy państwowe	Lasy gminne	Lasy prywatne
GMINA Tuszyn	1986 ha	9 ha	693 ha
MIASTO Tuszyn	418 ha	32 ha	53 ha

Źródło: Dane własne gminy.

Dla wszystkich wymienionych wyżej form własności lasów są opracowane operaty urządzania lasu. Podstawowe typy siedliskowe lasów to przede wszystkim bory świeże i mieszane, gdzie głównym gatunkiem lasotwórczym jest sosna z domieszką brzozy, dębu, świerka, jodły i buka. Na terenach podmokłych występują również olsy, gdzie gatunkiem panującym jest olsza czarna. Przez teren gminy przebiegają również północne granice zasięgu buka, jodły i świerka.

Na obszarze gminy znajdują się następujące obszary i obiekty chronione:

- Rezerwat przyrody MOLENDĄ - utworzony zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 14 września 1959 roku (Monitor Polski Nr 87 poz. 466 z 1959r.), dla zachowania pierwotnego lasu mieszanego, gdzie jodła, świerk i buk występują w pobliżu północnej granicy ich zasięgu. Rezerwat znajduje się w Leśnictwie Molenda - ma pow. 143,00 ha;
- Rezerwat przyrody WOLBÓRKA - utworzony zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 19 września 1959 roku (Monitor Polski Nr 89 poz. 481 z 1959r.) dla zachowania fragmentów naturalnego lasu olszowego, źródeł rzeki Wolbórki

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

oraz motyla szlaczkonია borówkowca będącego reliktem polodowcowym. Rezerwat znajduje się w Leśnictwie Molenda i ma pow. 35,25 ha;

- „Tuszyńsko - Dłutowski obszar chronionego krajobrazu” - utworzony Uchwałą Nr XXV/166/88 WRN w Piotrkowie Tryb. z dnia 27 maja 1988 roku „W sprawie zatwierdzenia regionalnego planu przestrzennego województwa piotrkowskiego”. Obszar zajmuje środkowo-zachodnią, północną i północno wschodnią część gminy.

- **Pomniki przyrody:**

3 buki pospolite – na terenie Leśnictwa Tuszyn oddz. 67 b,

1 dąb szypułkowy – na terenie Leśnictwa Żeromin oddz. 9 n,

1 dąb szypułkowy – na terenie leśnictwa Tuszyn oddz.. 58 d,

3 dęby szypułkowe, 3 lipy drobnolistne, 1 jesion wyniosły, 1 lipa drobnolistna o czterech pniach rosnących obok siebie w formie altany w parku podworskim w Kruszowie.

- **Parki zabytkowe**

Górki Małe – nr dec. KL IV-5340/37/76,

Kruszów – nr dec. KL IV-5340/38/76,

Żeromin – nr dec. KL IV-5340/39/76.

II.3. Rys historyczny

Pierwsze wzmianki o Tuszynie pochodzą z XIII wieku. Obecną nazwę miasta nadał król Władysław Jagiełło na przełomie XIV i XV wieku na pamiątkę, jak mówi legenda, odnalezienia zaginionego podczas łowów syna. Pierwsze zapiski historyczne mówią o Tuszynie w kontekście nadania 16 sierpnia 1416 roku przez króla Władysława Jagiełłę praw lokacyjnych rycerzowi Dobkowi Kobyle z Żar. Jako miasto lokowane na prawie magdeburskim miało zapewnioną niezawisłość wójta i mieszczan od jurysdykcji zwierzchniej władzy wojewody, kasztelana czy starosty.

Dobek Kobyła sprowadzając nowych osadników do miasta Tuszyn, na podstawie przywileju królewskiego, zwolnił ich z wszelkich ciężarów czynszowych i podatkowych na lat szesnaście. Stało się to powodem dynamicznego rozwoju ówczesnego Tuszyna. Do miasta zaczęli szybko napływać nowi osadnicy przeważnie kupcy i rzemieślnicy, tym bardziej, że

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

miasto nie stanowiło grodu obronnego, a było miastem otwartym i obok przywileju lokalizacyjnego, mieszkańom przysługiwał przywilej handlowy zezwalający na targi i jarmarki.

Pierwszym wójtem nowego miasta Tuszyna był Sędzisz syn Mikołaja, który w 1463 roku serdecznie podejmował króla Kazimierza Jagiellończyka, który przybył z całym dworem do Tuszyna. Król Kazimierz Jagiellończyk otaczał Tuszyn szczególną sympatią, o czym świadczą wizyty królewskie w 1472 i 1492 roku uświetnione wspaniałymi łowami na grubego zwierza.

W 1586 roku w Tuszynie powstaje pierwsza szkoła parafialna, do której uczęszczają dzieci zamożnych mieszkańców. Tuszyn przeżywa okres rozwoju dzięki zaradności mieszczan oraz odbywającym się jarmarkom, na które licznie przybywali mieszkańcy sąsiednich miejscowości, a nawet kupcy ze Śląska, Wielkopolski i Mazowsza.

Hamulcem dla rozwoju Tuszyna stał się potop szwedzki w 1665 roku. W wyniku grabieży i podpałów miasto wegetowało, podobnie jak inne ośrodki Królestwa Polskiego, aż do końca XVII wieku. Wtedy to licznie zaczęli napływać osadnicy żydowscy. W 1782 roku miasto liczyło 450 osób. Trudnili się oni rolnictwem, rzemiosłem i drobnym handlem oraz obróbką drewna. Tuszyniacy zajmowali się również pszczelarstwem, młynarstwem, hodowlą bydła i ogrodnictwem. Miasto zaliczano do jednych z ludniejszych po Piotrkowie i Wolborzu.

W skutek II rozbioru Polski Tuszyn wszedł w 1793 roku w skład Prus. W 1807 roku znalazł się w Księstwie Warszawskim, a w roku 1815 - w Królestwie Kongresowym. Wiek XIX to okres rozwoju funkcji handlowej miasta. W Tuszynie odbywało się wówczas 12 targów rocznie.

W 1825 roku Tuszyn przejęty został na rzecz skarbu rządu rosyjskiego. W 1835 roku Tuszyn zostaje włączony do ekonomii czarnocińskiej jako majorat i oddany generałowi carskiemu Lejtnantowi Timofiejowi. W roku 1839 Tuszyn zostaje odłączony od dóbr Czarnocina i włączony do skarbu państwa. W 1863 roku Tuszyn w okresie Królestwa Polskiego został przekształcony w stanicę wojska rosyjskiego. Miasto musiało zapewnić kwatery dla wojska i oficerów oraz stajnie dla koni.

19 maja 1870 roku nakazem carskim Tuszyn, jako kara za udział w powstaniu styczniowym partyzanckiego oddziału pod wodzą tuszyńskiego ławnika, Tomasza Zdzienickiego, pozbawiony został praw miejskich i wcielony do gminy Górki na okres 50 lat. W Tuszynie

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

zniesiono urząd burmistrza, a osadzie nadano funkcję sołtysa. Utrata praw miejskich doprowadziła Tuszyn do zastoju gospodarczego i handlowego na 54 lata.

13 lipca 1924 r. Tuszyn odzyskał prawa miejskie. Powołano do życia radę miejską oraz wybrano burmistrza. Ranga Tuszyzna wzrosła, stał się siedzibą sądu grodzkiego, kasy komunalno-oszczędnościowej.

Okres międzywojenny to czas intensywnego rozwoju Tuszyzna. Wtedy to rozbudowuje się druga część miasta Tuszyn – Las. Ma to związek z odkrytymi w tych okolicach źródłami oligoceńskiej wody mineralnej i ze specyficznym klimatem okolic lasów tuszyńskich. Oficjalne otwarcie nowej dzielnicy dokonano 6 maja 1928 roku. W tym też roku oddano do użytku sanatorium przeciwgruźlicze, którego budowę prowadził dr Stanisław Justman z Łodzi. Tuszyn zyskuje w międzywojennej Polsce miano miejscowości leczniczo – wypoczynkowej.

W 1929 roku dokonano otwarcia nowej szkoły powszechnej, budynku magistratu oraz budynku, w którym zlokalizowano urząd pocztowy i posterunek policji państwowej. Utworzono park miejski dla wypoczynku ludności oraz uzyskano połączenie tramwajowe z Łodzią.

W okresie okupacji hitlerowskiej Tuszyn przyłączony został do Rzeszy jako część Kraju Warty. Wojska hitlerowskie wkroczyły do miasta 7 września 1939 roku. Wojsko i funkcjonariusze władzy okupacyjnej opuścili Tuszyn tuż przed nadejściem ofensywy radzieckiej – w nocy z 17 na 18 stycznia 1945 roku. Okres okupacji hitlerowskiej to przede wszystkim czas prześladowań i terroru. W tym okresie całą ludność pochodzenia żydowskiego wywieziono do łódzkiego getta.

W latach 1975-1998 miasto administracyjnie należało do województwa piotrkowskiego.

W 1978 roku zlikwidowane zostało połączenie tramwajowe miasta z Łodzią. W tym samym okresie droga Tuszyn-Łódź przebudowana została na trasę szybkiego ruchu, omijając centrum Tuszyzna od południowego zachodu. Po 1989 roku, korzystając ze zmian systemu społeczno-gospodarczego, a także wykorzystując centralne położenie i bliskość przemysłowej Łodzi, Tuszyn stał się ponownie dużym ośrodkiem handlu. Powstają olbrzymie tereny bazarowe wyrobów przemysłu tekstylnego, na których zaopatrują się detaliści i hurtownicy z kraju oraz państw Europy Środkowo-Wschodniej. W 1998 roku kolejna reforma administracyjna zmieniła wprowadzony w 1975 roku podział kraju na 49 województw

i wprowadziła 16 dużych województw oraz przywróciła powiaty. Tuszyn jak niegdyś znalazł się województwie łódzkim, w powiecie łódzkim wschodnim.

II.4. TURYSTYKA

II.4.1. Walory przyrodnicze

Tuszyn leży w południowo wschodniej części Niecki Łódzkiej, w widłach małych rzek Dobrzyńki i Wolbórki, na pograniczu dorzecza Warty i Pilicy. Od strony południowej i południowo-wschodniej Tuszyn otaczają pagórki gdzie wysokość wzniesień nie przekracza 300 metrów n.p.m.

Do walorów przyrodniczych Tuszyńska niewątpliwie należą lasy tuszyńskie położone na terenie wydmy polodowcowych liczące obecnie ok. 1000 hektarów powierzchni. Wyodrębniono w nich dwa rezerваты przyrody: **Wolbórka** o powierzchni 35 hektarów mający za zadanie ochronę olch i rzadkiego gatunku motyla - szlaczkonii torfowca, a także źródlisk rzeki Wolbórki oraz **Rezerwat Jodłowy Molenda** o powierzchni 143 hektarów, w którym znajdują się okazy drzew sięgające 50 m wysokości i 4 m obwodu pnia.

Na terenie gminy znajdują się też trzy parki zabytkowe oraz kilka pomników przyrody oraz część Tuszyńsko –Dłutowskiego obszaru chronionego krajobrazu.

Lasy wokół Tuszyńska to tereny polowań czterech kół łowieckich.

Powyższe tereny uatrakcyjniono tworząc sztuczne zbiorniki wodne:

- Stawy Żeromińskie powstałe w wyniku spiętrzenia wód Wolbórki, porośnięte szuwarami i otoczone lasami o powierzchni 100 hektarów. Występuje na tym terenie liczne ptactwo wodne.
- - „Młynek” - 11 hektarowy kompleks leśny, którego częścią jest Ośrodek Sportu i Rekreacji „Młynek” ze zbiornikiem wodnym o powierzchni 2,5 hektara i piękną piaszczystą wydumą plażą.

Walory przyrodnicze gminy Tuszyn sprzyjają rozwojowi turystyki edukacyjnej, ogólnopoznawczej oraz agroturystyki.

II.4.2. Walory kulturowe

Obok walorów przyrodniczych, będących niewątpliwą atrakcją turystyczną gminy Tuszyn, wymienić należy walory kulturowe. W pierwszej grupie znajdują się zabytki

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

podlegające pełnej ochronie konserwatorskiej, wpisane do rejestru zabytków, w drugiej zaś dobra kultury i krajobrazu kulturowego, podlegające ochronie konserwatorskiej i wpisane do ewidencji.

Do zabytków podlegających pełnej ochronie konserwatorskiej, znajdujących się na terenie gminy Tuszyn, zaliczamy:

- Dwór i dworski park krajobrazowy 5 ° w Kruszowie:
  - a) Dwór, Nr rejestru 149/WZK Piotrków Tryb. z dnia 28.08.1967r.
  - b) Park dworski, krajobrazowy, Nr rejestru 632/WZK Piotrków Tryb. z dnia 28.08.1967 r.

W dawnym zespole dworskim – terenie 7 RPU, istnieją jeszcze rządówka, czworak, stajnia, obora. Dwór i dworski park krajobrazowy w Kruszowie od 1997 r. jest własnością prywatną, który w latach 1998 – 2006 przeszedł gruntowny remont. Obiekt ten wyposażony jest w alarm, system ppoż., a także szyby antywłamaniowe.

- Dwór i Park dworski w Górkach Małych:
  - a) Dwór, Nr rejestru 630/WZK Piotrków Tryb. z dnia 28.08.1967 r. (przebudowany zatracił w pewnej mierze cechy pierwotne);
  - b) Park dworski, Nr rejestru 631/WZK Piotrków Tryb. z dnia 28.08.1967 r.

W dawnym zespole dworskim istnieje jeszcze spichlerz. Obiekt jest własnością prywatną. Nie jest udostępniony dla zwiedzających.

- Dwór i park dworski w Żerominie
  - a) Dwór, Nr rejestru 635/WKZ Piotrków Tryb. z dnia 29.08.1967 r. (po pożarze znajduje się w stanie ruiny),
  - b) park dworski, Nr rejestru 637/WKZ Piotrków Tryb. z dnia 29.08.1967 r.

W dawnym zespole dworskim – terenach 1MW i Ropo istnieją jeszcze dom rządcy gorzelni, stodoły podworskie, czworaki, obora i stajnia, wozownia i stajnia, budynki gospodarcze, gorzelnia, kuźnia, płatkarnia i przetwórnia ziemniaków, spichlerz podworski.

Obiekt jest własnością prywatną, wymaga kompleksowego remontu.

Poniżej uszczegółowiono dobra kultury i krajobrazu kulturowego, podlegające ochronie konserwatorskiej i wpisane do ewidencji:

Tuszyn:

- Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Witalista:
  - kościół murowany, wzniesiony w latach 1860-1862 odbudowany i rozbudowany w latach 1927 – 1930;
  - plebania – murowana, zbudowana w 1916 r.

- Obiekty mieszkalne:
  - ul. Batorego 4 - dom drewniano-murowany, ok. 1920r.;
  - ul. Chmielna 8 - dom murowany, z przełomu XVIII/XIX w.;
  - ul. Domowicza 41 - dom drewniano-murowany z 1921r.;
  - ul. Łowicka: 3 domy drewniane z 2 poł. XIX w. i początku XX w.;
  - ul. Łódzka: 3 domy murowane, 1 dom murowano drewniany z 2 poł. XIX w. i początku XX w.;
  - ul. 3-go Maja - dom drewniany z 1921 r.;
  - ul. Mickiewicza - 2 domy murowane, 2 domy drewniane z 2 poł. XIX w. i początku XX w.;
  - ul. Parkowa - dom murowany ok. 1880 r.;
  - ul. Prusa - 3 domy drewniane, 2 domy drewniano-murowane, 1 dom murowany z pocz. XX w.;
  - ul. Jana Pawła II - 3 domy drewniane z pocz. XX w.;
  - ul. Rzgowska - pierwsza piętrowa kamienica w Tuszynie;
  - ul. Zwierzyńskiego - 3 domy murowane i 1 drewniany z murowaną elewacją z poł. XIX w.;
  - ul. Sienkiewicza - 1 dom murowany, 1 dom drewniany, 2 domy murowano – drewniane z pocz. XX w.;
  - ul. Słowackiego: dom drewniany ok. 1920 r.;

- Obiekty użyteczności publicznej:
  - ul. Piotrkowska 4 – ratusz, ob. UM Tuszyn, murowany ok. 1920 r.;
  - ul. Łódzka 27 – łaźnia miejska, murowana z 1926 r., przebudowa w 1980r.;
  - ul. Łowicka 11 – plebania, ob. Dom Literatów, murowana z 1922 r.;
  - pl. Reymonta 1 – dom czynszowy, pierwotnie szkoła, murowany ok. 1800r. przebudowany 1900-1925;

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- Obiekty i zespoły przemysłowe.
- ul. Żeromskiego:
- nr 16 młyn parowy, ob. elektryczny, murowany ok. 1890 r., przebudowany w 1930 r.
nr 33; zespół rzeźni: rządówka, murowana z 1923 r., budynek gospodarczy, murowany z 1923 r.
- ul. Parkowa 7 zespół browaru: rządówka i szynk, ob. dom mieszkalny, murowany ok. 1830 r. warzelnia piwa i stajnia, ob. magazyn i sklep, murowane ok. 1830 r. przebudowane, magazyn słoju i zboża, ob. magazyn i sklep, murowane ok. 1830 r., przebudowane, lodownia, ob. magazyn, murowana ok. 1830 r.

Gmina Tuszyn:

- Obiekty mieszkalno-gospodarcze:
- Głuchów: dom z oborą, drewniano-murowany, z ok. 1870r.;
- Kruszów: dom murowany, z ok. 1870 r.;
- Szczukwin: 4 domy drewniane, 2 domy murowano drewniane z pocz. XX w.;
- Żeromin: dom drewniany z 2 połowy XIX w.
-
- Zespoły i obiekty przemysłowe.
- Kruszów:*
- młyn parowy, murowany pocz. XIX w.,
- zespół cegielni: cegielnia, murowana pocz. XIX w, rządówka, murowana pocz. XIX, dwie wiaty do suszenia cegieł, drewniane pocz. XIX w.
- Mąkoszyn:*
- młyn nr 53 drewniany, 1908 r.
- Obiekty użyteczności publicznej
- Kruszów:*
- strażnica OSP, murowana z przed 1918 r.;
- wieża ciśnień, murowana pocz. XIX w.
- Żeromin:*
- szkoła drewniana z ok. 1920 r.

Posiadanie tych ciekawych obiektów kulturowych może przyczynić się do rozwoju turystyki na tym terenie, w szczególności edukacyjnej i ogólnopoznawczej, pod warunkiem wszakże,

że zabytki te poddane zostaną gruntownej renowacji, by stały się atrakcyjne dla zwiedzających, co niewątpliwie wymagało będzie znacznych nakładów finansowych.

II.4.3. Zagospodarowanie turystyczne

Baza noclegowa

Baza noclegowa znajdująca się w gminie Tuszyn to sieć moteli i zajazdów posiadających miejsca noclegowe. Począwszy od 8 miejsc noclegowych w „Wynajmie Pokoi” przy ul. Kościuszki 4 do 150 miejsc w Ośrodku Wypoczynkowym NSZZ Policjantów w Tuszynie - Lesie. Obiekty noclegowe można podzielić na trzy grupy wg miejsca ich lokalizacji. Pierwsza grupa to obiekty znajdujące się przy trasie A1, przyjmujące głównie turystów przejeżdżających przez Tuszyn. Druga grupa to obiekty znajdujące się w okolicy targowisk w Tuszynie czy Głuchowie, których klienci to głównie handlowcy robiący zakupy na bazarach. Trzecia grupa to obiekty znajdujące się z dala od bazarów, czy trasy A1. Są to głównie takie placówki jak np.: Ośrodek Wypoczynkowy NSZZ Policjantów w Tuszynie - Lesie, Rancho w Dolinie, czy Ośrodek Sportowo Rekreacyjny „Młynek”. Ośrodki te przyjmują indywidualnych klientów i turystów na zorganizowane turnusy wypoczynkowe, sportowe, sympozja, spotkania. Stan techniczny obiektów oraz standard obsługi jest zróżnicowany z reguły niewysoki.

Wykaz obiektów hotelarskich (catorocznych):

1. Zajazd „Na górcie” – Głuchów, ul. Długa 89	- 28 miejsc
2. Zajazd „Leśny” – Tuszyn, ul. Chrobrego 1	- 70 miejsc
3. Zajazd „Halszka” – Tuszynek Maj., ul. Starościńska 1	- 24 miejsc
4. Pokoje Gościnne „Piast” – Tuszyn, ul. Polna 21	- 24 miejsca
5. Wynajem Pokoi „Gościniec” – Tuszyn, ul. Rzgowska 86	- 14 miejsc
6. Wynajem Pokoi „Anna” – Głuchów, ul. Podolińska 3	- 20 miejsc
7. Wynajem Pokoi „Sonia” – Tuszyn, ul. 3-go Maja 54	- 11 miejsc
8. Wynajem Pokoi – Tuszyn, ul. T. Kościuszki 4	- 8 miejsc
9. Wynajem Pokoi – Tuszyn, ul. T. Kościuszki 1	- 20 miejsc
11. Wynajem Pokoi – Tuszyn, ul. 3-go Maja 68	- 13 miejsc

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

12. Wynajem Pokoi „Rancho w dolinie” – Wola Kazubowa, ul. Graniczna 14	- 20 miejsca
13. Wynajem Pokoi – Tuszyn, ul. Chrobrego 4	- 9 miejsc
14. Motel Restauracja „Bukowiecki” – Tuszyn ul. J. Pawła II 89	- 46 miejsca
15. Ośrodek Wypoczynkowy NSZZ Policjantów - Wynajem Pokoi – Tuszyn ul. 3-go Maja 49	- 150 miejsc

Obiekty sezonowe

- Ośrodek Sportu i Rekreacji „Młynek” Tuszyn ul. Sportowa 3; (domki kemp.) - 20 miejsc

Łącznie 477 miejsc noclegowych całosezonowych i 20 sezonowych

Baza gastronomiczna

Bazę gastronomiczną Tuszyna tworzy sieć prawie pięćdziesiąt tego typu lokali. Podobnie jak i w przypadku miejsc noclegowych, tak i tu zauważa się wyraźny podział na:

- placówki działające głównie podczas pracy targowisk;
- placówki mieszczące się przy trasie A1, obsługujące głównie turystów przejeżdżających przez Tuszyn;
- placówki mieszczące się z dala od targowisk i trasy A1- te obsługują mieszkańców i turystów pozostających w Tuszynie dłużej.

Wielkość i rodzaj placówek gastronomicznych, funkcjonujących na terenie gminy Tuszyn jest bardzo różnorodna. Zaczynając od małych barów, działających na targowiskach, poprzez restauracje mogące przyjąć większą ilość gości i organizować przyjęcia, a kończąc na dużych zajazdach, czy też powstałych w ostatnim czasie, przy trasie A1, karczmach w stylu góralskim.

Placówki gastronomiczne z terenu gminy:

1. Kępska Joanna – Tuszyn, ul. R. Kocha 4;
2. „Pizzeria” – Tuszyn, ul. Źródłana 8 + filia na targowisku w Tuszynie;
3. Fryczka Paweł Nieśmiałek Kruszów /Bazar „MEDAXU”;
4. Marchewczyński Marek Tuszyn ul. Jana Pawła II 92 Bazar „U JANKA” stan 44/45;
5. Sujka Józef Tuszyn ul. Jana Pawła II 88 targowisko;
6. Gumola Andrzej Kruszów ul. Krzywa 2;
7. Stacja Paliw „PETROL” Kruszów ul. Wolborska 3/5 – bar;

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

8. Zajazd „Halszka” Tuszynek Maj. ul. Starościńska 1, restauracja;
9. Grzywacz Krzysztof Tuszyn ul. Jana Pawła II 49;
10. Bar „KOALA” Głuchów ul. Gołygowska 63 A;
11. Żegota Aleksandra Żegota Filip Tuszyn ul. Jana Pawła II 70 - targowisko gminne;
12. „Jaś i Małgosia” Tuszyn ul. Jana Pawła II 72/74 ;
13. „MEDAX” Sp. z o.o. Stacja Paliw Kruszów ul. Trybunalska 4;
14. Bar „SKARABEUSZ” Tuszyn ul. Jana Pawła II 113A;
15. Motel „Bukowiecki” Tuszyn ul. Jana Pawła II 89 - restauracja ;
16. Berent Anita, Tuszyn ul. Południowa 13;
17. Gul Agnieszka Kruszów ul. Trybunalska 4 targowisko;
18. Bar „IGA” Tuszyn ul. Jana Pawła II 88 targowisko „MEDAXU”;
19. Hejniak Beata Kruszów Bazar „MEDAXU” rząd XIV nr A, B;
20. Wierzejski Krzysztof Głuchów targowisko „AFIXU” rząd 29 miejsce 28;
21. Ciemcioch Teresa Kruszów ul. Krzywa 3 targowisko „AFIXU”;
22. Marchewczyński Witold Tuszyn ul. Jana Pawła II 88 targowisko „U JANKA”;

23. Pensjonat „LEŚNY” Tuszyn ul. Chrobrego 1- 60 miejsc;
24. Matusiak Zbigniew Głuchów stacja paliw „PETROPOL” gastr. BAR;
25. Nastalek Andrzej i Maria Tuszyn ul. Jana Pawła II 70 targowisko Gminne;
26. PUB „BILARD” Tuszyn ul. Rzgowska 4;
27. „Młynek” Tuszyn ul. Sportowa 3;
28. Chęciński Zdzisław Tuszyn ul. Chrobrego 4;
29. Patura Stanisław Tuszyn ul 3-go Maja 60;
30. Jaszczyk Marian Kruszów ul. Trybunalska 4 targowisko „MEDAX”;
31. „Zajazd na Górcie” Głuchów ul. Długa 89A;
32. Snycerz Elżbieta Wola Kazubowa ul. Graniczna 14;
33. Bar „V i k i” – Pływalnia „OCEANIK” ul. Noworzgowska 20;
34. „TIVOLA” - restauracja Tuszyn ul. 3-go Maja 33;
35. Florczyk Grażyna – Kruszów ul. Trybunalska 4 ;
36. Małgorzata Fałek – Bar „GOSIA” – Al. J.P. II 88 – targowisko;
37. Morawska Krystyna – Tuszyn ul. Sportowa 1A;
38. Jolanta Szokal – „Egirol” Tuszyn ul, Sportowa 1;
39. Krawczyńska Halina – Głuchów ul. Krzywa 2;

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

40. P. W. „Inter – Solar” – Tuszyn, Rzgowska 5;
41. Robert Bartczak „Robex” – Głuchów, ul. Krzywa 2 ;
42. Przedsiębiorstwo Rolne „NARRATÓW” – Kruszów ul. Szkolna 2;
43. Gumola Andrzej – Głuchów ul. Krzywa 2;

Z powyższego wykazu 15 obiektów to bary i restauracje mieszczące się na targowiskach, 3 to obiekty przy stacjach paliw, 2 pizzerie, 3 lokale znajdujące się w ośrodkach wypoczynkowych, 5 zajazdów położonych wzdłuż trasy A1, 3 restauracje połączone z obiektami hotelarskimi, pozostałe to małe obiekty gastronomiczne położone w różnych punktach terenu gminy Tuszyn.

Baza towarzysząca.

Przez teren gminy Tuszyn biegnie część czerwonego szlaku turystycznego okalającego okolice Łodzi.

Na szlakach można wyróżnić trasy o różnej długości i różnym stopniu trudności. Oznakowane na czerwono lub czarno (tzw. elementy łącznikowe).

Trasa 1.4. – przez teren gminy przebiega odcinek –Modlica – Kępica – Młynek – Tuszyn, znakowanie czerwone.

Szlak łącznikowy Modlica - na trasie 1.4. znajduje się początek łącznika o długości 3 km oznakowanego na czarno prowadzącego przez rezerwat Wolbórka, a następnie do trasy nr1.

Trasa 1.5. – przez teren gminy przebiega odcinek – Tuszyn – droga do wsi Górki Małe – cmentarz z I wojny światowej – Szpital w Tuszyńku – Poddębina – rezerwat „Molenda” – Rydzynki.

31 maja 2007 roku, dzięki współpracy, dyrekcji, nauczycieli, uczniów Gimnazju Nr 1 w Tuszyńcu, a także przy wydatnej pomocy Urzędu Miasta w Tuszyńcu, powstał szlak rowerowy – ścieżka rowerowa im. Józefa Domowicza. Ścieżka ta biegnie przez miejscowości Tuszyn, Garbów, Górki Małe, Wolę Kazubową, Dylew, Budzyń, Zofiówkę i Rydzynki.

Trasa rowerowa znakowana jest w terenie standardowym znakiem przedstawiającym biały kwadrat z symbolem roweru oraz zielonym prostokątem lub strzałką. Prowadzi on przez malownicze tereny gminy. Przemierzając szlak można podziwiać zarówno tereny rekreacyjne, jak i leśne oraz rolnicze.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Myśląc o dalszym rozwoju i promocji turystycznej gminy należy na istniejących szlakach turystycznych wybudować zadane punkty odpoczynku, w których turysta może odpocząć oraz posilić się.

II.4.4. Ruch turystyczny

Gmina Tuszyn mimo dominującej funkcji rolniczej posiada warunki środowiska przyrodniczego sprzyjające rozwojowi funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej.

Główne walory gminy to lasy i rzeźba terenu, klimat oraz bliskie sąsiedztwo łódzkiej aglomeracji miejskiej i łatwa dostępność komunikacyjna.

Czynniki te zdecydowały, że już na początku XX wieku walory przyrodnicze gminy były zauważane, doceniane i wykorzystywane. W tym czasie zielone tereny tego rejonu były atrakcyjne wypoczynkowo. Powstawało wówczas osiedle wypoczynkowe o układzie urbanistycznym tzw. miasta-ogrodu. Na rozparcelowanym terenie leśnym i częściowo rolnym powstała dzielnica Tuszyn - Las. Natomiast w latach siedemdziesiątych powstały nowe

osiedla wypoczynkowe: Rydzynki, Bądryń i Zofiówka. Korzystne walory bioklimatyczne o cechach leczniczych zdecydowały, że już w okresie międzywojennym powstało sanatorium przeciwgruźlicze, które dało początek nowej dzielnicy Tuszyna, czyli dzisiejszej dzielnicy Tuszyn Szpital.

Tradycyjnymi miejscowościami rekreacji, zwłaszcza świątecznej, są głównie wsie Rydzynki i Zofiówka, gdzie powstały zwarte zespoły indywidualnego budownictwa letniskowego.

Rejon ten charakteryzuje się występowaniem głównie działek rekreacyjnych, na których powstały drugie domy dla wypoczywających, przede wszystkim mieszkańców Łodzi.

Podstawową funkcją tego rejonu gminy jest weekendowa i urlopowa turystyka wypoczynkowa.

Bardzo duża koncentracja działek rekreacyjnych, głównie w rejonie Rydzynek, przesądza o przyszłej funkcji tych terenów. Jednak obszar ten wymaga wyposażenia w infrastrukturę techniczną, co przy występowaniu gęstej zabudowy i wąskich dróg nie jest zadaniem łatwym, ale koniecznym dla ograniczenia dokonującej się tu degradacji środowiska naturalnego.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Oprócz infrastruktury technicznej dla uatrakcyjnienia tych terenów wskazana jest rozbudowa infrastruktury towarzyszącej, tj. gastronomii, urządzeń sportowo-rekreacyjnych, ośrodków wypoczynkowych.

Dominującą formą wypoczynku jest wypoczynek na działkach letniskowych. Nie ma dotychczas rozwiniętej, tak ostatnio preferowanej agroturystyki.

Bazę turystyczną gminy, w stosunku do możliwości rozwojowych, należy ocenić jako niedostateczną. Poważną barierę dla rozwoju turystyki i wypoczynku w gminie Tuszyn stanowią: brak pełnego wyposażenia w infrastrukturę techniczną, brak właściwej, profesjonalnej organizacji i promowania walorów turystycznych dla różnych form wypoczynku, a także ograniczone środki w budżecie na promocję i rozwój tej funkcji.

II.5. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

Główne kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Tuszyn zostały określone w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuszyn”.

W wyniku przeprowadzonych analiz i studiów przy opracowywaniu „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuszyn” dokonano waloryzacji obszaru gminy. Waloryzacja ta pozwoliła dokonać podziału obszaru gminy na strefy polityki rozwoju przestrzennego, i tak wyodrębniono 13 stref:

- strefa rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- strefa mało efektywnej produkcji rolnej,
- strefa zabudowy zagrodowej o zwartej i rozproszonej strukturze,
- strefa intensywności miejskiej,
- strefa intensywności podmiejskiej,
- strefa ochrony wartości układu przestrzennego (Tuszyn – Las, Poddębina),
- strefa kontynuacji istniejącej funkcji rekreacyjno letniskowej,
- strefa mieszkaniowo – letniskowa,
- strefa usług publicznych,

- strefa usług komercyjnych,
- strefa organizacji funkcji rekreacyjno wypoczynkowej,
- strefa ochrony wartości krajobrazu naturalnego,
- strefa ochrony korytarza ekologicznego.

II.5.1. Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego

Kierunki polityki przestrzennej w zakresie ochrony środowiska również zostały określone w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tuszyn”.

Główne kierunki polityki przestrzennej w zakresie ochrony środowiska to:

- utrzymanie ochrony obszarów i obiektów objętych ochroną prawną oraz objęcie ochroną dalszych obiektów i obszarów chronionych,
- zachowanie systemu naturalnych powiązań przyrodniczych, niezbędnych do utrzymania ciągłości przestrzennej obszarów biologicznie czynnych poprzez scalenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Tuszyńsko – Dłutowskiego w regionalny korytarz ekologiczny wiążąc Zespół Przyrodniczo Krajobrazowy Miazgi Wolbórki oraz Zespół Przyrodniczo Krajobrazowy Dobrzyńki – Neru, korytarze ekologiczne o znaczeniu krajowym i międzynarodowym Pilicy i Bzury-Neru,
- zachowanie walorów krajobrazowych i przyrodniczych terenu,
- zachowanie równowagi ekologicznej w środowisku przyrodniczym,
- optymalne wykorzystanie zasobów naturalnych dla rozwoju społeczno – gospodarczego, między innymi z uwagi na budowę autostrady i rozbudowy drogi szybkiego ruchu konieczne staje się udokumentowanie nowych złóż do wykorzystania ich na potrzeby budowy, z dopuszczeniem możliwości eksploatacji kopalin na gruntach rolnych,
- zachowanie bioróżnorodności oraz utrzymanie zdolności ekosystemów do odtworzenia zasobów przyrodniczych.

Stan czystości wód podziemnych

Gmina leży na terenie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych jako zbiornik szczelinowo – porowy Niecki Łódzkiej nr 401. Poziom wodonośny znajdują się w utworach dolnej i górnej kredy. Dolno kredowy – subartezyjski charakteryzuje się wodami słodkimi na głębokości około 1000 mppt, stopień mineralizacji niewielki zawierający małe ilości chlorków lekko

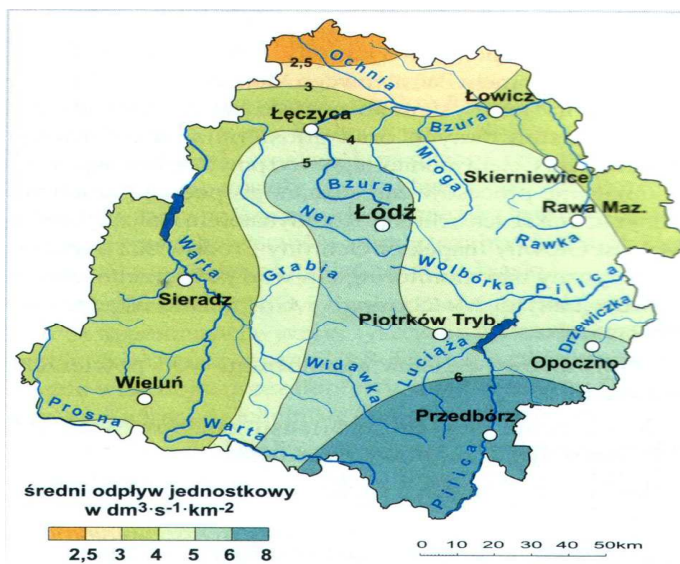
Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

zażelaziły. Są to wody dwuwęglanowo - wapniowe, słabo mineralizowane, dalekiego krążenia.

Wody występujące w serii węglanowej w górnokredowych marglach, wapieniach piaskowcach wapnistych i gazowych posiadają ciśnienie o zmiennej wartości. Sposób uszczelnienia i litografia warstw wodonośnych wskazuje na krótkie drogi krążenia. Mineralizacja jest również niewielka, wody nie zawiera siarczanów, są lekko zażelazone.

Występujące w jednostkach osadniczych studnie kopalne korzystają głównie

Naturalne zasoby wodne województwa łódzkiego

z poziomów czwartorzędowych na różnych głębokościach. Lokalne ujęcia głębinowe dla potrzeb wodociągów gminnych w Tuszynie, Tuszyn – Lesie, Górkach Dużych, Szczukwinie, Rydzynkach i Modlicy.

Poziom wód gruntowych uzależniony jest od warunków geologicznych, rzeźby terenu i wód powierzchniowych. W obrębie den dolinnych zwierciadło wody gruntowej związane jest z poziomem wody w rzece i ulega okresowym wahaniom. Wody gruntowe w pobliżu rzeki występują na głębokości od 0 – 1m ppt. Im dalej od rzeki tym mniejsze uzależnienie od jej stanów.

Tereny wysoczyzn zbudowane z utworów przepuszczalnych charakteryzują się ciągłym i głębszym niż 4 m poziomem wód gruntowych. Tam gdzie grunty o trudnej przepuszczalności występują blisko powierzchni ziemi, spotyka się płytko występujący poziom wód gruntowych – „wierzchówki”. Wahania poziomu tych wód uzależnione głównie od opadów atmosferycznych.

Najbardziej korzystne warunki wodne występują w południowej i południowo-zachodniej części miasta, w obrębie terenów wysoczyznowych z poziomem wód gruntowych poniżej 2m ppt. Największe kompleksy gruntów zmeliorowanych występują w rejonie Żeromina, Górek Małych, Woli Kazubowej, Jutroszewa, Sysek, Wodzinka, Garbowa, Tuszyńka Majorackiego

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

i Kruszowa. Zakłada się w przyszłości zwiększenie terenów zmeliorowanych z założeniem konserwacji i prawidłowego działania istniejących terenów.

Lokalizowanie i inwestowanie obiektów i urządzeń o innym charakterze niż rolniczym nie powinno mieć miejsca na obszarach zmeliorowanych. Ogólnie wody w głębie w gminie należą do nie zanieczyszczonych. W punkcie pomiarowym przy oczyszczalni ścieków w Tuszynie w ujęciu z poziomu czwartorzędowego klasa zanieczyszczenia I b, w punkcie pomiarowym w gospodarstwie rolnym w Żerominie w ujęciu z poziomu kredowego I b, w Szczukwinie z poziomu czwartorzędowego I b w serii wiosennej, I a w serii jesiennej. Wody te o wysokiej jakości, o nieznacznym zanieczyszczeniu i naturalnym chemizmie (dla celów pitnych i gospodarczych wymagających jedynie prostego uzdatnienia).

Z uwagi na małą ilość punktów badawczych na terenie gminy brak pełnej oceny sytuacji.

Stan czystości wód powierzchniowych

Przez teren gminy Tuszyn przebiega dział wodny I rzędu pomiędzy zlewniami głównych rzek Polski - Wisły i Odry.

W zachodniej i południowej części gminy należącej do zlewni Odry znajdują się tereny źródłowe rzek:

Dobrzyńki, Dłutówki, Małej Widawki i Grabki, będących dopływami rzeki Neru i Grabi, poprzez które prowadzą one wody do rzeki Warty.

W północnej i zachodniej części gminy należącej do zlewni rz. Wisły mają swoje źródła rzeki Wolbórka i Moszczanka, będące dopływami rz. Pilicy.

Mimo dużej ilości cieków teren gminy nie jest bogaty wodę z uwagi na fakt, że są to źródłowe odcinki rzek, prowadzące niewielkie ilości wody z wód stojących większą powierzchnię mają jedynie stawy rybne, pozostałe zbiorniki to niewielkie sztuczne stawiki, które w znacznej części są efektem eksploatacji surowców naturalnych.

Rzeki mają wody znacznie zanieczyszczone już prawie od źródła. Powodem tego jest wprowadzenie nieczyszczonych ścieków do wód powierzchniowych, oraz spływy powierzchniowe wód zanieczyszczonych chemicznie z okolicznych pól. Jedynym

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

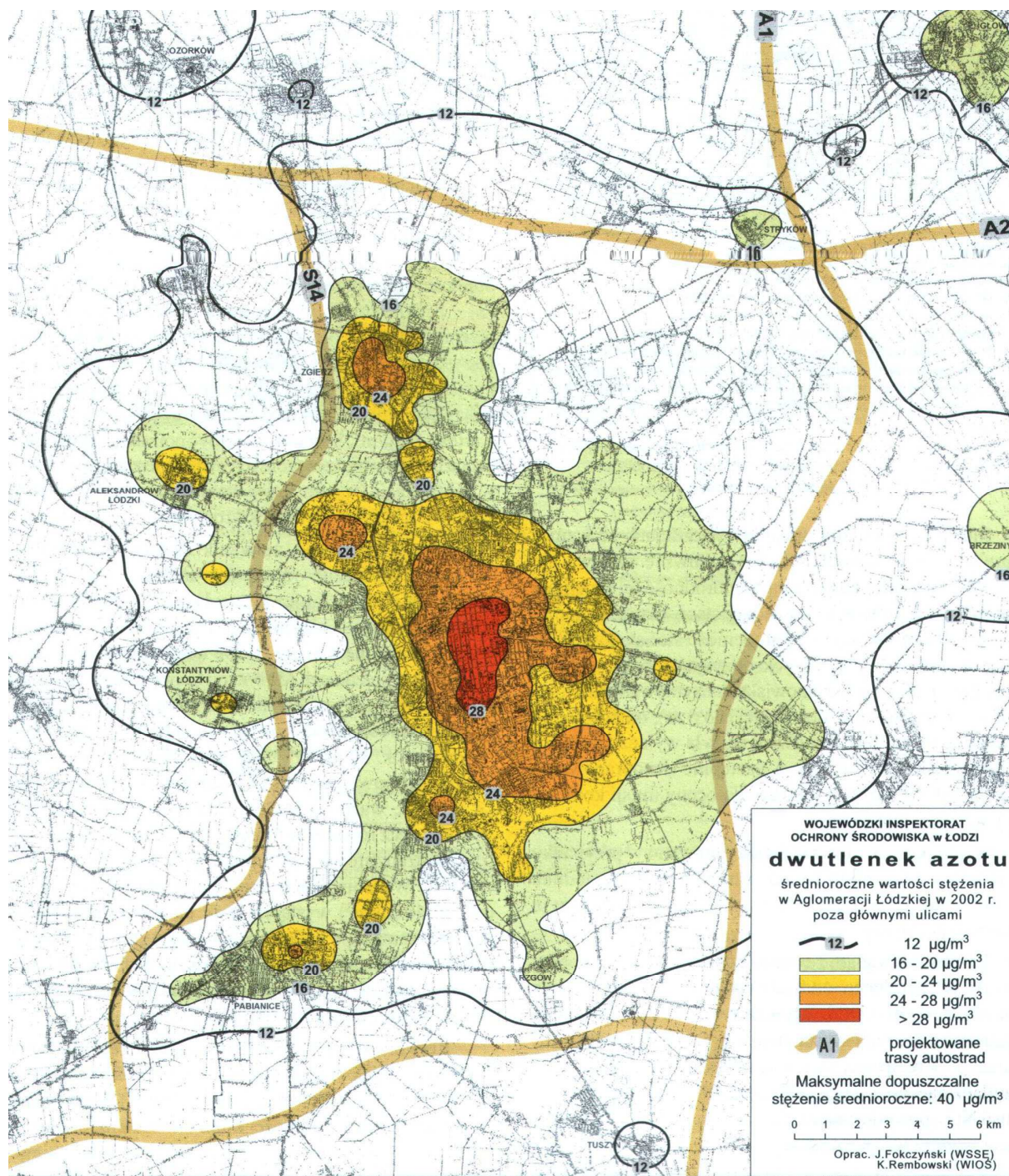

z ważniejszych źródeł zanieczyszczenia jest szpital w Tuszyńku odprowadzający w niedostateczny sposób oczyszczone ścieki do rzeki Dobrzyńki.

Stan czystości powietrza

Ogólnie korzystne warunki aerasanitarne. Występują rejony o znacznym zanieczyszczeniu spowodowanym wysoką emisją spalin związanych ze spalaniem paliw konwencjonalnych w paleniskach domowych. Drugi czynnik to zanieczyszczenia komunikacyjne. Stacja pomiarowa zlokalizowana jest w południowej części miasta w odległości 100 m od drogi Nr 1, poza zasięgiem lokalnych emitorów. Zgodnie z przeprowadzonymi pomiarami poziom zanieczyszczenia powietrza nie jest wysoki. Największe średnioroczne stężenia z emisji komunikacyjnej dwutlenku azotu i dwutlenku węgla to: NO_2 - $13\mu\text{g}/\text{m}^3$ (33% wartości dopuszczalnej), CO - $560\mu\text{g}/\text{m}^3$ (tj. 28% wartości dopuszczalnej). Średniodobowe stężenie CO osiąga 87% normy. Największa kumulacja SO_2 występuje w godzinach wieczornych i nocnych, średnia wartość w okresie letnim wyższa niż średnia z okresu zimowego.

Na wielkość stężeń CO ma wpływ emisja od drogi w okresie letnim a zimą od strony miasta. W przypadku stężeń NO_2 wartości nieznacznie wyższe w okresie zimy przy funkcjonowaniu źródeł grzewczych. Wzrost NO_2 , NO obserwuję się w czasie cisz meteorologicznych. Stężenie SO_2 - $4\mu\text{g}/\text{m}^3$ to jest 10% normy średniorocznej. Niski stopień wynika z lokalizacji punktów pomiarowych poza miastem. Wartości średniodobowe pyłu zawieszonego nie przekraczały $21\mu\text{g}/\text{m}^3$ przy normie $125\mu\text{g}/\text{m}^3$. Zasadniczo nie występują w tym rejonie przekroczenia norm zanieczyszczeń. Jeszcze korzystniejsza sytuacja występuje poza miastem na prawie całym obszarze gminy. Wyższe zanieczyszczenia pochodzą z emisji palenisk domowych, kotłowni lokalnych w tym np. kotłowni przy osiedlu mieszkaniowym „Wysoka” w Tuszyńcu, z nasileniem się tego zjawiska w okresie zimowym.

Średnie roczne wartości stężenia NO₂ w strefie Aglomeracji Łódzkiej w 2002r.

Rys. nr 4 – Średnie, roczne stężenia NO₂ w strefie Aglomeracji Łódzkiej

Stan czystości gleby

Tabela nr 4: Odczyn gleby (pH w KCI) w latach 1998-2002

Odczyn gleby	do 4,5 pH (bardzo kwaśna)	4,6-5,5 (kwaśna)	5,6-6,8 (lekko kwaśna)	6,8-7,2 (obojętna)	pow. 7,2pH (zasadowa)
łódzki wsch.	28	41	26	4	1
woj. łódzkie	31	36	23	8	2

Źródło: Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim – 2003 rok

Rozpatrując tabelę, szczególną uwagę zwrócić należy na udział gleb bardzo kwaśnych. Są to gleby o daleko posuniętej degradacji. Stosowanie nawozów mineralnych na takie gleby nie przynosi spodziewanych efektów, a może nawet spowodować obniżkę plonów. Szkodzi także środowisku. Składniki nawozowe nie są absorbowane przez kompleks sorpcyjny, następuje ich wypłukanie do wód gruntowych i dalej do wód wglębnych, a także powierzchniowych powodując ich zanieczyszczenie.

Niekorzystny obok bardzo kwaśnego, jest również kwaśny odczyn gleby. Gleby o odczynie kwaśnym stanowią w woj. łódzkim 36%. Udział gleb bardzo kwaśnych i kwaśnych łącznie wynosi w województwie 67%. W związku z tym istnieje duża potrzeba wapnowania gleb.

Tabela nr 5: Zawartość fosforu, potasu, magnezu w glebie na obszarach pow. łódzkiego wsch. i woj. łódzkiego.

Zawartość	obszar	b. niski	niski	średni	wysoki	b. wysoki	Wn*
fosforu	p.ł.wsch.	13	34	27	13	13	61
	woj. łódz.	10	32	28	14	16	56
potasu	p.ł.wsch.	32	38	19	6	6	79
	woj. łódz.	29	38	20	7	6	77
magnezu	p.ł.wsch.	24	20	24	17	15	56
	woj. łódz.	20	22	28	16	14	56

*Wn – wskaźnik bonitacji negatywnej - % gleb wymagających zwiększonego nawożenia

Źródło: Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim – 2003 rok

Fosfor jest podstawowym składnikiem pokarmowym roślin. Niedobory tego składnika w glebie powodują obniżkę wielkości plonów i ich jakości oraz gorsze wykorzystanie pozostałych składników. Bardzo niska zawartość fosforu w glebie przyczynia się pośrednio do zanieczyszczenia wód poprzez słabsze wykorzystanie innych składników i większe wypłukiwanie niektórych z nich. Gleby o bardzo niskiej zawartości fosforu stanowią w województwie 10%, o niskiej zawartości 32%, łącznie 42%.

Potas obok fosforu i azotu jest składnikiem pobieranym przez rośliny w dużej ilości. Funkcja fizjologiczna potasu jest równie ważna, jak fosforu, chociaż odmienna. W woj. łódzkim gleby o bardzo niskiej zawartości potasu przyswajalnego stanowią średnio 29%.

Magnez – Znane powszechnie jest znaczenie magnezu dla zdrowia ludzi i zwierząt. Jeśli brakuje magnezu w glebie to jest go znacznie mniej w paszach i produktach żywnościowych wyrosłych na tej glebie. Gleby o bardzo niskiej zawartości magnezu stanowią w woj. łódzkim 20%, gleb o niskiej zawartości tego składnika wynosi 22%. Łącznie te dwie grupy gleb stanowią 42%. Jest to duży procent i posiada odzwierciedlenie w wynikach analiz produktów rolnych.

Wyniki przeprowadzonych przez stację chemiczno-rolniczą w Łodzi masowych badań gleb w woj. łódzkim wskazują na znaczny udział gleb zdegradowanych z powodu nadmiernego zakwaszenia oraz zubożenia w podstawowe składniki pokarmowe roślin: fosfor, potas, magnez.

Lasy

Lasy występują w znacznym rozproszeniu. Największe kompleksy na północny zachód i południowy wschód od Tuszyna oraz trzy kompleksy w okolicach Szczukwina. Na terenie gminy jest liczna grupa niewielkich, rozproszonych lasów prywatnych. Lasy posiadają dość liczny, urozmaicony drzewostan (olsy, łęgi, olchy, brzozy, wierzby, jarzębiny, fragmenty lasów grądowych, dęby, lipy, klony, jawory, jodły, świerki, buki).

Na skutek długoletniej niewłaściwej gospodarki leśnej większość kompleksów leśnych, o mniejszej powierzchni, to monokultury sosnowe.

Obecna polityka leśna kształtowana jest jako przebudowa drzewostanu z przywróceniem,

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

w miarę możliwości, struktury lasu właściwej dla danego siedliska, jak również ochrona cennych fragmentów lasu, które uległy stosunkowo niewielkim przekształceniom z ochroną rezerwatową łącznie. Różnymi formami ochrony objęte pozostałe fragmenty lasów

państwowych między innymi w południowej części gminy zaliczone do kategorii lasów uszkodzonych przez przemysł, a np. lasy wokół Tuszyna spełniają funkcję lasów wodochronnych, w północnej części jako cenne fragmenty przyrody, w zachodniej części jako doświadczone. W gorszej sytuacji są lasy prywatne, ponieważ nie podlegają żadnej ochronie.

Hałas

Na terenie gminy nie występują większe zakłady przemysłowe, a jednocześnie przy prawnych ustaleniach zawężających oddziaływanie hałasu do granic działki, zagrożenie hałasem nie występuje. Jednym z większych oddziaływań jest oddziaływanie od układu komunikacyjnego. Dla drogi krajowej o bardzo dużym nasileniu ruchu drogowego, rzędu 35 tys. pojazdów na dobę w obrębie pasa drogowego, występuje znaczne przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu. Ustalenie wielkości poziomu hałasu wymaga badań. Zagrożone hałasem są jedynie przyległe do trasy dzielnice mieszkaniowe Tuszyna. Nowy plan zagospodarowania przestrzennego zakłada zagospodarowanie terenów wokół drogi krajowej Nr 1 różnymi formami usług, handlu, przemysłu, obsługi komunikacyjnej, minimalizując do istniejących lub niezbędnych formy zabudowy mieszkaniowej.

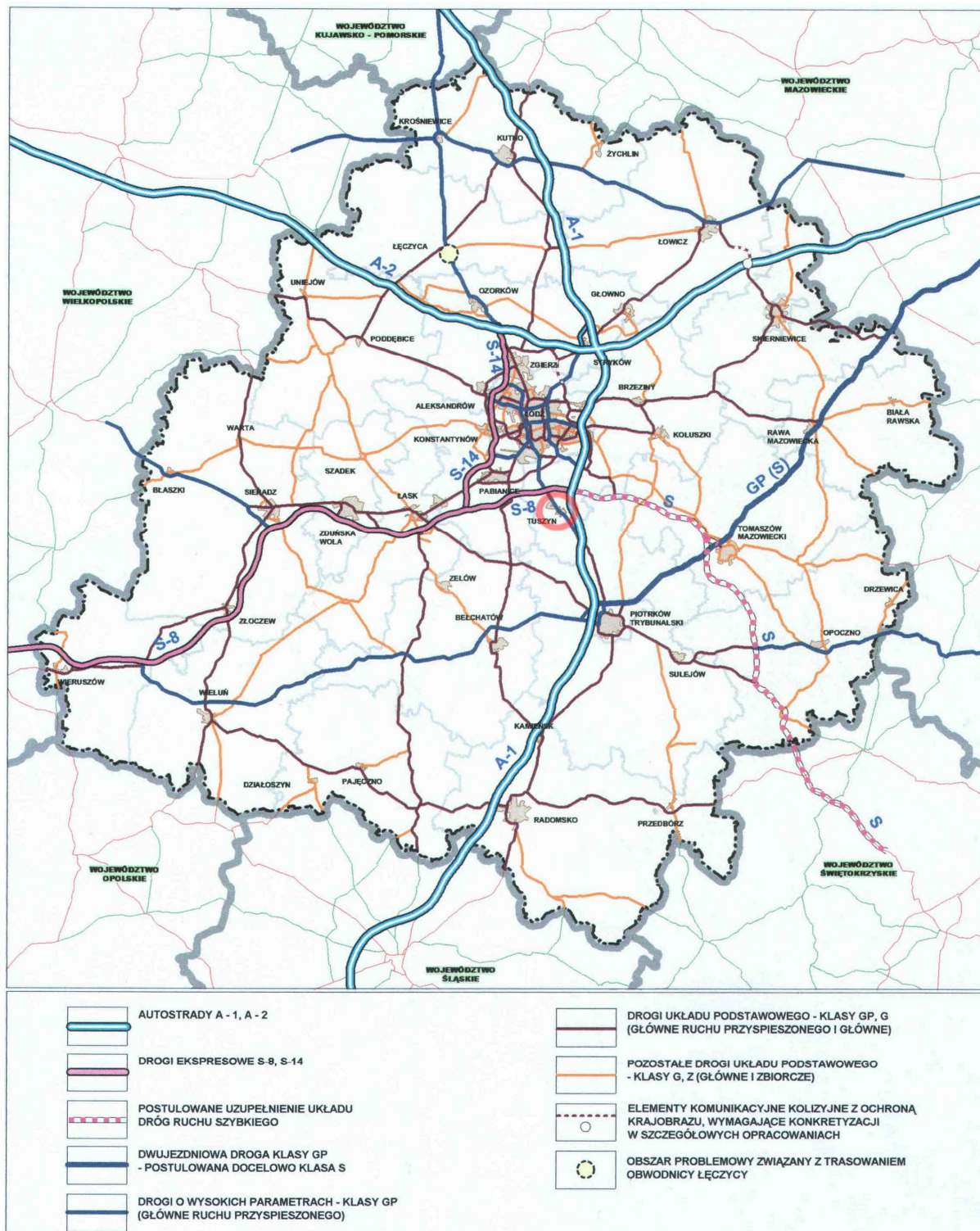
Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyń na lata 2008-2013

II.5.2. Infrastruktura techniczna

II.5.2.1. Infrastruktura komunikacyjna

Rys. nr 5 Tuszyń na tle układu drogowego w woj. łódzkim

a) Układ drogowy.

Układ drogowy gminy Tuszyn tworzą drogi publiczne: krajowe, powiatowe i gminne. Ponadto na obszarze gminy występują drogi osiedlowe, gospodarcze i obsługujące tereny zabudowy wiejskiej.

Do najważniejszych dróg gminy należą:

Odcinek autostrady A-1 – od węzła „Tuszyn” do południowej granicy powiatu stanowiący fragment projektowanej autostrady północ-południe relacji Gdańsk – Łódź – Piotrków Trybunalski – Częstochowa – Katowice – Cieszyn.

Drogi krajowe:

- Nr 1 Gdańsk - Toruń - Łódź – Głuchów (węzeł „Tuszyn”),
- Nr 91 Głuchów (węzeł „Tuszyn”) – Piotrków Trybunalski.

Oprócz ww. dróg podstawową sieć zapewniającą bezpośrednią obsługę terenów zainwestowanych oraz powiązanie z drogami wyższych klas zapewniają drogi powiatowe i gminne. Generalnie posiadają one jezdnie dwupasmowe o nawierzchni w większości bitumicznej, a w przypadku dróg gminnych – również tłuczniowe, żwirowe i gruntowe.

W stosunku do obecnych wymogów technicznych, wzrostu ruchu drogowego i gabarytów pojazdów posiadają one często zbyt niskie parametry i zły stan nawierzchni.

Drogi powiatowe

Tabela nr 6: Wykaz dróg powiatowych

L. p.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość (km)	Nawierzchnia - km			Uzbrojenia
				Twa -rda (km)	Gruntowa		
					ulepsz o -na (km.)	nie ulepsz o -na (km)	
1.	1512E	Dalków-Wola Kutowa-Zofiówka-Leszczyny Duże	11	6,6	-	4,4	DROGA Z ROWAMI, OSWIETLONA w Obsz. zabudowanym
2.	2902E	Tuszyn ul. Poddębina-ul. Kaczeńcowa-ul. Kępica- ul. Brzezińska	9,84	6,54	-	3,3	DROGA, CZĘŚCIOWY BRAK OSWIETLENIA
3.	2900E	Tuszyn ul. Zwierzyńskiego - ul. Żeromskiego – ul. Ogrodzonka, Czarnocin	5,48	5,48	-	-	DROGA POZA OBSZAREM ZABUDOWANYM Z ROWAMI
4.	2901E	Tuszyn ul. 3-go Maja	1,41	1,41	-	-	OSWIETLENIE,
5.	2903E	Tuszyn ul. Narutowicza – ul. Karłowicza – ul. Słoneczna	1,09	1,09	-	-	OSWIETLONA, ul. KARŁOWICZA bez chodnika

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyń na lata 2008-2013

6.	2904E	Tuszyń ul. Króla Wł. Jagiełły – ul. Ks. Ściegiennego – Czyżemin	7,3	6,5	-	0,8	POZA OBSZAREM ZABUDOWANYM DROGA Z ROWAMI
7.	2905E	Tuszyń ul. Leśna	0,69	0,69	-	-	OŚWIETLONA Z CHODNIKIEM
8.	2907E	Tuszyń ul. Poprzeczna	0,7	0,6	-	0,1	DROGA Z ROWAMI, OŚWIETLONA
9.	2908E	Tuszyń ul. Łowicka – ul. Piotrkowska – ul. Wschodnia	1,21	1,21	-	-	OŚWIETLONA Z CHODNIKIEM
10.	2910E	Tuszyń ul. Rzgowska	0,82	0,82	-	-	OŚWIETLONA Z CHODNIKIEM
11	2928E	gm Pabianice – Zofiówka - Tuszyń	2,6	2,6	-	-	OŚWIETLONA,
12.	2929E	Tuszyń – Garbów – Szczukwin - Głuchów	8,4	7,8	0,6	-	OŚWIETLONA W CZĘŚCI ZABUDOWANEJ, ROWY
13.	2930E	Głuchów - Lubanów	6,4	6,4	-	-	DROGA Z ROWAMI, OŚWIETLONY FRAGMENT
14.	2931E	Górki Duże – Rusociny	3,4	3,4	-	-	ROWY, OŚWIETLONA PRZY TERENIE ZABUDOWANYM
15.	2932E	Mąkoszyn – Srock – Podolin – do drogi 3313E	1,5	1,5	-	-	ROWY, OŚWIETLONA
16.	3313E	Róża – Mierzączka Duża – Dłutów – Górki Duże – Kruszów – Kalska Wola	9,4	9,4	-	-	ROWY OŚWIETLONA, W KRUSZOWIE Z CHODNIKIEM
Razem			71,24	62,04	0,6	8,6	

Źródło: Dane własne gminy.

Drogi powiatowe miejskie i zamiejskie są w większości drogami utwardzonymi (85%) i oświetlonymi, o stanie nawierzchni dobrej.

Drogi gminne miejskie:

Tabela nr 7: Wykaz dróg gminnych miejskich

L.p.	Nazwa drogi	nr	Długość km.	Nawierzchnia - km			Uzbrojenia
				Twa-rda (km)	Gruntowa		
					ulepszo-na (km)	nie ulepszo-na (km)	
1.	Akacyjowa	106801E	0,07 km	-	-	0,07	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
2.	Antonówka	106820E	0,489 km.	-	0,328	0,161	GRUNTOWA, BEZ

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

							CHODNIKÓW, BEZ OŚWIETLENIA
3.	S. Batorego	106803E	0,275 km.	-	-	0,275	DROGA GRUNTOWA, OŚWIETLONA
4.	Gen. J. Bema	106804E	0,211 km.	-	-	0,211	DROGA GRUNTOWA, OŚWIETLONA
5.	Blokowa	106805E	0,254 km.	0,254	-	-	CHODNIK, OŚWIETLONA
6.	Brzozowa	106806E	0,171 km.	-	0,171	-	DROGA GRUNTOWA, OŚWIETLONA
7.	J. Chłopickiego	106831E	0,350 km.	0,350	-	-	CHODNIKI, OŚWIETLONA
8.	Chmielna	106807E	0,160 km.	0,160	-	-	CHODNIKI, OŚWIETLONA
9.	Chojniak	106808E	0,375 km.	0,300	0,075	-	CHODNIKI, OŚWIETLONA
10.	F. Chopina	106809E	0,525 km.	-	-	0,525	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
11.	B. Chrobrego	106810E	0,275 km.	-	0,120	0,155	DROGA GRUNTOWA, OŚWIETLONA
12.	Cmentarna	106811E	0,558 km.	0,250	0,308	-	OŚWIETLONA
13.	Dębowa	106813E	0,140	-	-	0,140	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
14.	Domowicza	106854E	0,947 km.	0,947	-	-	CHODNIKI, OSWIETLONA
15.	M. Dąbrowskiej	106812E	0,100 km.	-	-	0,100	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
16.	Górecka	106814E	2,145 km.	-	2,145	-	GRUNTOWA Z ROWAMI, NIEOŚWIETLONA
17.	Grabowa	106815E	0,11	-	-	0,11	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
18.	K. Wielkiego	106817E	0,272 km.	-	-	0,272	GRUNTOWA, OŚWIETLONA
19.	Jodłowa	106816E	0,480 km	-	-	0,480	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
20.	Klonowa	160818E	0,07 km			0,07	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
21.	R. Kocha	106819E	1,594 km.	0,800	-	0,794	BEZ CHODNIKÓW, NIE OŚWIETLONA
22.	M. Kopernika	106820E	0,564 km.	-	0,239	0,325	GRUNTOWA,

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

							CZĘŚCIOWO OŚWIETLONA
23.	Krótką	106823E	0,232 km.	-	0,232	-	GRUNTOWA, OŚWIETLONA
24.	T. Kościuszki	106821E	0,160 km.	-	0,160	-	GRUNTOWA, OŚWIETLONA
25.	Kozietulskiego	106822E	0,080 km.	-	-	0,80	GRUNTOWA, OŚWIETLONA
26.	J. Lelewela	106824E	0,232 km.	0,091	-	0,131	BEZ CHODNIKÓW, OŚWIETLONA
27.	Letniskowa	106825E	0,364 km.	-	0,105	0,259	GRUNTOWA, OŚWIETLONA
28.	Lipowa	106826E					GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
29.	Łąkowa	106827E	0,222 km.	-	0,222	-	GRUNTOWA, OŚWIETLONA
30.	Wł. Łokietka	106828E	0,274 km.	-	0,210	0,064	GRUNTOWA, OŚWIETLONA
31.	Łódzka	106829E	0,260 km.	0,260	-	-	CHODNIKI, OŚWIETLONA
32.	Malinowa	106830E	0,125 km	-	-	0,125	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
33.	A. Mickiewicza	106831E	0,754 km.	0,754	-	-	Z ROWAMI, OŚWIETLONA
34.	Młynkowa	106832E	2,553 km.	2,053	0,500	-	Z ROWAMI, OŚWIETLONA, CHODNIK OD ZABUDOWY
35.	Modlicka	106833E	1,954 km.	-	1,943	-	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
36.	Molenda	106868E	1,182 km.	-	0,229	0,953	GRUNTOWA, OŚWIETLONA
37.	Modrzewiowa	106834E	0,240 km	-	-	0,240	GRUNTOWA, OŚWIETLONA
38.	St. Moniuszki	106868E	1,146 km.	0,582	0,564	-	CHODNIKI, W CZĘŚCI BITUM., OŚWIETLONA
39.	Niedas Leśny	106835E	1,818 km.	-	1,068	0,750	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
40.	Niedas Polny	106836E	0,326 km.	-	0,326	-	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
41.	Niedas	106837E	0,698 km.	-	0,698	-	GRUNTOWA,

*Plan Rozwoju Lokalnego
Gminy Tuszyn na lata 2008-2013*

	Trzciniec						OŚWIETLONA
42.	Noworzogowska	106838E	0,499 km.	0,499	-	-	OŚWIETLONA Z CHODNIKAMI
43.	Ogrodowa	106839E	0,151 km.	-	0,050	0,101	GRUNTOWA OŚWIETLONA
44.	Ogrodzonka	106840E	1,850 km.	-	1,534	0,316	GRUNTOWA Z ROWAMI, NIE OŚWIETLONA
45.	Osiedlowa	106841E	0,160 km.	-	0,122	0,038	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
46.	Pabianicka	106843E	0,853 km.	0,659	-	0,194	OŚWIETLONA, BEZ CHODNIKA
47.	J. Paderewskiego	106844E	0,282 km.	-	-	0,282	GRUNTOWA, OŚWIETLONA
48.	Palestyńska	106845E	0,200 km.	0,200	-	-	OŚWIETLONA, NAWIERZCHNIA Z KOSTKI
49.	Parkowa	106846E	0,219 km.	0,219	-	-	OŚWIETLONA Z CHODNIKAMI
50.	Piaskowa	106847E	0,546 km.	0,546	-	-	OŚWIETLONA Z CHODNIKAMI
51.	Piękna	106848E	0,300 km.	-	-	0,300	GRUNTOWA, OŚWIETLONA
52.	Polna	106849E	2,695 km.	0,495	2,200	-	OŚWIETLONA Z CHODNIKAMI
53.	Południowa	106850E	0,418 km.	0,418	-	-	OŚWIETLONA Z CHODNIKAMI
54.	J. Poniatońskiego	106851E	0,477 km.	0,477	-	-	OŚWIETLONA Z CHODNIKAMI
55.	Poziomkowa	106853E	0,3 km	-	-	0,3	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
56.	B. Prusa	106812E	0,707 km.	0,707	-	-	OŚWIETLONA Z CHODNIKAMI
57.	Pszenna	106849E	0,886 km.	-	-	0,886	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
58.	Pszczela	106852E	0,300 km.	-	-	0,300	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
59.	K. Pułaskiego	106851E	0,859 km.	0,359	0,500	-	OŚWIETLONA, CHODNIKI NA ODCINKU BITUMICZNYM

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

60.	H. Sienkiewicza	106854E	0,750 km.	0,750	-	-	OSWIETLONA, CHODNIK DO PRZEDSZKOLA
61.	P. Skargi	106855E	0,619 km.	-	0,365	0,254	GRUNTOWA, OSWIETLONA
62.	J. Słowackiego	106857E	0,434 km.	0,434	-	-	OSWIETLONA, CHODNIK OD DR NR 1 DO UL. WYSPIAŃSKIEGO
63.	M.C. Skłodowskiej	106856E	0,387 km.	-	0,387	-	GRUNTOWA, OSWIETLONA
64.	J. Sobieskiego	106858E	0,374 km	-	0,264	0,110	GRUNTOWA, OSWIETLENIA
65.	Sosnowa	106859E	0,416 km.	-	0,416	-	GRUNTOWA, OSWIETLONA
66.	J. Sowińskiego	106860E	0,142 km.	0,142	-	-	CHODNIKI, OSWIETONA
67.	Sportowa	106861E	0,532 km.	-	0,245	1,287	GRUNTOWA, OSWIETLONA
68.	Stodolniana	106862E	1,919 km.	1,000	-	0,919	CHODNIKI, OSWIETONA
69.	Strażacka	106863E	0,137 km.	-	0,137	-	CHODNIKI, OSWIETONA
70.	Strzelecka	106864E	1,022 km.	-	-	1,022	GRUNTOWA, NIE OSWIETLONA
71.	Szpitalna	106865E	1,793 km.	0,602	-	-	CHODNIKI, OSWIETONA
72.	K. Szymanowskie go	106866E	0,350 km.	-	-	0,350	GRUNTOWA, OSWIETLONA
73.	Z. Starego	106867E	0,274 km.	-	0,274	-	GRUNTOWA, OSWIETLONA
74.	Świątokrzyska	106868E	0,447 km.	0,447	-	-	OSWIETLONA
75.	Św. Antoniego	106802E	0,300 km.	-	-	0,300	GRUNTOWA, OSWIETLONA
76.	Turystyczna	106869E	0,954 km.	-	0,110	0,844	GRUNTOWA, OSWIETLONA
77.	Tylna	106870E	0,760 km.	0,760	-	-	CHODNIKI, OSWIETONA
78.	Tysiąclecia	106847E	0,542 km.	0,542	-	-	CHODNIKI, OSWIETONA
79.	Wąska	106871E	0,659 km.	-	0,586	0,073	GRUNTOWA, OSWIETLONA
80.	Wczasowa	106872E	0,675 km.	-	0,177	0,498	GRUNTOWA, OSWIETLONA CZĘŚCIOWO
81.	Wielkopole	106873E	3,676 km.	-	1,068	2,608	GRUNTOWA, NIE OSWIETLONA
82.	Wysoka	106874E	0,393 km.	0,393	-	-	CHODNIKI, OSWIETONA

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

83.	S. Wyspiańskiego	106875E	0,767 km.	0,767	-	-	BEZ CHODNIKÓW, OŚWIETLONA
84.	Zielona	106876E	0,173 km.	-	0,150	0,023	GRUNTOWA, OŚWIETLONA
85.	Źródlana	106877E	0,433 km.	0,433	-	-	CHODNIKI, OŚWIETONA
86.	Źwirki i Wigury	106878E	0,230 km.	0,150	0,080	-	CHODNIKI, OŚWIETLONA
87.	Żytnia	106879E	0,567 km.	-	0,150	0,417	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
Razem			52 675	17 800	18 458	17 852	

Źródło: Dane własne gminy.

Drogi gminne zamiejskie

Tabela nr 8: Wykaz dróg gminnych zamiejskich

L. p.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość km.	Nawierzchnia - km			Uzbrojenia
				Twa-rda	Gruntowa		
					Ulepszona (km)	Nie ulepszona (km)	
1.	106408E	Kalinko – Modlica	1,583 km	0,758	-	0,825	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
2.	106601E	Kalinko - Modlica	1,477	1,477	-	-	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
3.	106602E	Romanów – Modlica	0,812	-	0,812	-	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
4.	106603E	Rydzyński – Tuszyn	1,942	-	1,942	-	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
5.	106604E	Żeromin – Kruszów	3,448	0,505	2,943	-	BEZ CHODNIKA, ODCINEK BIT. OŚWIETLONY
6.	106605E	Rydzyński – Dylew	2,507	0,742	1,765	-	BEZ CHODNIKÓW, OŚWIETLONA CZĘŚCIOWO
7.	110152E	Wola Kazubowa - Górki Małe	3,689	0,958	-	2,731	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
8.	110152E	Tuszyn - Górki Małe	1,360	-	1,360	-	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
9.	106606E	Garbów – Aleksandrówek	1,266	-	0,632	0,634	OŚWIETLONA BEZ CHODNIKÓW
10.	106607E	Głuchów – Czarnocin	2,265	-	0,195	2,070	GRUNTOWA, NIE OŚWIETLONA
11.	106608E	Górki Duże – Szczukwin	1,756	0,680	-	1,076	BEZ CHODNIKA, NIE OŚWIETLONA
12.	106609E	Szczukwin - Niwy Jutroszewskie	4,810	2,582	2,228	-	BEZ CHODNIKÓW, OŚWIETLONA CZĘŚCIOWO

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

13.	106608E	Szczukwin - Wodzin Majoracki	5,230	1,865	3,365	-	BEZ CHODNIKA, NIE OŚWIETLONA
14.	106610E	Rusociny - Jutroszew	1,590	1,590	-	-	BEZ CHODNIKA,
15.	106608E	Wodziniek – Srock	1,670	1,670	-	-	BEZ CHODNIKA, OŚWIETLONA
16.	106611E	Maleniec - Jutroszew	0,680	-	0,680	-	BEZ CHODNIKA, NIE OŚWIETLONA
17.	106612E	Dziwle - Mąkoszyn	2,716	1,778	-	0,938	BEZ CHODNIKA
Razem			38,801	14,605	15,922	8,274	

Źródło: Dane własne gminy.

Z przedstawionych danych wynika, że 38% dróg gminnych jest utwardzonych, a w przypadku dróg powiatowych odsetek ten wynosi 85%. Większość dróg gminnych bez względu na rodzaj nawierzchni posiada oświetlenie.

c) Nakłady poniesione na drogi.

Tabela nr 9: Nakłady poniesione na bieżące utrzymanie dróg w latach 2000 – 2006 w zł.

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
drogi powiatowe	230 919	204 600	230 600	230 814	193 370	333 393	265 000
drogi gminne	237 993	313 966	456 841	435 314	475 508	353 159	389 033

Źródło: Dane własne gminy.

Tabela nr 10: Nakłady inwestycyjne poniesione na drogi w latach 2000 – 2006 w zł.

Lata	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Kwota	1 370 767	2 078 534	3 299 216	2 135 945	1 895 305	3 520 515	3 838 151

Źródło: Dane własne gminy (sprawozdania z wykonania budżetu).

d) Wypadki drogowe.

Tabela nr 11: Liczba wypadków drogowych, ofiar, rannych, kolizji w latach 1999 - 2006

ROK	WYPADKI	ZABICI	RANNI	KOLIZJE
1999	42	10	49	251
2000	55	11	68	260
2001	35	6	40	285
2002	27	1	36	309
2003	30	5	43	296

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

2004	33	4	47	335
2005	33	5	49	295
2006	36	6	48	282

Zródło: Komenda Powiatowa Policji powiatu łódzkiego wschodniego

Z danych zawartych w tabeli wynika, iż liczba zabitych zmalała o 50 % w 2006 r., w porównaniu do roku 1999. Zmalała także nieznacznie liczba wypadków, ale wzrosła liczba kolizji.

d) Obsługa komunikacyjna.

Obsługę komunikacyjną zbiorową gminy w zakresie przewozu osób zapewnia Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Łodzi oraz prywatni przewoźnicy (szczególnie na trasie dojazdu do Łodzi i Piotrkowa Tryb.). Linie PKS przebiegają drogami krajowymi i niektórymi powiatowymi.

W zakresie powiązań wewnętrznych (w tym wewnątrzgminnych) sieć drogowa jest wystarczająco gęsta. Wszystkie wsie i miejscowości są obsługiwane komunikacyjnie, mają połączenia z siedzibą gminy i ze sobą. Duża ilość tych dróg wymaga obecnie modernizacji bądź przebudowy, szczególnie w zakresie szerokości jezdni i wzmocnienia nawierzchni.

II.5.2.2. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego

Usługi telekomunikacyjne dla gminy są realizowane poprzez łódzki węzeł telefoniczny. Przez teren gminy przebiega ważny trakt telekomunikacyjny dla obsługi łączności z południem kraju oraz dla łączności w ruchu międzynarodowym; pozostałe linie mają charakter lokalny. Lokalna sieć telefoniczna jest układem dość dobrze rozbudowanym, co powoduje, że poziom dostępności do usług telekomunikacyjnych jest zadowalający, przede wszystkim w północnej części terenu gminy z miejscowością Tuszyn włącznie. Wskaźnik liczby abonentów sieci telefonicznej wynosi około 15 na 100 mieszkańców. Dla porównania wskaźnik krajowy dla terenów wiejskich wynosi obecnie 8,5/100 mieszkańców.

Głównym uwarunkowaniem technicznym dla dalszego rozwoju usług telekomunikacyjnym jest zwiększenie pojemności urządzeń numerycznych i sieci przewodowej, zwłaszcza dla potrzeb południowej części obszaru gminy.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Głównym dostawcą usług telefonii stacjonarnej na terenie gminy Tuszyn jest **Telekomunikacja Polska S.A.** Liczba abonentów telefonów stacjonarnych na terenie miasta i gminy Tuszyn obsługiwanych przez to przedsiębiorstwo wynosi 2531, natomiast liczba abonentów ze stałym dostępem do Internetu wynosi 1004 - (stan na 01.07.2007r.). Jednak każdy abonent ma możliwość komutowanego dostępu do Internetu. Telekomunikacja Polska S.A. informuje, iż stan techniczny sieci telekomunikacyjnej na terenie gminy Tuszyn jest dobry.

Usługi telefonii stacjonarnej na terenie gminy Tuszyn od 2001 r. świadczy także **MNI Telcom (Pilicka Telefonía Sp. z o.o.)** Usługi świadczone są w technologii radiowego dostępu abonenckiego. Zainstalowany system radiowy umożliwia oferowanie usług na najwyższym poziomie oraz pozwala, w ramach potrzeb, na szybką i bezproblemową rozbudowę pojemności sieci o dodatkowe linie.

Liczba abonentów Pilickiej Telefonii na terenie gminy Tuszyn w poszczególnych latach kształtowała się następująco:

Tabela nr 12: Liczba abonentów Telefonii Pilickiej na terenie gminy Tuszyn w latach 2001-2005.

Wyszczególnienie	2001 r.	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.
Liczba abonentów	370	443	499	290	312
Liczba abonentów korzystających z sieci internet	34	80	103	Brak danych	23

Źródło: Pilicka Telefonía Sp. z o.o.

Operatorzy świadczący usługi telefonii komórkowej na terenie gminy Tuszyn to:
PTK Centertel, Polska Telefonía Cyfrowa, POLKOMTEL S.A.

II.5.2.3. Elektroenergetyka

Energia elektryczna dostarczana jest dla odbiorców na terenie gminy Tuszyn głównie za pośrednictwem trzech linii magistralnych ze stacji 110/15 kV „Kalinko”:

- Kalinko – Tuszyn - Las (długość około 56 km);
- Kalinko - Tuszyn Oczyszczalnia Ścieków (długość około 35 km);
- Kalinko – Tuszyn ZOR (długość około 25km);

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Stan techniczny ww. linii 15 kV jest dobry.

Niewielkie obszary gminy zasilane są także linią 15 kV ze stacji 110/15kV „Łaznów” oraz linią 15 kV ze stacji 220/110/15kV „Piotrków”.

Istniejący system zasilania 15 kV gminy Tuszyn zaspokaja obecne i perspektywiczne potrzeby elektroenergetyczne, przy założeniu umiarkowanego tempa rozwoju gminy i standardowych przerw w dostarczaniu energii.

W zakresie sieci średniego i niskiego napięcia zrealizowano w ostatnim czasie budowę nowej stacji transformatorowej 15/0,4 kV wraz z wyprowadzeniem mocy na istniejącą sieć 0,4 kV w miejscowości Zofiówka, w celu poprawienia standardów jakościowych dostawy energii. Zakupiona została stacja abonencka w miejscowości Zofiówka, która wykorzystana jest dla zasilania odbiorców komunalno-bytowych z terenu ulic: Głównej, Leśnej, Rzecznej.

Obecnie realizowana jest budowa stacji 15/0,4 kV oraz wyprowadzenie mocy na istniejącą sieć 0,4 kV w miejscowości Wola Kazubowa, w celu poprawienia standardów jakościowych dostawy energii.

Koncepcja rozwoju sieci energetycznej w gminie Tuszyn w najbliższym czasie przewiduje:

- modernizację sieci 15 kV i 0,4 kV w miejscowości Mąkoszyn (budowa stacji transformatorowej 15/0,4 kV, 0,1 km linii 15 kV, 1,3 km linii niskiego napięcia),
- modernizację sieci 15 kV i 0,4 kV w miejscowości Wodzinek (budowa stacji transformatorowej 15/0,4 kV, 0,8 km linii 15 kV, 4,9 km linii niskiego napięcia).

Na bieżąco realizowane są przyłączenia nowych odbiorców (działki rekreacyjne, budowlane i obiekty usługowe) do istniejących sieci 0,4 kV i 15 kV w ramach zawieranych umów przyłączeniowych.

Na terenie gminy znajduje się 128 km linii 15 kV, w tym 8 km linii kablowych. Podstawowym przekrojem przewodów w liniach napowietrznych 15 kV jest 70mm² (ciągi główne). Na terenie gminy zlokalizowanych jest 164 stacji transformatorowych 15/0,4 kV (w tym 33 stacje abonenckie).

Awaryjność sieci na terenie gminy Tuszyn – średni czas trwania uszkodzeń u odbiorców dla sieci niskiego napięcia wynosi 1,3 godziny (dane za 2003r.).

Tabela nr 13: Typy i liczba odbiorców energii elektrycznej dla terenu miasta Tuszyna (koniec 2003 r.)

Typ odbiorecy	Liczba odbiorców
---------------	------------------

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Odbiorcy przemysłowi zasilani na wysokim napięciu	0
Odbiorcy przemysłowi zasilani na średnim napięciu	16
Odbiorcy przemysłowi zasilani na niskim napięciu	581
Gospodarstwa domowe	3171
Gospodarstwa rolne	235

Źródło: Zakład Energetyczny Łódź – Teren S.A.

II.5.2.4. Ciepłownictwo

Obecnie gmina Tuszyn zasilana jest w energię ciepłą do celów grzewczych z lokalnych kotłowni indywidualnych. Są to przeważnie instalacje starego typu oparte na paliwie stałym (węgiel) z wysokimi emitorami zanieczyszczeń, które powodują duże poziomy zanieczyszczeń i wartości odniesienia substancji. Na terenie gminy Tuszyn, prócz indywidualnych domostw z kotłowniami na paliwo stałe, jednymi z większych „trucicieli” są węglowa kotłownia osiedlowa obsługująca bloki mieszkaniowe na osiedlu mieszkaniowym „Wysoka” i kotłownia szpitala w Tuszyńku. Przewidywana rozbudowa i modernizacja istniejącej sieci gazociągowej oraz zastąpienie paliw stałych gazem, poprawiłoby zdecydowanie standard czystości powietrza atmosferycznego. Wymaga to jednak zdecydowanych nakładów finansowych.

Tabela nr 14: Liczba domostw korzystających ze źródeł energii (paliwo stałe, ogrzewanie elektryczne, źródła odnawialne)

Rejon	Liczba mieszkańców	Liczba domostw korzystających ze źródeł energii		
		Paliwo stałe	Ogrzewanie elektr.	Odnawialne (pompa ciepła)
Miasto	7228	890	20	6
Gmina	4407	1010	10	0

Źródło: Dane własne gminy.

II.5.2.5. Zaopatrzenie w gaz

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Gaz dostarczany jest dla odbiorców na terenie miasta i gminy Tuszyn za pośrednictwem sieci magistralnych $\varnothing$ 200 i $\varnothing$ 400 poprzez stacje redukcyjno pomiarowe. Na terenie Tuszyna znajduje się jedna Stacja Redukcyjno-Pomiarowa I^o (w rejonie ul. Moniuszki, Leśna), mająca sieć dystrybucyjną w mieście i gminie, a rozciągająca się w kierunku płd. do Głuchowa

i Kruszowa. Przepustowość tej źródłowej stacji to 1500m³/h, z czego w szczytowym okresie notuje się pobór rzędu 900m³/h, a więc w rezerwie pozostaje 600m³/h.

Na terenie Tuszyna znajdują się dwie stacje redukcyjne II° (jedna przy zbiegu ulic Domowicza, Pułaskiego, druga przy ul. Żeromskiego, Wysoka), obie w dobrym stanie technicznym. Ogólna długość sieci gazowej średniego ciśnienia wraz z przyłączami – 19,49km (sieć 12,55 km, przyłącza 6,94 km). Ogólna długość sieci gazowej niskiego ciśnienia wraz z przyłączami to 46,44 km (sieć 20,98 km, przyłącza 25,46 km). Stan techniczny sieci i urządzeń jest w dobrym stanie.

Głównym gazociągiem rozprowadzającym gaz do stacji redukcyjno pomiarowych II° zasilających sieć niskoprężną oraz bezpośrednio przyłączonych klientów jest stalowy gazociąg średniego ciśnienia Dn 150. Przeprowadzona analiza wydajności tego głównego szkieletowego układu sieci wykazała, iż w zależności od odległości „przyłączenia” dodatkowego obciążenia sieci, gazociągi będzie można dociążyć dodatkowymi odbiorami o sumarycznej wartości od 1400 do 1600 m³/h. Uzyskanie takiej wartości wiązałoby się jednak z koniecznością zmodernizowania Stacji Redukcyjno - Pomiarowej I^o do przepustowości 500 m³/h.

Większość klientów indywidualnych zaopatrywana jest w gaz za pomocą sieci niskiego ciśnienia. Wydajność tej sieci jest ograniczona z jednej strony przepustowością stacji redukcyjnych, z drugiej średnicami gazociągów stanowiący szkielet układów niskoprężnych. Na podstawie bieżących odczytów u klientów można oszacować rezerwę w wysokości 10% łącznej przepustowości wynoszącej 900m³/h, ponieważ stacje pomiarowe drugiego stopnia nie posiadają opomiarowania obrazującego ich faktyczne obciążenie.

Obecna wydajność sieci gazowej na terenie Tuszyna określić można na 600m³/h, z czego tylko niecałe 100m³/h rezerwy na niskim ciśnieniu.

Tworząc opracowania koncepcyjne wybiegające w przyszłość, nie należy ograniczać się bieżącymi wartościami granicznymi. W przypadku Tuszyna obecnie rozpatrywana jest koncepcja zmiany źródła zasilania, które może stworzyć nowe, dużo korzystniejsze

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

i elastyczniejsze rozwiązania gazyfikacyjne, obejmujące zarówno tereny miejskie, jak i wiejskie.

Jedną z większych inwestycji jest konieczność remontu istniejącej stacji, usytuowanej obecnie na gazociągu DN 200 relacji Piotrków - Tuszyn bądź budowy nowej stacji redukcyjnej pierwszego stopnia. Ma to kluczowe znaczenie, jeśli chodzi o źródło zasilania dla Tuszyna. Proponowane są alternatywne lokalizacje stacji, w oparciu o gazociąg DN 400 relacji Piotrków – Łódź. Jedną z rozważanych propozycji jest lokalizacja blisko istniejących w Tuszynie gazociągów średniego ciśnienia (rejon ulic Żeromskiego – Polna). Inną, perspektywiczną, jeśli chodzi o rozwój sieci gazowej, jest lokalizacja stacji redukcyjnej w okolicy Głuchowa, przy gazociągu DN 400. Tuszyn zasilany byłby wówczas średnim ciśnieniem przy wykorzystaniu gazociągu DN 200. Jeśli chodzi o rozwój sieci gazowej duże zainteresowanie sygnalizowane jest wśród budownictwa jednorodzinnego, szczególnie w okolicach ulic Molendy i Sosnowej. W najbliższych latach powinno to zaowocować rozwojem sieci w tym rejonie.

Jednym z kluczowych zadań w bliższej przyszłości będą modernizacje obecnych kotłowni węglowych na gazowe, między innymi w szpitalu w Tuszynku i kotłowni osiedlowej przy ul. Noworzogowskiej. Rozwój sieci gazowej planowany jest obecnie w oparciu o wykonane analizy opłacalności ekonomicznej inwestycji.

Tabela nr 15: Stopień gazyfikacji miasta i gminy Tuszyn (dane na dzień 31.12.2006 r.)

Rejon	Liczba mieszkańców	Liczba odbiorców	Stopień gazyfikacji
Miasto	7228	1 417	19,60 %
Gmina	4407	3	0,06%
Miasto i Gmina	11635	1 420	12,20%

Źródło: Mazowiecka Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. w Warszawie oddział Gazownia Łódzka

II.5.2.6. Gospodarka wodno-ściekowa

Gospodarka wodna.

Długość sieci wodociągowej na terenie całej gminy wynosi 167,4 km, w tym na terenie miasta 40,1 km. Liczba zakładów produkcyjnych podłączonych do sieci

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

wodociągowej wynosi 211. Ogółem zakładów produkcyjnych jest 222 szt., wobec czego 95% zakładów jest podłączonych do wodociągu.

Liczba gospodarstw domowych podłączonych do sieci wodociągowej wynosi 4312 szt., co stanowi 96 % ogółu gospodarstw domowych.

Na terenie gminy Tuszyn znajduje się 8 komunalnych ujęć wody zlokalizowanych w Tuszynie przy ul. Wschodniej, ul. 3-go Maja, ul. Nidas Polny, Górkach Dużych, Szczukwinie, Modlicy, Rydzynkach i przy oczyszczalni ścieków. Dobowa zdolność produkcyjna czynnych urządzeń wszystkich ujęć wody wynosi 7080,0 m³/dobę, w tym możliwość uzdatniania wody 6000,0 m³/dobę, a dobowa zdolność produkcyjna całego wodociągu 7080,0 m³.

Na terenie gminy istnieją następujące studnie głębinowe w oparciu, o które pracują wodociągi komunalne:

- 2 studnie głębinowe w Tuszynie przy ul. Wschodniej i Piotrkowskiej pobierające wodę z utworów czwartorzędowych o zatwierdzonych zasobach w kat. "B" decyzją z dn. 02 IV 1982 (GT-IV-8530/13/82) w ilości łącznej $Q_{max}=150\text{m}^3/\text{h}$, przy depresji $s=23\text{m}$ i aktualnym pozwoleniu wodno-prawnym z [dn.15.04.05](#) / RGRiOŚ 6223-4/05. Woda jest podawana do sieci wodociągowej po uzdatnieniu z wydajnością na poziomie $75\text{m}^3/\text{h}$ ze studni przy ul. Wschodniej. Wodociąg zaopatruje w wodę mieszkańców Tuszyna - Stare Miasto, częściowo Tuszyn - Las – osiedle Molenda oraz Żeromin, Tuszynek Majoracki. Studnia przy ul. Piotrkowskiej jest nieczynna z uwagi na konieczność modernizacji.
- 2 studnie głębinowe w Tuszynie przy ul. 3 Maja pobierające wodę z utworów trzeciorzędowych o zatwierdzonych zasobach w kat. "B" dla studni nr 2 decyzją z dnia 02 II 1990 r. (OS-VII-8530-46/89/90) na poziomie $Q_{max}=82\text{m}^3/\text{h}$, przy depresji $s=10,8\text{ m}$ oraz dla studni nr 1 decyzją z dnia 16 II 1984 r. (OS-I-7211-3/2/84) na poziomie $Q_{max}=40\text{m}^3/\text{h}$, przy depresji $s=7,8\text{m}$ i aktualnym pozwoleniu wodno-prawnym z dnia 15.12.2005r. (RGRiOŚ 6223-18/05). Woda jest podawana do sieci wodociągowej po uzdatnieniu z wydajnością $45\text{m}^3/\text{h}$ dla zaopatrzenia w wodę mieszkańców Tuszyna - Lasu.
- 2 studnie głębinowe w Górkach Dużych pobierające wodę z utworów kredowych o zatwierdzonych zasobach w kat. "B" dla studni nr 1 decyzją z dnia 30 X 1967 r.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

(B-VI-731/198/66) na poziomie $Q_{max.}=90\text{ m}^3/\text{h}$, przy depresji $s=21,7\text{m}$ oraz dla studni nr 2 decyzją z dnia 02 II 1991r. (OS-V-7530/8/91) na poziomie $Q_{max.}=60\text{ m}^3/\text{h}$, przy depresji $s=33,5\text{ m}$ i aktualnym pozwoleniu wodno-prawnym z dnia 01.06.2004 r. (RGRiOŚ 6210-9/04). Woda jest podawana do sieci wodociągowej po uzdatnieniu z wydajnością $100\text{m}^3/\text{h}$ dla zaopatrzenia w wodę mieszkańców miejscowości Górki Duże, Szczukwin, Jutroszew, Wola Kazubowa, Dylew, Budzyń i częściowo Zofiówka.

-studnia głębinowa w Szczukwinie pobierająca wodę z utworów czwartorzędowych o zatwierdzonych zasobach w kat."B" decyzją z dnia 28 III 1967 r. (B-VI-731/275/66) na poziomie $Q_{max.}=60\text{ m}^3/\text{h}$, przy depresji $s=5,4\text{ m}$ i aktualnym pozwoleniu wodno-prawnym z dnia 02.12.2005 r.(RGRiOŚ 6223-17/05). Woda jest podawana do sieci wodociągowej dla zaopatrzenia w wodę mieszkańców miejscowości: Szczukwin, Głuchów, Wodzin Prywatny, Wodzin Majoracki, Wodzin, Mąkoszyn, Syski, Garbów, Kruszów. Z uwagi na brak stacji uzdatniania wody na tym ujęciu w 2006 roku został wykonany projekt rozbudowy tej stacji. Rozbudowa rozpoczęła się w 2007r. Zakończenie planowane jest na 2008r.

-studnia głębinowa w Tuszynie przy ul. Nidas Polny pobierająca wodę z utworów czwartorzędowych o zatwierdzonych zasobach w kat."B" decyzją z dnia 30 XI 1964 r. (B-VI-3/159/64) na poziomie $Q_{max}=64,5\text{m}^3/\text{h}$, przy depresji $s=7,25\text{m}$ i aktualnym pozwoleniu wodno-prawnym z dnia 02.12.2005 r.(RGRiOŚ 6223-16/05).

Woda jest podawana do sieci wodociągowej po uzdatnieniu z wydajnością $12\text{m}^3/\text{h}$ dla zaopatrzenia mieszkańców Tuszyna w ul. Nidas Polny, ul. Nidas Leśny, Garbówka i Górek Małych.

- 2 studnie głębinowe w Modlicy pobierające wodę z utworów czwartorzędowych o zatwierdzonych zasobach w kat. "B" dla studni nr 1 decyzją z dnia 17 XII 1968 r. (B-II-731/246/68) na poziomie $Q_{max.}=77,5\text{ m}^3/\text{h}$, przy depresji $s=12,8\text{m}$ oraz dla studni nr 2 decyzją z dnia 26 X 1982 r.(OS-II-8530-44/82) na poziomie $Q_{max.}=66\text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s=8,0\text{m}$ (studnia nieczynna, brak obudowy) i aktualnym pozwoleniu wodno-prawnym dla studni nr 1 z dnia 03.02.2006r. (RGRiOŚ 6223-1/06).

Woda jest podawana do sieci wodociągowej, po uzdatnieniu z wydajnością $24\text{m}^3/\text{h}$ dla zaopatrzenia w wodę mieszkańców Modlicy.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- 2 studnie głębinowe w Rydzynkach pobierające wodę z utworów czwartorzędowych i kredy górnej o zatwierdzonych zasobach w kat. "B" dla studni nr 1 decyzją z dnia 19VI 1987r. (OS-IX-8530/15/87) na poziomie $Q_{max}=32m^3/h$, przy depresji $s=6,95m$ oraz dla studni nr 2 decyzją z dnia 06.03.1996 r. (OS-VI-7530/13/96) na poziomie $Q_{max}=83m^3/h$, przy depresji $s=39,4m$ i aktualnym pozwoleniu wodno-prawnym z dnia 23.09.2003 r. (RGRiOŚ 6223-12/03).

Woda jest podawana do sieci wodociągowej, po uzdatnieniu z wydajnością $24m^3/h$, dla zaopatrzenia w wodę mieszkańców Rydzynek i Zofiówki.

-studnia głębinowa jako ujęcie własne dla potrzeb oczyszczalni ścieków w Tuszynie przy ul. Brzezińskiej pobierająca wodę z utworów czwartorzędowych o zatwierdzonych zasobach w kat. "B" decyzją z dnia 28.08.1979 r. (GT-IV-8530/33/79) na poziomie $Q_{max}=9,1m^3/h$, przy depresji $s=2,10m$ i aktualnym pozwoleniu wodno-prawnym z dnia 20.08.2004r. (R.GRiOŚ.6223-17/04). Woda po uzdatnieniu jest podawana na potrzeby obiektu, socjalno-bytowe pracowników, podlewania zieleni oraz w celach przeciwpożarowych.

Stan techniczny sieci wodociągowej jest dobry. Wodociągi azbestowe i żeliwne na terenie gminy zostały wymienione na rury wodociągowe z PCV. Odcinek wodociągu żeliwnego w Tuszynie przy ul. Tysiąclecia i Ściegiennego został, w dużej części z uwagi na jego awaryjność, doszczelniony.

Tabela nr 16: Wykaz ilości odbiorców (przyłączy) wody z podziałem na dzielnice miasta Tuszyna i sołectwa gminy Tuszyn (dane na dzień 30.04.2008r.)

Lp.	Sołectwo	Liczba odbiorców (przyłączy)
1.	Tuszyn – Stare Miasto	977
2.	Tuszyn - Las	900
3.	Bądryń	44
4.	Dylew	33
5.	Garbów	69
6.	Głuchów	75
7.	Górki Duże	50

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

8.	Górki Małe	60
9.	Jutroszew	58
10.	Kruszów	104
11.	Mąkoszyn	44
12.	Modlica	125
13.	Rydzynki	291
14.	Syski	48
15.	Szczukwin	76
16.	Tuszynek Majoracki	161
17.	Wodzin Majoracki	50
18.	Wodzin Prywatny	22
19.	Wodzinek	29
20.	Wola Kazubowa	43
21.	Zofiówka	435
22.	Żeromin	55
RAZEM		3749

Źródło: Zakład Wodociągów i Kanalizacji w Tuszynie

Poprawienie stanu zaopatrzenia w wodę może mieć miejsce poprzez:

- rozbudowę przewodów wodociagowych przy wykorzystaniu istniejących ujęć i stacji uzdatniania wody po ich modernizacji wg założonego wieloletniego planu inwestycyjnego zwodociagowania i skanalizowania gminy Tuszyn;
- przewidywaniu dalszego poprawienia jakości wody przez modernizację urządzeń do jej uzdatniania. Na terenie gminy jest zrealizowany komunalny system zaopatrzenia mieszkańców w wodę na cele bytowo-gospodarcze.

Gospodarka ściekowa

Długość sieci kanalizacji sanitarnej wynosi 20,0 km. Jest ona zlokalizowana na terenie Tuszyna-Stare Miasto oraz Tuszyna - Lasu. Są to kanały sanitarne o średnicy od

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Ø200-600 pracujące w systemie grawitacyjnym (19 km) oraz tłocznym (1 km), doprowadzające ścieki do oczyszczalni ścieków w Tuszynie przy ul. Brzezińskiej 86A.

Liczba gospodarstw domowych podłączonych do sieci kanalizacji sanitarnej wynosi 774 szt., co stanowi 17% w stosunku do wszystkich gospodarstw na terenie gminy Tuszyn.

Liczba ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię ścieków wynosi 2750 osób. Ilość oczyszczonych ścieków bytowo-gospodarczych w roku 2006 wynosiła 199,5 tys.m³, w tym 83,7 tys.m³ to ścieki dopływające kanalizacją sanitarną, a 35,8 tys.m³ dowożone wozami asenizacyjnymi. Ponadto dopływ wód infiltracyjnych miał miejsce w ilości 80,0 tys.m³. Możliwości biologicznego oczyszczania ścieków po modernizacji oczyszczalni wynosi 1785m³/dobę.

Stan techniczny istniejącej kanalizacji sanitarnej na terenie Tuszyna-Stare Miasto jest dobry. Jedynie odcinek kanału na ul. Brzezińskiej od Polnej do oczyszczalni należy docelowo zmodernizować z uwagi na dużą awaryjność i napływ wód infiltracyjnych. W 2005 roku rozpoczęto budowę kanalizacji sanitarnej na terenie dzielnicy Tuszyn - Las.

Poprawienie stanu sanitarnego gminy może mieć miejsce poprzez:

- wykorzystanie istniejących układów kanalizacji sanitarnej z oczyszczalnią ścieków,
- rozbudowę kanalizacji sanitarnej wraz z przykanalikami przydomowymi z doprowadzeniem ścieków do zmodernizowanej oczyszczalni o przepustowości 1785m³/dobę,
- budowę lokalnych oczyszczalni ścieków sanitarnych wraz z kanałami dla scentralizowanych jednostek wiejskich;
- na terenach trudnych do skanalizowania oraz z dość luźną zabudową realizacja indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków.

II.5.2.7. Gospodarka odpadami

a). Składowisko odpadów.

Gmina Tuszyn posiada własne składowisko odpadów komunalnych zlokalizowane w miejscowości Kruszów w odległości ok. 5 km od Tuszyna. Składowisko to zajmuje teren po byłym wyrobisku piasku i żwiru, a eksploatowana obecnie część znajduje się w jego południowej części o powierzchni 1,4 ha.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Składowisko składa się z dwóch pól składowych. Pole I eksploatowane było w latach 1980 – 1999 i zostało zrekultywowane.

W latach 1997 – 1998 przeprowadzona została modernizacja składowiska związana z budową II pola składowego. Do składowiska doprowadzona jest droga dojazdowa, a na samym składowisku znajduje się droga wewnętrzna, na której, przy wjeździe, usytuowany jest brodzik dezynfekcyjny. Do składowiska doprowadzona jest energia elektryczna. Ponadto składowisko posiada własne ujęcie wody (studnie głębinową), cały teren ogrodzony jest dwumetrowym ogrodzeniem z płyt betonowych i otoczony lasem.

Pojemność II pola składowiska wynosi, zgodnie z projektem, 80.000 m³. Ilość deponowanych na składowisku odpadów określana jest szacunkowo na podstawie pojemności kontenerów i naczep samochodowych. Przywożone odpady są luźne, silnie zawadnione i w wyniku mechanicznego zagęszczenia, odwodnienia oraz procesów chemicznego rozkładu ulegają silnej komprymacji.

Przewidywany okres eksploatacji składowiska szacuje się na 10 - 15 lat, tj. do roku 2012 – 2017.

Składowanie odpadów odbywa się zgodnie z zatwierdzoną Instrukcją eksploatacji składowiska – decyzja Starosty Łódzkiego Wschodniego z dnia 5.03.2003 r. znak RGRiOŚ.7644-3-13/skł.-i/2003.

Właścicielem jest gmina Tuszyn, a obsługą zajmuje się firma wyłoniona w drodze przetargu. Składowisko odpadów czynne jest sześć dni w tygodniu w godzinach 8⁰⁰ – 17⁰⁰.

Na składowisku odpadów prowadzona jest szczegółowa ewidencja dostarczanych odpadów, co pozwala na ustalenie ilości odpadów komunalnych produkowanych na terenie gminy Tuszyn. Odbiór i transport odpadów na terenie gminy odbywa się w sposób zorganizowany.

b). Selektywna zbiórka odpadów.

Stosunkowo duża część odpadów komunalnych zbieranych z terenu gminy (w szczególności tereny targowisk) posiada walor surowców wtórnych, które można wprowadzić ponownie w obieg gospodarczy. Do odpadów, które można zaliczyć do klasycznych surowców wtórnych należą przede wszystkim:

- odpady papiernicze,
- odpady tworzyw sztucznych termoplastycznych,

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- odpady gumy,
- odpady skóry,
- odpady szklane (głównie opakowania),
- złom stalowy,
- złom metali kolorowych.

Zbiórka i wykorzystanie odpadów jako surowców wtórnych jest najbardziej korzystną dla środowiska i uzasadnioną gospodarczo metodą ograniczenia ilości odpadów komunalnych na składowisku.

Gmina Tuszyn wprowadziła od 2004 roku selektywną zbiórkę odpadów komunalnych metodą Bringsystem. Rozstawionych zostało początkowo 28 sztuk pojemników o pojemności 1,5 m³. W następnym etapie na terenie gminy rozmieszczonych zostało 58 pojemników kontenerowych z przeznaczeniem na:

- plastik, w kolorze żółtym - 27 szt.,
- szkło, w kolorze zielonym - 25 szt.,
- papier, w kolorze niebieskim - 6 szt.,

oraz odpadów niebezpiecznych – baterie.

Pojemniki służące wstępnej segregacji odpadów rozmieszczone były w pobliżu szkół, przy osiedlach mieszkaniowych, w centrum miasta i niektórych sołectwach.

Pojemniki te są własnością gminy Tuszyn, a odbiorem odpadów z tych pojemników zajmowała się, na zlecenie gminy firma prowadząca działalność w tym zakresie wyłoniona w drodze przetargu. Koszt opróżniania pojemników ponosi gmina Tuszyn, a surowce umieszczone w pojemnikach stanowią własność firmy wywozowej, która przekazuje je do dalszego odzysku.

c). Odpady niebezpieczne.

Największym wytwórcą odpadów niebezpiecznych na terenie Gminy Tuszyn jest Specjalistyczny Szpital Gruźlicy, Chorób Płuc i Rehabilitacji w Tuszynie (obecnie Wojewódzki Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Chorób Płuc i Rehabilitacji w Łodzi przy ul. Okólnej 181). W wyniku prowadzonej przez szpital działalności powstają odpady niebezpieczne w ilości ok. 20 ton rocznie, są to:

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- 18 01 03 inne odpady, które zawierają żywe drobnoustroje chorobotwórcze lub ich toksyny - 11 Mg/rok,
- 18 01 82 pozostałości niebezpiecznych żywienia pacjentów oddziałów zakaźnych – 7,2 Mg/rok,
- 18 01 02 części ciała i organy oraz pojemniki na krew i konserwaty służące do jej przechowywania – 0,3 Mg/rok,
- 16 06 02 baterie i akumulatory niklowo – kadmowe – 0,01 Mg/rok,
- 16 06 01 baterie i akumulatory ołowiowe – 0,18 Mg/rok,
- 16 02 13 zużyte urządzenia zawierające niebezpieczne elementy (lampy fluorescencyjne) – 0,07 Mg/rok,
- 13 02 08 inne oleje silnikowe, przekładniowe i smarowe – 0,1 Mg/rok,
- 09 01 04 roztwory utrwalaczy, - 0,5 Mg/rok,
- 09 01 01 wodne roztwory wywoływaczy i aktywatorów – 2 Mg/rok.

Sposób postępowania z odpadami niebezpiecznymi na terenie szpitala określa wydana przez Starostę Łódzkiego Wschodniego decyzja na ich wytwarzanie.

Odpady niebezpieczne przekazywane są przez szpital do dalszego odzysku lub unieszkodliwiania jednostkom posiadającym wymagane prawem zezwolenia.

Źródłem powstawania odpadów niebezpiecznych są procesy przemysłowe, rolnictwo, a także część odpadów komunalnych. Na terenie gminy Tuszyn nie ma większych przedsiębiorstw w wyniku działania, których powstają odpady niebezpieczne. W związku z czym, większość odpadów niebezpiecznych powstaje w rolnictwie (pozostałości ze środków ochrony roślin, nawozów) oraz w sektorze komunalnym. Stwarza to trudności przy sporządzaniu bilansu poszczególnych strumieni odpadów.

Niektóre rodzaje odpadów niebezpiecznych są odbierane przy zakupie nowych urządzeń np. akumulatory - zgodnie z ustawą o obowiązkach przedsiębiorcy w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej.

Założenia programu gospodarki odpadami

Podstawowe cele do osiągnięcia w gospodarce odpadami na terenie gminy Tuszyn w okresie 2004 – 2008 zostały określone w dokumencie o nazwie „Plan Gospodarki Odpadami dla

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Gminy Tuszyn” przyjętym uchwałą Rady Miejskiej w Tuszynie o nr XVIII/118/04 dnia 18 czerwca 2004 roku.

a) Podstawowym celem do osiągnięcia w gospodarce odpadami w gminie Tuszyn jest ograniczenie ilości odpadów trafiających na składowisko odpadów.

W chwili obecnej przeważająca większość odpadów komunalnych na terenie gminy unieszkodliwiana jest poprzez składowanie na składowisku. Zgodnie z Uchwałą Nr XV/102/04 Rady Miejskiej w Tuszynie z dnia 7 kwietnia 2004 r. gmina odstąpiła od wywozu odpadów z pojemników kontenerowych, pozostawiając mieszkańcom możliwość korzystania z usług firm wywozowych. Zmiana ta miała istotny wpływ na ograniczenie ilości odpadów składowanych na składowisku odpadów. Ilustrują to zamieszczone poniższe dane:

Tabela nr 17: Ilość odpadów komunalnych dostarczanych na składowisko odpadów w Kruszowie w latach 2000 – 2006

LATA	ILOŚĆ ODPADÓW W M ³	
	Odpady komunalne	Odpady z targowisk
2000	32 107,86	6 536,00
2001	30 846,50	8 858,00
2002	35 984,07	10 719,00
2003	40 010,70	8 287,00
2004	24 723,05	7 315,00
2005	10 420,00	6 747,00
2006	11 087,00	6 029,00

Źródło: Dane własne gminy

Gromadzenie odpadów we własnych pojemnikach i ponoszenie opłat za ich faktycznie usuwanie, zmobilizowało mieszkańców do racjonalnego gospodarowania wytworzonymi odpadami. Ponadto metoda ta zachęciła mieszkańców do segregowania odpadów i korzystania z pojemników do selektywnej zbiórki, za które nie ponoszą opłat. Zmniejszyła się również ilość odpadów ulegających biodegradacji składowanych na składowisku odpadów. Wraz ze zmianą sposobu gospodarowania odpadami komunalnymi mieszkańcy gminy (właściciele domów jednorodzinnych), z uwagi na ponoszenie kosztów za faktycznie wytwarzane odpady, kompostują odpady organiczne.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

W celu ograniczenia ilości odpadów trafiających na wysypisko podjęte zostały następujące działania:

- **Dalszy rozwój selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.**

Do znowelizowanych przepisów ustawy o utrzymywaniu czystości i porządku w gminach oraz ustawy o odpadach dostosowane zostały przepisy lokalne w tym zakresie. Nowy Regulamin utrzymywania czystości i porządku w gminie Tuszyn (Uchwała Rady Miejskiej w Tuszynie Nr XV/79/07 z dnia 28.12.2007r.) zakłada wprowadzenie selektywnej zbiórki odpadów „u źródła”. Właściciele nieruchomości zobowiązani są do selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w tym powstających w gospodarstwach domowych, odpadów niebezpiecznych, odpadów wielkogabarytowych i odpadów z remontów. Wytwarzane na terenie nieruchomości odpady zbierane są w oddzielnych pojemnikach lub workach foliowych i przekazywane do odbioru wyspecjalizowanym firmom posiadającym wymagane prawem zezwolenie na odbiór i transport odpadów.

Nowe rozwiązania zakładają również systematyczne zmniejszanie liczby pojemników do selektywnej zbiórki odpadów rozmieszczonych na terenie gminy Tuszyn, pozostawiając je przy osiedlach mieszkaniowych i w centrum miasta.

Ponadto, w myśl znowelizowanych przepisów firmy prowadzące odbiór odpadów komunalnych zobowiązane są do odbierania od właścicieli nieruchomości również odpadów ulegających biodegradacji. Na nich to art. 16a pkt. 4 ustawy o odpadach nakłada obowiązek ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania do określonych w ustawie wskaźników.

- **Ograniczenie ilości składowania odpadów ulegających biodegradacji – wdrażanie technologii ich przetwarzania.**

W Krajowym Planie Gospodarki Odpadami i w Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami dla województwa łódzkiego za optymalne pod względem przepustowości uznano instalacje do przekształcenia odpadów, które przerabiają co najmniej 100 tys. Mg odpadów w skali roku, 60 tys. Mg odpadów rocznie to dolna granica przepustowości.

Oznacza to, że obszar „obsługiwany” przez instalację przekształcania odpadów powinien być zamieszkały przez co najmniej 250 tys. mieszkańców, a optymalnie 400 tys. mieszkańców.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Zgodnie z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami dla województwa łódzkiego planuje się wybudowanie w rejonie miasta Łodzi dużej instalacji termicznego przekształcania odpadów komunalnych (spalarni) o wydajności 200 tys. – 250 tys. Mg/rok obsługującej oprócz Łodzi również sąsiednie Miasta – Pabianice, Zgierz, Ozorków, Aleksandrów Łódzki, Łask, Brzeziny, Tuszyn i Stryków. W związku z czym odpady z terenu gminy mogłyby być również kierowane do tej instalacji.

Nie wydaje się celowa, jak również i możliwa finansowo, budowa takiej instalacji na terenie gminy Tuszyn. Na terenie gminy dążyć należy w pierwszej kolejności do wspierania i propagowania kompostowania odpadów we własnym zakresie przez mieszkańców.

Zmniejszenie ilości komunalnych osadów ściekowych.

W 2004 r. przeprowadzono modernizację oczyszczalni ścieków w Tuszynie. W ramach modernizacji zmianie uległa technologia oczyszczania ścieków i przeróbki osadu. Powstający podczas procesu oczyszczania ścieków osad poddawany jest procesom odwadniania, stabilizacji i higienizacji wapnem. Zmianie nie uległa ilość powstającego podczas procesu oczyszczania osadu, ale znacznie poprawiła się jego jakość.

Obecnie rozbudowywana jest kanalizacja sanitarna dzielnicy Tuszyn – Las (o 10 km). Łączna długość kanalizacji wzrośnie do 23 km.

W związku z powyższym zwiększy się potencjalnie ilość ścieków oczyszczanych przez miejską oczyszczalnię ścieków, a co za tym idzie zwiększy się również ilość komunalnych osadów ściekowych. Zmiany ilościowe nie będą jednak aż tak duże, gdyż w chwili obecnej nieczystości płynne z posesji, które w przyszłości podłączone będą do sieci kanalizacji sanitarnej, wywożone są wozami asenizacyjnymi do punktu zlewnego na terenie oczyszczalni, a następnie oczyszczane.

Cele do osiągnięcia w kontekście planowanej zwiększonej ilości osadów ściekowych po skanalizowaniu dzielnicy Tuszyna Lasu będą dotyczyć:

- wykorzystaniu osadów ściekowych do nawożenia gleb,
- kompostowaniu osadów ściekowych,
- termicznym unieszkodliwianiu osadów w planowanej instalacji termicznego przekształcania odpadów na terenie Grupowej Oczyszczalni Ścieków w Łodzi,

b) Odzysk odpadów wielkogabarytowych ze strumienia odpadów komunalnych.

Odpady wielkogabarytowe powstające na terenie gminy Tuszyn to odpady

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

z gospodarstw domowych, które ze względu na duże rozmiary nie mieszczą się do standardowych pojemników i wymagają odrębnej zbiórki.

Zgodnie z wytycznymi KPGO zakłada się następujący rozwój selektywnej zbiórki tych odpadów w odniesieniu do całkowitej ilości wytwarzanych odpadów wielkogabarytowych:

- do roku 2006 – 20 % odzysku,
- do roku 2010 – 50 % odzysku,
- do roku 2014 – 70 % odzysku.

Na terenie gminy planuje się utworzenie punktu zbiórki odpadów wielkogabarytowych. Punkt taki mógłby zostać utworzony na terenie składowiska odpadów w Kruszowie, gdzie odpady wielkogabarytowe składowane byłyby na wydzielonym polu, celem demontażu, rozbiórki, rozdrobnienia i wykorzystania. Odpady te można również przekazywać do odbioru uprawnionym przedsiębiorstwom.

c) Działania zmierzające do dostosowania składowiska odpadów komunalnych w Kruszowie do standardów Unii Europejskiej.

Prawo polskie dostosowywane do dyrektyw Unii Europejskiej nakłada na właścicieli składowisk odpadów szereg nowych obowiązków związanych z funkcjonowaniem składowisk odpadów. Szczegółowe wymagania zawarte są nie tylko w ustawie „Prawo ochrony środowiska”, ale również w szeregu aktów niższej rangi (aktów wykonawczych) np. w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549) określa w sposób szczegółowy wymagania dla funkcjonowania składowisk odpadów.

Gmina Tuszyn mocą decyzji Starosty Powiatu Łódzkiego Wschodniego została zobowiązana do dostosowania funkcjonowania składowiska odpadów innych niż obojętne i niebezpieczne w Kruszowie do wymogów przepisów o odpadach.

Na mocy tej decyzji zobowiązano gminę do:

- wykonania instalacji odgazowującej a także wyznaczenia miejsc poboru prób oraz substancji do dalszych badań monitoringowych dla gazu składowiskowego,
- poddawanie gromadzonych odcieków oczyszczaniu w stopniu umożliwiającym ich przyjęcie na oczyszczalnię ścieków lub odprowadzenie do wód lub do ziemi,

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- wyznaczenie miejsc poboru prób oraz parametrów wskaźnikowych do dalszych badań monitoringowych dla wód odciekowych,
- wyposażenie składowiska w wagę przeznaczoną do ważenia odpadów oraz spycharko – ugniatarkę i ładowarkę,
- wyposażenie składowiska w urządzenia pomiarowe – repety geodezyjne do kontroli osiadania powierzchni składowiska.

d) Podnoszenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców – edukacja ekologiczna.

Niezbędnym elementem planów gospodarki odpadami są kampanie informacyjno – edukacyjne, które umożliwiają rzeczywisty udział mieszkańców w systemie gospodarki odpadami oraz umożliwiają osiągnięcie założonych w tych planach celów z zakresu gospodarki odpadami.

Działania zmierzające do osiągnięcia ww. celów powinny iść w parze z działaniami ukierunkowanymi na społeczną edukację, integrację oraz budowę wspólnej odpowiedzialności za istniejący stan środowiska w gminie.

Aktywizowanie społeczności lokalnej może przynieść wymierne efekty podczas wdrażania założeń niniejszego planu. W tym celu należy opracować program edukacji ekologicznej.

Podstawowe cele długoterminowe na okres 8 lat w zakresie gospodarki odpadami.

Najważniejsze cele w dziedzinie gospodarki odpadami ukierunkowane będą na ograniczenie ilości składowanych odpadów, wzrost ilości odzyskiwanych surowców wtórnych, rozwój przetwórstwa odpadów komunalnych oraz odzysk i unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych.

W celu doprowadzenia gospodarki odpadami na terenie gminy Tuszyn do stanu zgodnego z aktualnymi przepisami oraz standardami Unii Europejskiej należy w okresie najbliższych 8 lat podejmować działania skierowane na:

- **wdrożenie selektywnej zbiórki odpadów „u źródła”**

Należy podjąć działania zmierzające do sprawnego wdrożenia nowego systemu zbiórki odpadów, objęcia tym systemem wszystkich właścicieli nieruchomości na terenie gminy Tuszyn oraz kontroli ich przestrzegania.

- **opracowanie ewidencji odpadów azbestowych i opracowanie programu jego likwidacji**

Opracowanie ewidencji odpadów azbestowych i opracowanie programu jego likwidacji jest obowiązkiem wynikającym z przyjętego przez Radę Ministrów „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”. Opracowanie takiego dokumentu umożliwi oszacowanie ilości odpadów znajdujących się na terenie gminy oraz przyjęcie programu działań zmierzających do jego likwidacji.

- **dalsza modernizacja składowiska odpadów komunalnych w Kruszowie**

Działania podjęte przez gminę w związku z dostosowaniem składowiska odpadów do wymogów stawianych przez przepisy prawa z dziedziny ochrony środowiska oraz wykonanie obowiązków nałożonych decyzją Starosty Powiatu Łódzkiego Wschodniego mogą nie zostać zrealizowane w okresie do 2008 r. z uwagi na ograniczoną ilość środków finansowych gminy. Uwzględniając to w latach następnych należy sukcesywnie prowadzić działania zmierzające do realizacji nałożonych obowiązków, jednocześnie dbając o przestrzeganie aktualnie obowiązujących przepisów.

- **działania zmierzające do gospodarczego wykorzystywania komunalnych osadów ściekowych**

W perspektywie następnych ośmiu lat preferowanym kierunkiem postępowania z osadami ściekowymi w gminie Tuszyn jest ich gospodarcze wykorzystanie. Osady ściekowe mogą być wykorzystywane w rolnictwie, na potrzeby zieleni miejskiej czy rekultywacji likwidowanych składowisk odpadów. Warunkiem ich gospodarczego wykorzystania jest ich odpowiedni skład chemiczny oraz odpowiednia ilość środków finansowych umożliwiających wdrożenie tego programu.

- **prowadzenie edukacji ekologicznej społeczeństwa**

Realizacja ww. działań i celów będzie możliwa jedynie przy jednoczesnym prowadzeniu edukacji ekologicznej społeczeństwa, aktywizowaniu poszczególnych grup społecznych i podnoszeniu świadomości ekologicznej mieszkańców gminy Tuszyn. Ww. działania należy prowadzić na podstawie opracowywanych planów wdrażania poszczególnych założeń z dziedziny gospodarki odpadami.

II.5.3. Struktura własności nieruchomości

Tabela nr 18: Struktura własności nieruchomości na terenie miasta Tuszyna.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Wyszczególnienie	Powierzchnia	
	w ha	w %
Osoby fizyczne	1485	63,87
Skarb Państwa	607	26,11
Gmina Tuszyn	216	9,29
Kościoty i związki wyznaniowe	14	0,6
Inne	3	0,13
Razem	2325	100

Źródło: Dane własne gminy.

Obszar gminy wynosi 12985 ha. Przeważająca ilość gruntów pozostaje w rękach osób prywatnych. Są to grunty osób fizycznych, które wchodzi w skład gospodarstw rolnych – 8566 ha oraz grunty osób fizycznych nie wchodzące w skład gospodarstw rolnych - 4419 ha. Ponad ¼ gruntów należy do Skarbu Państwa. Zdecydowana większość mienia komunalnego znajduje się na terenie miasta – 216 ha, na terenach wiejskich tylko 55 ha.

Tabela nr 19: Struktura własności nieruchomości na terenie gminy Tuszyn.

Rodzaj własności	Powierzchnia	
	w ha	w %
Osoby fizyczne	7920	74,34
Skarb Państwa	2648	24,80
Gmina Tuszyn	55	0,52
Kościoty i związki wyznaniowe	1	0,01
Inne	36	0,33
Razem	10660	100

Źródło: Dane własne gminy.

Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w latach 1999 – 2006.

1999 r. – 285

2000 r. – 267

2001 r. – 205

2002 r. – 180

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

2003 r. – 167	WYPISY
2004 r. – 61	- 155
2005 r. – 0	- 140
2006 r. – 0	- 140

Od 2004, roku po uchwaleniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Tuszyn i Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tuszyn, „decyzję o warunkach zabudowy” zastąpił dokument o nazwie „wypis z miejscowego planu zagospodarowania (miasta lub gminy Tuszyn)”.

II.5.4. Identyfikacja problemów

Potencjał ekologiczny:

- większość gleb (85%) posiada IV, V, VI i Viz klasę bonitacji,
- gleby posiadają niekorzystny kwaśny i bardzo kwaśny odczyn,
- gmina jest uboga w wody płynące mimo posiadania bogatej sieci rzecznej (tereny źródłowe),
- większość kompleksów leśnych o mniejszej powierzchni to monokultury sosnowe (skutek długoletniej niewłaściwej gospodarki leśnej),
- w obrębie pasa drogowego drogi krajowej nr 1 występuje znaczne przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu,

Potencjał techniczny:

a) Infrastruktura techniczna

- brak nowoczesnej (ekologicznej) kotłowni osiedlowej przy ul. Noworzgowskiej oraz kotłowni przyszpitalnej w Tuszyńku,
- brak ekologicznych, przydomowych kotłowni,
- częściowa kanalizacja sanitarna i deszczowa w dzielnicy Tuszyn – Las,
- brak lokalnych oczyszczalni na terenach wiejskich,
- brak indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach trudnych do skanalizowania oraz z luźną zabudową,

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- należy zmodernizować odcinek kanału na ul. Brzezińskiej od Polnej do oczyszczalni w dzielnicy Tuszyn-Stare Miasto z uwagi na dużą awaryjność i napływ wód infiltracyjnych,
- brak punktu zbiórki odpadów wielkogabarytowych,
- składowisko odpadów komunalnych w Kruszowie nie spełnia standardów wymaganych przez Unię Europejską (doposażenie składowiska),
- zły stan techniczny sieci energetycznej 15 kV i 0,4 kV oraz brak stacji transformatorowych w miejscowościach Mąkoszyn, Wodzinek i Wodzin co przekłada się na częsty brak w dostawach prądu,
- konieczność remontu istniejącej, bądź budowy nowej stacji redukcyjnej pierwszego stopnia, usytuowanej obecnie na gazociągu DN 200 relacji Piotrków - Tuszyn. Ma to kluczowe znaczenie, jeśli chodzi o źródło zasilania dla gminy Tuszyn.

b) Infrastruktura komunikacyjna

- 65 % dróg gminnych miejskich i gminnych zamiejskich nie jest utwardzone,
- większość dróg powiatowych jak i gminnych wymaga obecnie modernizacji bądź przebudowy, szczególnie w zakresie szerokości jezdni i jej wzmocnienia,

c) Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego

- brak publicznych punktów dostępu do sieci internet,
- zbyt niska pojemność urządzeń numerycznych i sieci przewodowej, która hamuje rozwój usług telekomunikacyjnych zwłaszcza w południowej części gminy,

d) Infrastruktura turystyczna

- niedostatecznie rozbudowana baza turystyczna,
- brak atrakcyjnych turystycznie obiektów zabytkowych,
- brak właściwej organizacji i promowania walorów turystycznych dla różnych form wypoczynku.

II.6. GOSPODARKA

II.6.1. Działalność gospodarcza.

Według stanu na dzień 31.12.2007 roku w gminie Tuszyn działało 1142 podmiotów gospodarczych, z czego ok. 273 na terenach wiejskich. Z liczby tej około 42,5 % podmiotów

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

należało do branży handlowej, 39,9% obejmowało działalność usługową, a około 17,5 % należało do produkcji i rzemiosła.

Do głównych pracodawców na terenie miasta i gminy Tuszyn należą podmioty publiczne, a najwięksi pracodawcy prywatni to: „AGROPHARM”, P.P.H.U. „ARCHONT” oraz firma „DASTAN”. Strukturę zatrudnienia przedstawia tabela nr 20.

Tabela nr 20: Wykaz głównych pracodawców na terenie gminy Tuszyn.

Lp.	Nazwa firmy	Adres	Liczba pracowników w poszczególnych latach				Profil działalności
			1999	2003	2004	2005	
1.	Szpital w Tuszynku	Tuszyn ul. Szpitalna 5	516	429	303	296	
2.	Placówki oświatowe		234	258	280	277	
3.	Firma „AGROPHARM,,	Tuszynek Majoracki ul. Starościńska 33	100	115	114	113	Prod. paraleków
4.	Mazowieckie Centrum Hodowli i Rozrodu Zwierząt Sp. Z o.o. Zakład w Kruszowie	Kruszów, ul Żeromińska 18a	200	150	119	106	
5.	Firma „D A S T A N,,	Tuszyn, ul. Ks. Ściegiennego 38	43	95	100	105	Producent odzieży
6.	Urząd Miasta	Tuszyn, ul. Piotrkowska 2/4	87	109	85	86	
7.	PPHU „ARCHONT,,	Tuszyn, ul. Bema 6	30	100	95	81	Producent odzieży
8.	Firma „MEDAX,,	Tuszynek Maj.ul.Królewska 47	39	85	82	78	Usługi targowiskowe i parkingowe
9.	PPHU „BIOFLUID,,	Górki Małe, ul. Dworska 33	50	56	62	66	Prod. suszy owocowych i ziołowych
10.	Gminna Spółdzielnia Samopomoc Chłopska	Tuszyn, ul. Parkowa 3	59	61	52	54	
11.	Komisariat Policji	Tuszyn, ul. Żeromskiego 31	-	46	50	51	
12.	PPHU „ELEGANT,,	Tuszyn, ul. Kocho 15	30	42	44	43	Producent odzieży - garnitury
13.	PPHU „IMPIS”	Tuszyn, ul. Świętokrzyska 6	20	43	40	42	Producent odzieży
14.	PPHU „PIOBA,,	Tuszyn, ul. Prusa 4	40	40	40	40	Producent odzieży

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

15.	Przychodnia Zdrowia	Tuszyn, ul. Żeromskiego 24/26	55	50	41	40	
16.	PPHU „MAJA„	Tuszyn, ul. Noworzewska 12	42	39	43	37	Producent odzieży dziecięcej
17.	PPH „JOYVI”	Tuszyn ul. Domowicza 11	27	32	27	35	Producent odzieży
18.	HURTOWNIA art. przem.	Tuszynek Maj. ul. Wschodnia 14	10	30	32	32	Hurtownia odzieży
19.	PPH „AFIX”	Tuszyn ul. Karłowicza 5	18	22	22	23	Pośrednictwo handlowe i marketingowe
20.	PPHU „SYLGRA„	Tuszynek Majoracki ul. Garbowska 18	20	20	20	20	Producent odzieży
21.	PPH „IGA” -	Wodzinek ul. Łódzka 2	20	20	23	19	Produkcja kołder i pościeli
22.	Poczta	Tuszyn, Pl. Reymonta 1	15	18	18	19	
23.	PPHU „MARIMAR„	Tuszyn, ul. 3 Maja 27	15	15	15	15	Producent odzieży
24.	Firma „ELFRA”	Tuszyn, ul. Słoneczna 8	9	10	10	10	Producent odzieży
25.	PPHU „JANMAR„	Tuszyn, ul. 3 Maja 42	25	20	14	10	Producent odzieży
26.	PPHU „LUIZA”	Tuszyn ul. 3 Maja 2	12	10	10	10	Producent odzieży
27.	Bank Pekao S.A.	Tuszyn, ul. Piotrkowska 2/4	18	11	8	9	
28.	PPHU „INSTMET”	Tuszyn ul. Piotrkowska 6	25	15	11	9	Produkcja armatury naprawczej
29.	Bank PKO BP	Tuszyn ul. Parkowa 3	3	4	5	5	
30.	„MAG-TEX” Spółka jawna	Tuszyn ul. Źródłana 21	33	35	54	-	Pośrednictwo handlowe
31.	P.U.K. BIZMEX	Kruszów ul. Żuromińska 17a	6	10	13	11	Usługi komunalne, gastronomiczne

Źródło: Dane własne gminy.

Z przedstawionych danych wynika, że pomiędzy rokiem 1999, a 2005 nastąpił spadek zatrudnienia o 60 osób, co stanowi 3,3% ogółem zatrudnionych. Można zatem stwierdzić, że rynek pracy w gminie Tuszyn jest dość stabilny z fluktuacją poniżej 5 %.

Tabela nr 21: Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w latach 1999-2005 (rodzaje działalności).

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
------------------	------	------	------	------	------	------	------	------

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

	rok	rok	rok	rok	rok	rok	rok	rok
Producenci odzieży	185	182	200	180	166	162	158	176
Dziwiarstwo	26	25	27	24	24	24	24	22
Usługi budowlane	95	94	104	101	102	100	102	154
Usługi transportowe	42	43	62	51	46	42	44	47
Handel	476	465	496	478	454	451	447	461
Mechanika (naprawy)	44	44	38	40	40	40	40	41
Restauracje (gastronomie)	49	58	63	55	56	57	57	58
Rolniczo spożywcze	23	21	31	31	32	32	32	34
Ochrona zdrowia	9	8	14	13	13	12	14	16
Pozostałe działalności	173	181	208	187	195	178	184	123
Ogółem	1122	1121	1243	1160	1128	1098	1102	1132

Źródło: Dane własne gminy.

Przedstawiona powyżej ilość podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w latach 1999 - 2005 kształtuje się prawie na tym samym poziomie. Wyjątek stanowi 2001r., w którym to, w związku z dostosowaniem formy prowadzonej działalności do wymogów obowiązującej ustawy zaistniała konieczność przekształcenia istniejących spółek cywilnych.

II.6.2 Rola handlu targowiskowego.

Rozkwit handlu targowiskowego wiąże się z okresem transformacji systemowej w polskiej gospodarce, rozpoczętej w 1989 r. Początek lat dziewięćdziesiątych był szczególnie korzystnym okresem rozwoju handlu targowiskowego. Otwarcie granic sprzyjało napływowi dużej ilości tanich towarów, często niskiej jakości, a także pozwalało klientom zagranicznym dokonywać na polskich bazarach zakupów bardzo atrakcyjnych cenowo.

Targowiska znajdujące się w gminie Tuszyn składają się z zespołu kilku targowisk położonych na ok. 15,7 ha w Tuszynie i 8 ha w Głuchowie o następującej strukturze

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

własności:

1. Targowisko Gminne - zajmujące 3,4 ha, na których stworzono ok. 1.000 miejsc handlowych (wykorzystanych obecnie w 42%)
2. Targowiska prywatne, w tym:
  - 1) AMB Services Sp. z o.o. (Tuszyn) - założona w styczniu 2006 r. w wyniku podziału firmy Mag-Text, która działała od grudnia 1992 r. Zajmuje powierzchnię 2,3 ha, na których zlokalizowanych jest ok. 700 stanowisk handlowych
  - 2) Wenta - Box Sp. J. (Tuszyn) - założona w 2006 na bazie f-my Mag-Text (j.w.) Zajmuje powierzchnię 2,3 ha, na których zlokalizowanych jest ok. 650 stanowiskami handlowymi
  - 3) Jan Pokorski (Tuszyn) - firma powstała w 1994 r. Zajmuje powierzchnię 2,3 ha, na których lokalizowanych jest ok. 260 stanowisk handlowych
  - 4) Afix Sp.J (Głuchów) - powstała w 1999 r. (po f-mie Afix, która działała od 1993 r.) Zajmuje powierzchnię 5 ha, na których zlokalizowanych jest ok. 1.200 stanowisk handlowych
  - 5) Afix Sp. z o.o. (Głuchów) - powstała j.w. Zajmuje powierzchnię 1,7 ha, na których zlokalizowanych jest ok. 500 stanowisk handlowych
  - 6) Medax Sp. z o.o. (Głuchów) - powstała w 1997 r. Zajmuje powierzchnię 1,3 ha, na których zlokalizowanych jest ok. 1.900 stanowisk handlowych
  - 7) RAFF (Tuszyn) - f-ma powstała 1994 r., zajmuje powierzchnię 1,3 ha, na części której wybudowana została hala targowa z 25 boksami handlowymi.

Z gospodarczego punktu widzenia targowiska pełnią rolę tzw. krótkiego kanału dystrybucji, czyli omijającego kolejne jej ogniwa. Dlatego w większości handlujący to producenci oraz

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

w mniejszym stopniu bezpośredni importerzy. Ze względu na zmiany tak w gospodarce Polski jak i poza jej granicami, ich liczba systematycznie się zmniejsza na rzecz firm będących pierwszym pośrednikiem i pełniących funkcję większych lub mniejszych hurtowni.

Targowisko jest tanim kanałem dystrybucji. Obniżenie kosztów osiągane jest poprzez zlokalizowanie dużej liczby sprzedawców i kupujących w jednym miejscu, koszty obsługi sprowadzają się w praktyce do opłat za wynajem stanowiska, sposób funkcjonowania tej formy sprzedaży daje możliwość uzyskania taniej i szybkiej informacji rynkowej, a transakcje zawierane są w formie gotówkowej, co pozwala na szybki obrót posiadanych środków.

Ta forma handlu jest atrakcyjna przede wszystkim dla małych i średnich przedsiębiorstw, jednak i duże firmy coraz częściej z niej korzystają traktując ją jako dodatkowy, uzupełniający punkt sprzedaży.

W ostatnich latach zmienił się wygląd „bazarów”. Obecnie sprzedający coraz bardziej odchodzą od handlu „z samochodu” na rzecz pawilonów o różnej powierzchni sięgającej nawet 100m², pełniących funkcję hurtowni, a w niektórych przypadkach przypominających salony sprzedaży. Pozwala to na znacznie lepszą, stałą ekspozycję towaru, poprawia komfort pracy handlującym jak i ich klientom.

Analiza funkcjonowania targowiska gminnego w ostatnich latach.

Od kilku lat notowany jest systematyczny spadek obrotów na targowiskach. Złożyło się na to kilka czynników:

1. CZYNNIKI OGÓLNE

a) rozwój hipermarketów

Zgodnie z raportem z 21 czerwca 2005 r. firmy PMR Publications, która zajmuje się profesjonalną analizą rynków w Centralnej i Wschodniej Europie, handel detaliczny produktami nieżywnościowymi w Polsce rozwija się, ale wzrastająca konkurencja przyczynia się do ciągłej konsolidacji rynku, w której znaczny udział mają zagraniczni detaliści.

Ze względu na rosnącą siłę nabywczą polskiego konsumenta oraz ze względu na strukturę demograficzną Polski, największe perspektywy rozwoju ma handel detaliczny odzieżą.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Według opracowania PMR, młodzi ludzie, którzy wydają na ubranie więcej niż przeciętny konsument, pozostaną najliczniejszą grupą klientów w najbliższych latach.

Najważniejszymi trendami, jakie są widoczne w polskim handlu detalicznym odzieżą są:

- sieci handlowe specjalizujące się w dystrybucji produktów nieżywnościowych wynajmują powierzchnie w nowopowstałych centrach, ponieważ - co zaobserwowano w ostatnich latach, przyciągają one coraz więcej klientów,

- na rynku odzieżowym - wzrost znaczenia takich kanałów dystrybucji jak hipermarkety, sklepów dyskontowych oraz sieci sklepów z odzieżą markową,

- spadek sprzedaży dotyka niezależne sklepy oraz handlujących na targowiskach i bazarach,

- wśród polskich konsumentów nadal wzrasta popularność ekskluzywnych marek, przy tym producenci koncentrują uwagę raczej na kreowaniu wizerunku marki oraz na marketingu, niż na samej produkcji. Staje się tak ze względu na rosnącą wciąż w Polsce świadomość marki oraz na import taniej odzieży z Azji.

Hipermarkety kontrolują około 25 proc. naszego handlu i będzie się to jeszcze zwiększać. Najwięksi detaliści zdobyli zaledwie jedną czwartą rynku, podczas gdy w Danii 88 proc, w Niemczech 87 proc, we Francji 86 proc, a na sąsiedniej Słowacji czy Węgrzech ponad 50 proc. W marketach jest średnio o ok. 9 proc. taniej niż w sklepach osiedlowych, a wyroby produkowane pod marką własną, kosztują o 20 - 30 proc. mniej niż w małych sklepach, a te właśnie sklepy są głównymi odbiorcami targowisk w Tuszynie.

b) zmniejszenie się handlu przygranicznego

Spadek liczby przygranicznych turystów, klientów małych polskich biznesów i - pośrednio targowisk i bazarów w centralnej Polsce - nie tylko z Czech, ale i z Niemiec, dostrzegają wszyscy. Według danych śląskiego oddziału straży granicznej we wrześniu 2004 r. granice przekroczyło 903 tys., w 2005 - 752 tys., a w 2006 już tylko 610 tysięcy turystów.

We wrześniu 2006 Północna Izba Gospodarcza i Uniwersytet Szczeciński zapytały Niemców mieszkających przy granicy, jak często robią zakupy w Polsce? W porównaniu do 2004 r. ich liczba spadła o 40 proc. „-Przyjeżdżałbym częściej, ale ceny u was szaleją” (tak stwierdziło 68 proc. Niemców w ankietach). Jest to wynik wejścia Polski do Unii Europejskiej i początku tendencji zmierzającej do wyrównywania cen.

c) ciągle zmniejszanie się liczby klientów zza wschodniej granicy

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Ta grupa klientów przez lata tworzyła główną część popytu na targowiskach. Znaczny spadek liczby tych klientów wynika z trzech powodów:

- wprowadzenie dla nich ograniczeń przy wjeździe do Polski (wizy) na przełomie 1999 i 2000 roku (w późniejszych latach obostrzenia te zostały usunięte, ale popyt już nie wrócił do wcześniejszego poziomu),
- ze względu na wysokie koszty pracy w Polsce oraz wspomniane utrudnienia producenci polscy zaczęli lokalizować swoje zakłady produkcyjne tuż za wschodnią granicą,
- zmiany gospodarcze w byłych krajach ZSRR pozwoliły na niespotykany dotychczas rozwój własnych biznesów, które między innymi polegały na nawiązaniu bezpośredniej współpracy z dotychczasowymi dostawcami kupców z targowisk tuszyńskich (Chiny, Turcja) oraz uruchomieniu własnych zakładów produkcyjnych (szwalni).

Wejście Polski do strefy Schengen od 21 grudnia 2007 i uszczelnienie granicy wschodniej poprzez wprowadzenie drogich wiz wjazdowych niewątpliwie przyczyni się do zepchnięcia tej - tak kiedyś ważnej grupy popytowej - do roli marginalnej.

d) ekspansja konkurencyjnych centrów handlowych

Ekspansja konkurencyjnych centrów handlowych takich jak przede wszystkim CH Ptak, Centrum Mody w Nadarzynie, MAXIMUS oraz szczególnie centrum handlowego w Wólce Kosowskiej, w której oferowany jest wyjątkowo tani towar z Dalekiego Wschodu, dla którego przez wiele lat pierwszym ogniwem sprzedaży byli importerzy handlujący w Tuszynie.

2. CZYNNIKI SPECYFICZNE DLA TARGOWISK W GMINIE TUSZYN

a) wielu kupców, którzy opierają się tylko i wyłącznie na sprzedaży towarów na targowiskach całkowicie uzależniają się od koniunktury panującej w handlu. Szczególnie zagrożone są przedsiębiorstwa produkcyjne, które potrzebują większego zabezpieczenia kapitałowego pozwalającego na utrzymanie się w tych okresach na rynku.

b) forma handlu „z samochodu” staje się przeżytkiem. Kupujący mają obecnie większe wymagania związane z jakością handlu. Fakt powstawania kontenerów znacznie tę jakość poprawia, jednak standard ten jest dla wielu z nich niewystarczający.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

c) coraz większe wymagania wiążą się także z infrastrukturą targowisk, która dzisiaj nie ogranicza się wyłącznie do sanitariatów, punktów bieżącej wody czy ogólnego wyglądu targowisk. Handlujący oczekują od właścicieli targowisk stworzenia systemu promocji targowisk, stworzenia punktów bankowych (także bankomatów), punktów doradztwa księgowego czy dostępu do internetu.

d) coraz bardziej zauważalny jest niewielki udział nowych klientów, którzy traktują Tuszyn jako stałe i sprawdzone miejsce zakupów. Najczęściej są to klienci przyjeżdżający tu od lat lub wręcz umawiający się z dostawcą na konkretną transakcję. Świadczy to z jednej strony o silnie wykształconych więzach między sprzedającymi a ich klientami, lecz z drugiej o barierze popytowej. Nowopowstające firmy wchodzące na targowiska mają więc niewielkie szanse na utrzymanie się na nich, stąd duża rotacja wśród handlujących.

Ten czynnik jest znaczący dla nastrojów panujących wśród uczestników handlu targowiskowego. Ogólny spadek obrotów, a przy tym ciągle odchodzenie kupców (bez znaczenia jest to, że pojawiają się nowi, jednak w mniejszej liczbie) powoduje tworzenie się opinii, że targowiska w Tuszynie upadają. W konsekwencji widoczne jest coraz mniejsze zainteresowanie kupców prowadzeniem działalności na tych targowiskach.

Analizując sytuację na targowiskach „przemysłowych”, nie tylko położonych w gminie Tuszyn, widać wyraźnie tendencję prowadzącą do zaniku tej formy sprzedaży. Zmiany w gospodarce Polski, coraz silniejsza konkurencja, wejście obcego silnego kapitału, a przez to zmiany w stylu prowadzenia handlu pociągają za sobą konieczność ponoszenia większych nakładów finansowych, szerszego spojrzenia, innowacji itd. Funkcje te przejmują duże hurtownie czy firmy, których zadaniem jest tworzenie kontaktów handlowych między producentem i jego odbiorcą.

Na targowiskach w przyszłości pozostanie więc coraz więcej małych firm, które nie zapewnią właścicielom tych targowisk dochodów wystarczających na inwestycje i odtworzenie techniczne infrastruktury. Opisany proces nie jest gwałtowny i będzie się toczył w czasie.

Należałoby więc wykorzystać istniejące zasoby w postaci działających jeszcze przedsiębiorców i na tej bazie zapoczątkować nowoczesną, zgodną z wymogami czasu, inwestycję lub poszukać strategicznego inwestora zewnętrznego.

II.6.3 Identyfikacja problemów:

- powstanie monobranży odzieżowej (produkcja, handel),
- brak spójnej koncepcji dalszego funkcjonowania wszystkich targowisk na terenie gminy w kontekście konkurencji zewnętrznej,
- permanentne niedoinwestowanie targowiska gminnego,
- brak inwestorów strategicznych – np. centra logistyczne (tereny inwestycyjny wzdłuż drogi krajowej Nr 1)

II.7. ROLNICTWO

• Struktura użytkowania gruntów

Gmina Tuszyn zajmuje powierzchnię 12.985 ha, w tym użytki rolne zajmują 68,75% ogólnej powierzchni gminy. Wśród gruntów użytkowanych rolniczo największy areał stanowią grunty orne, które zajmują 80,1% powierzchni użytków rolnych. Trwałe użytki zielone obejmują 13,2% powierzchni użytków rolnych gminy, zaś sady 2,4% (w 79,6% są to sady jabłoniowe). Wśród plantacji wieloletnich największy obszar zajmują porzeczkki czarne – 57,5% oraz aronia - 41,5% nasadzeń.

Tabela nr 22: Użytkowanie gruntów w ha.

Wysze- gólnienie	pow. Ogółem	raze m użytk i rolne	grunty orne	sady	łąki trwałe	pastwi ska trwałe	grunty zabud owane	row y	razem lasy i grunty leśne	grunty zabud. zurbaniz .	grunty pod wodami stoj.	inne
Miasto	2.325	1.425	958	31	274	74	83	5	548	333	13	6
Wieś	10.660	7.003	6.200	180	384	447	257	35	2.686	285	132	47
Razem	12.985	8.928	7.158	211	658	521	340	40	3.234	618	145	53

Źródło: Dane własne gminy.

Lasy i grunty leśne zajmują 24,9% ogólnej powierzchni gminy.

• Struktura użytków rolnych według klas bonitacyjnych.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Naturalne warunki przyrodniczo-klimatyczne nie sprzyjają intensyfikacji produkcji rolniczej i są gorsze od przeciętnych w kraju. W ogóle nie występują gleby I i II klasy bonitacji. Dominują gleby V i VI klasy bonitacyjnej, które stanowią 49,5% powierzchni użytków rolnych gminy. Jest to główny czynnik ograniczający rozmiary produkcji rolnej.

Tabela nr 23: Jakość gleb wg klas bonitacji w ha i %

Klasy bonitacji gleb	Powierzchnia w ha	Powierzchnia w %
III	1.371	16,1
IV	2.856	33,6
V	2.433	28,7
VI	1.763	20,8
VI z	67	0,8
Razem	8.490	100

Źródło: Dane własne gminy.

- **Rodzaje upraw i główne kierunki gospodarki rolnej.**

Warunki przyrodniczo-glebowe, tradycje w gospodarowaniu oraz uwarunkowania ekonomiczne określają profil produkcji roślinnej i zwierzęcej. Około 10 % użytków rolnych nie jest wykorzystywanych rolniczo (odłogi i ugory). W uprawie roślin dominują zboża i zajmują 76,5 % powierzchni zasiewów.

Tabela nr 24: Struktura zasiewów.

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha	Powierzchnia w %
Zboża ogółem, w tym:	5.404	76,5
Mieszanki zbożowe	2.859	40,5
Żyto	796	11,3
Pszenżyto	978	13,8
Owies	280	3,9
Jęczmień	252	3,6
Pszenica	239	3,4
Ziemniaki	172	2,4

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Kukurydza na zielonkę	255	3,6
Pozostałe	1.230	17,5
Razem	7.061	100

Źródło: Dane własne gminy.

W uprawie zbóż największy areal zajmują mieszanki zbożowe, które stanowią 52,9 % wszystkich upraw zbożowych. Wzrost arealu uprawy zbóż, szczególnie paszowych takich jak mieszanki zbożowe, pszenżyto, wynika ze zmian w żywieniu trzody chlewnej, przechodzenie z żywienia ziemniakami na żywienie zbożami. Wzrost uprawy mieszanek zbożowych wiąże się z ich lepszą wiernością w plonowaniu i wyższą wartością paszową ziarna. Wciąż zaznacza się zmniejszenie uprawy ziemniaków, natomiast nieznacznie wzrastają uprawy kukurydzy na zielonkę. Uprawiają ją rolnicy specjalizujący się w hodowli bydła mlecznego. Słabe gleby kompleksu żytniego słabego i żytniego bardzo słabego oraz okresowe niedobory wilgotności w glebie mają wpływ na plony głównych ziemioplodów. Pod tym względem rok 2003 był wyjątkowo niekorzystny, gdyż teren gminy dotknęła klęska suszy. Średni plon zbóż wyniósł zaledwie 25,5 dt/ha.

W produkcji zwierzęcej głównymi kierunkami jest chów trzody chlewnej i bydła. Pogłowie bydła wykazuje stałą tendencję spadkową, co wynika z niskiej opłacalności produkcji mleka i niskich cen żywca wołowego.

Po wejściu Polski do Unii Europejskiej wzrósł popyt na młode bydło rzeźne, a w związku z tym wzrosły też ceny. Opłacalna stała się hodowla młodego bydła rzeźnego. Według spisu powszechnego z 2002 r. na terenie gminy było 3.448 sztuk bydła, w tym 1.964 sztuk krów. Jednak od tego okresu zmniejszyła się jego liczba, gdyż w 2003 r. gminę dotknęła klęska suszy i zabrakło pasz dla bydła. Stan pogłowia i produkcja trzody chlewnej podlega mniejszym wahaniom niż pogłowie bydła. Według spisu powszechnego z 2002 r. na terenie gminy było 31.705 sztuk trzody chlewnej, w tym 2.824 sztuk loch. Również ceny wieprzowiny wzrosły się wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej, dlatego też gospodarstwa rolne zajmujące się chowem trzody chlewnej nie zmniejszają wielkości produkcji.

- **Średnia wielkość gospodarstw rolnych.**

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

W gminie Tuszyn w rolnictwie zasadniczą rolę spełniają rodzinne gospodarstwa indywidualne. Jest ich 1.605, a wśród nich 438 stanowi własność mieszkańców z poza gminy (głównie z Łodzi i gmin sąsiednich).

Średnia wielkość gospodarstwa wynosi obecnie 4,97 ha użytków rolnych, podczas gdy w 1999 r. wynosiła 5,1 ha użytków rolnych. W roku 1999 na terenie gminy było 1.575 gospodarstw rolnych, w tym 414 gospodarstw było własnością mieszkańców z poza gminy.

Tabela nr 25: Liczba gospodarstw według wielkości obszarowych

Wielkość gosp. w ha	1999			2003		
	Ogółem	Miasto	Wieś	Ogółem	Miast	Wieś
1-2	373	136	237	490	154	336
2-5	522	110	412	555	122	433
5-10	460	54	406	413	39	374
10-15	156	12	144	103	9	94
15-20	47	1	46	28	1	27
20-30	12	-	12	11	-	11
pow. 30	5	-	5	5	-	5
Razem	1.575	313	1.262	1.605	325	1.280

Źródło: Dane własne gminy.

W okresie 5 lat zauważalny jest nieznaczny wzrost liczby gospodarstw rolnych, ale tylko wśród tych o najmniejszej powierzchni 1-2 ha – 31,3% oraz 2-5 ha - 6,3%. Natomiast w grupie gospodarstw powyżej 5 ha nastąpił znaczny spadek liczby gospodarstw.

W 1999 r. gospodarstwa rolne do 5 ha stanowiły 56,8% ogółu gospodarstw rolnych w gminie, natomiast w 2003 r. już 65,1%. Gospodarstwa rolne w gminie ulegają dalszemu rozdrobnieniu, co jest zjawiskiem niekorzystnym.

Sieć osadnicza to miasto Tuszyn - 7.295 mieszkańców oraz 20 sołectw gdzie zamieszkuje 4.361 osób (stan na 31.09.2004r.). Na terenie miasta jest 325 gospodarstw rolnych, z tego 84,9% to gospodarstwa do 5 ha powierzchni użytków rolnych. Połowa gospodarstw nie prowadzi żadnej działalności rolniczej. Około 11% gospodarstw zajmuje się działalnością pozarolniczą. Na terenie gminy jest 1.280 gospodarstw rolnych, z tego 60% to gospodarstwa o powierzchni do 5 ha użytków rolnych. Około 19% gospodarstw nie prowadzi działalności rolniczej, natomiast około 4% gospodarstw zajmuje się działalnością pozarolniczą.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Na terenie gminy są 4 gospodarstwa prowadzące uprawę roślin ozdobnych położonych na terenie sołectw Modlica, Górki Małe i Tuszynek Majoracki.

Poziom wyposażenia w maszyny gospodarstw rolnych przedstawia się następująco:

- 60,4% gospodarstw posiada ciągniki rolnicze;
- 76 gospodarstw posiada kombajny zbożowe, 19 kombajny ziemniaczane;
- 215 gospodarstw zaopatrzone jest w dojarki bańkowe, 3 w dojarki rurowe.
- 36 gospodarstw posiada zbiornikowe schładzarki do mleka.
- 704 gospodarstw ma zainstalowany telefon stacjonarny.

Główni pracodawcy w przemyśle rolno-spożywczym

Na terenie gminy funkcjonuje kilka firm zajmujących się przetwórstwem rolno-spożywczym takich jak:

- 2 ubojnie z masarnią zlokalizowane w Tuszynie i Syskach,
- PPH „Biofluid” w Górkach Małych prowadzi produkcję herbatek owocowych, ziołowych oraz suszów owocowych,
- „Mazowieckie Centrum Hodowli i Rozrodu Zwierząt Sp. Z o.o. w Łowiczu, Zakład w Kruszowie”. Zakres działalności to: hodowla i usługi unasienniania zwierząt (bydła i trzody chlewnej),
- „Agropharm” Spółka z o.o. w Tuszynku Majorackim zajmująca się produkcją parafarmaceutyków z wiesiołka, aronii i ziół,
- firma w Zofiówce prowadząca produkcję pasz dla zwierząt mięsożernych,
- 5 firm zajmujących się przetwórstwem warzyw – kiszanie kapusty i ogórków.

W wyżej wymienionych firmach zatrudnionych jest na stałe 190 osób i zatrudnienie to utrzymuje się na podobnym poziomie od 1999 r.

Głównym problemem rolnictwa w gminie jest jego rozdrobnienie i niedoinwestowanie. Wprowadzenie dopłat bezpośrednich do produkcji roślinnej oraz wzrost opłacalności hodowli bydła i trzody chlewnej powinien spowodować większe zainteresowanie rolników uprawą roli, przez co zmniejszy się areał gruntów odłogowanych i ugorowanych, które stanowią około 10% użytków rolnych.

Instrumenty Wspólnej Polityki Rolnej, takie jak renty strukturalne, winny wpłynąć na poprawę struktury agrarnej gospodarstw poprzez zmniejszenie liczby gospodarstw rolnych i zwiększenie ich powierzchni. Grunty najslabsze należy zalesić, przez co zwiększy się

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

lesistość naszej gminy. Można tego dokonać w ramach Funduszu Leśnego (ustawa o lasach) lub ze środków UE przeznaczonych na zalesienie gruntów rolnych. Grunty nie objęte do zalesienia w planie zagospodarowania przestrzennego gminy mogą być przeznaczone pod uprawę roślin energetycznych takich jak: wierzba krzewiasta czy malwa pensylwańska. Rośliny te mają małe wymagania glebowe i klimatyczne, znoszą okresowe susze oraz dają duże ilości biomasy o wysokiej wartości energetycznej. Jest to dobra alternatywa dla małych gospodarstw.

Zagwarantowanie opłacalności produkcji roślinnej i zwierzęcej zahamuje spadek pogłowia bydła i spowoduje większe zainteresowanie rolników chowem bydła rzeźnego. Modernizacja gospodarstw poprzez budowę zbiorników na gnojowice i gnojówkę, płyt gnojowych, poprawę warunków bytowania zwierząt, ułatwienie obsługi zwierząt i wymianę starego parku maszynowego, spowoduje zmniejszenie nakładów pracy. Proces dostosowywania gospodarstw rolnych do obowiązujących wymagań jest czasochłonny i przede wszystkim bardzo kosztowny. Wsparcie rolnictwa środkami wspólnotowymi i krajowymi powinno przyspieszyć proces dostosowawczy.

II.7.1 Identyfikacja problemów:

- brak dobrej jakości gleb,
- niedobór wód,
- zbyt duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych,
- brak środków finansowych na rozwój gospodarstw rolnych.

II.8. SFERA SPOŁECZNA

II.8.1. Sytuacja demograficzna i społeczna

Gmina Tuszyn liczy 11 635 mieszkańców (stan na 30 listopada 2007 roku), co stanowi prawie 1/5 liczby ludności powiatu łódzkiego wschodniego.

Tabela nr 26: Liczba ludności gminy Tuszyn w latach 1999-2006.

Wyszczególnienie	1999 r. 31.12.1999	2000 r. 31.12.2000	2001 r. 31.12.2001	2002 r. 31.12.2002	2003 r. 31.12.2003	2004 r. 31.12.2004	2005 r. 31.12.2005	2006 r. 31.12.2006
woj. łódzkie	2 652 999	2 643 385	2 632 879	2 607 380	2 597 094	2 587 702	2 577 465	2 566 198

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

pow. łódzki-wsch.	92 584	92 635	92 896	62 801	63 334	63 859	64 384	64 793
gmina Tuszyn	11 587	11 576	11 643	11 584	11 615	11 648	11 648	11 635
% w woj. łódzkim	0,43%	0,43%	0,44%	0,44%	0,44%	0,45%	0,45%	0,45%
% w powiecie łódzkim wschodnim	12,51%	12,49%	12,53%	18,44%	18,33%	18,24%	18,09%	17,95%

Źródło: Urząd Statystyczny w Łodzi, dane własne gminy

Udział liczby ludności gminy w liczbie ludności powiatu znacznie zwiększył się od 2002 roku, jednak było to spowodowane zmniejszeniem się obszaru powiatu łódzkiego wschodniego.

• Struktura mieszkańców ze względu na wiek

Wśród mieszkańców gminy przeważają osoby w przedziale wiekowym 19-65 lat, które stanowią 57,3% populacji ogółem. Osób powyżej 60-tego roku życia jest 19,3 %, a dzieci i młodzieży do lat 18-tu 22,9%.

Tabela nr 27: Wiek mieszkańców gminy Tuszyn (z podziałem na mężczyzn i kobiety) w nast. latach:

Wiek	19-65	19-60	pow. 65	pow. 60			
Płeć	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
1999 r.	3 524	3 232	568	1 312	11 554	5 573	5 981
2000 r.	3 538	3 279	565	1 309	11 559	5 555	6 004
2001 r.	3 607	3 331	569	1 307	11 583	5 585	5 998
2002 r.	3 641	3 370	585	1 296	11 606	5 590	6 016
2003 r.	3 678	3 420	587	1 278	11 623	5 622	6 001
2004 r.	3 705	3 465	587	1 297	11 648	5 643	6 005
2005 r.	3 733	3 504	601	1 282	11 648	5 636	6 012
2006 r.	3 756	3 509	589	1 283	11 635	5 603	6 032

Źródło: Dane własne gminy.

Jak wynika z powyższej tabeli w gminie Tuszyn od lat utrzymuje się niewielka ilościowa przewaga kobiet nad mężczyznami. Na 100 mężczyzn przypada 108 kobiet.

Wskaźnik gęstości zaludnienia utrzymuje się na stałym poziomie 89 mieszkańców/km²

• Przyrost naturalny, liczba urodzeń i zgonów na terenie gminy w latach 1999 – 2005

Tabela nr 28: Przyrost naturalny (lata 1999-2005)

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Rok	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
1999	116	154	- 38
2000	113	167	- 54
2001	88	138	- 50
2002	98	128	- 30
2003	107	128	- 28
2004	107	148	- 41
2005	89	150	- 61
2006	126	165	- 39

Źródło: Dane własne gminy.

Przyrost naturalny jest ujemny. Zjawisko to nie ma jednak negatywnego wpływu na liczbę ludności gminy ogółem, która z roku na rok wzrasta, dzięki napływowi ludności migracyjnej.

Tabela nr 29: Saldo migracji (lata 1999-2005)

Rok	Zameldowania	Wymeldowania	Saldo migracji
1999	220	127	+ 93
2000	159	113	+ 46
2001	158	91	+ 67
2002	174	126	+ 48
2003	179	135	+ 44
2004	210	143	+ 67
2005	183	126	+ 57
2006	159	126	+ 33

Źródło: Dane własne gminy

• Wykształcenie

Analiza poziomu wykształcenia wskazuje, że w gminie spośród ogólnej liczby osób powyżej trzynastego roku życia 8 % posiada wykształcenie wyższe lub policealne, średnie 25 %, zasadnicze zawodowe 18 %, a 40 % podstawowe ukończone. Pozostała część ma wykształcenie nieustalone lub podstawowe nieukończone.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Z tabeli nr 30 wynika, iż poziom wykształcenia rośnie w grupie osób młodych. W grupie osób w wieku 20-29 lat wykształcenie wyższe lub policealne posiada 229 osób, natomiast w grupie wiekowej 50-59 lat tylko 138. Wśród osób z wykształceniem wyższym przeważającą liczbę stanowią kobiety - 58 %.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Tabela nr 30: Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia, płci i grup wieku.

GRUPY WIEKU	Ogółem	Poziom wykształcenia			Średnie			Zasadnicze zawodowe	Podstawowe ukończone	Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	Nieustalony
		Wyższe	Policealne	Razem	Ogólnokształcące	Zawodowe					
Miasto i Gmina Tuszyn											
OGÓLEM	9853	546	310	2515	868	1647	1872	3951	634	25	
19 lat i mniej	1212	-	-	129	85	44	69	911	98	5	
20-29	1697	154	75	707	297	410	420	331	5	5	
30-39	1571	119	71	524	93	431	568	280	5	4	
40-49	1812	112	99	590	180	410	489	511	6	5	
50-59	1346	95	43	321	118	203	220	648	18	1	
60-64	507	27	7	83	31	52	42	328	19	1	
65 lat i więcej	1708	39	15	161	64	97	64	942	483	4	
MĘŻCZYŹNI	4703	228	71	1058	259	799	1174	1948	210	14	
KOBIETY	5150	318	239	1457	609	848	698	2003	424	11	

Źródło: Spis powszechny 2002

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

II.8.2. Warunki i jakość życia mieszkańców

II.8.2.1. Oświata

Na terenie gminy Tuszyn funkcjonują:

- 2 przedszkola miejskie;
- 6 szkół podstawowych;
- 4 gimnazja;
- 1 Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych

Tabela nr 31: Struktura placówek oświatowych prowadzonych przez gminę.

Przedszkola	Szkoły Podstawowe	Gimnazja
Przedszkole Miejskie Nr 1 w Tuszynie 95-080 Tuszyn ul. Tysiąclecia 4 (oddział filialny w dzielnicy Tuszyn Szpital , 95-080 Tuszyn, ul.Szpitalna4)	Szkoła Podstawowa Nr 1 w Tuszynie 95-080 Tuszyn ul. Piotrkowska 13	Gimnazjum Nr 1 w Tuszynie 95-080 Tuszyn ul. Piotrkowska 13
Przedszkole Miejskie Nr 2 w Tuszynie 95-080 Tuszyn ul. Sienkiewicza 8	Szkoła Podstawowa Nr 2 w Tuszynie 95-080 Tuszyn ul. Poniatowskiego 11	Gimnazjum Nr 2 w Tuszynie 95-080 Tuszyn ul. Poniatowskiego 11
	Szkoła Podstawowa w Górkach Dużych 95-080 Tuszyn, Górk Duże ul. Jutroszewska 17	Gimnazjum w Wodzinie Prywatnym 95-080 Tuszyn Wodzin Prywatny ul. Szkolna 1
	Szkoła Podstawowa w Kruszowie 95-080 Tuszyn, Kruszów, ul. Szkolna 13	Gimnazjum Specjalne w Tuszynie z/s w Górkach Dużych 95-080 Tuszyn Górk Duże ul. Jutroszewska 17
	Szkoła Podstawowa w Wodzinie Prywatnym 95-080 Tuszyn Wodzin Prywatny ul. Szkolna 1	
	Szkoła Podstawowa Specjalna w Tuszynie z/s w Górkach Dużych 95-080 Tuszyn, Górk Duże ul. Jutroszewska 17	

Źródło: Dane własne gminy

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Tabela nr 32: Liczba uczniów w szkołach prowadzonych przez Gminę Tuszyn w latach szkolnych 1998/1999 – 2004/2005.

Rok szkolny	Liczba uczniów
1998/1999	1371
1999/2000	1337
2000/2001	1364
2001/2002	1481
2002/2003	1435
2003/2004	1440
2004/2005	1416
2005/2006	1357
2006/2007	1282

Źródło: Dane własne gminy.

Spadająca liczba uczniów w przeciągu ostatnich dwóch lat jest spowodowana głównie czynnikiem demograficznym.

Tabela nr 33: Liczba komputerów przeznaczonych na użytek uczniów w szkołach prowadzonych przez Gminę Tuszyn.

Nazwa i adres szkoły	Liczba pracowni komputerowych	Liczba komputerów w pracowniach używanych przez uczniów
Szkoła Podstawowa Nr 1 w Tuszynie 95-080 Tuszyn ul. Piotrkowska 13	1	9
Szkoła Podstawowa Nr 2 w Tuszynie 95-080 Tuszyn ul. Poniatowskiego 11	1	9
Szkoła Podstawowa w Górkach Dużych 95-080 Tuszyn, Górki Duże ul. Jutroszewska 17	1	9
Szkoła Podstawowa w Kruszowie 95-080 Tuszyn, Kruszów, ul. Szkolna 13	1	5
Szkoła Podstawowa w Wodzinie Prywatnym 95-080 Tuszyn Wodzin Prywatny ul. Szkolna 1	1	8

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Szkoła Podstawowa Specjalna w Tuszynie z/s w Górkach Dużych 95-080 Tuszyn, Górki Duże ul. Jutroszewska 17	-	Korzysta z pracowni SP w Górkach Dużych
Gimnazjum Nr 1 w Tuszynie 95-080 Tuszyn ul. Piotrkowska 13	1	11
Gimnazjum Nr 2 w Tuszynie 95-080 Tuszyn . Poniatowskiego 11	1	11
Gimnazjum w Wodzinie Prywatnym 95-080 Tuszyn Wodzin Prywatny ul. Szkolna 1	1	9
Gimnazjum Specjalne w Tuszynie z/s w Górkach Dużych 95-080 Tuszyn Górki Duże ul. Jutroszewska 17	-	Korzysta z pracowni SP w Górkach Dużych
RAZEM	8	71

Źródło: Dane własne gminy.

Szkoły prowadzone przez gminę Tuszyn są niedostatecznie wyposażone w sprzęt komputerowy. W większości z nich znajdują się tylko jedna pracownia komputerowa z niewielką liczbą zestawów komputerowych przeznaczonych do użytku uczniów. W sumie na grupę 1416 uczniów przypada 71 zestawów komputerowych.

Stan techniczny placówek oświatowych.

Budynki większości placówek oświatowych są w stanie dobrym i nie wymagają remontów. Najgorsza sytuacja lokalowa występuje w Szkole Podstawowej w Kruszowie i Górkach Dużych. Budynki te wymagają gruntownego remontu, należy je ocieplić i wymienić pokrycie dachowe, a w przypadku SP w Kruszowie wymieniona powinna zostać również stolarka drzwiowa. We wszystkich szkołach brakuje rozwiązań architektonicznych, które służyłyby osobom niepełnosprawnym. Chodzi nie tylko o podjazdy, ale również dostosowanie sal lekcyjnych czy toalet.

Instalacje kanalizacyjno-sanitarne, elektryczne, grzewcze, wentylacyjne w większości przypadków spełniają obowiązujące normy techniczne.

II.8.2.2. OCHRONA ZDROWIA

Największymi placówkami opieki zdrowotnej działającymi na terenie gminy Tuszyn są Wojewódzki Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej – Centrum Leczenia Chorób Płuc i Rehabilitacji w Łodzi (szpital w Tuszyńku), dla którego organem prowadzącym jest Urząd Marszałkowski w Łodzi oraz Samorządowa Przychodnia Zdrowia w Tuszynie, dla której organem założycielskim jest Rada Miejska w Tuszynie.

Wojewódzki Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej - Centrum Leczenia Chorób Płuc i Rehabilitacji w Łodzi ul. Szpitalna 5 95-080 Tuszyn:

Rok założenia lipiec 1927 rok (sanatorium), przekształcone w szpital 1 czerwca 1966 roku.

- **Struktura szpitala**

1. Oddział Chorób Wewnętrznych
2. Oddział Rehabilitacji Kardiologicznej
3. Oddział Chirurgii Klatki Piersiowej
4. Oddział Urologii i Onkologii Urologicznej
5. Oddział Rehabilitacji Narządu Ruchu w tym Ośrodek Rehabilitacji Dienne
6. Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii
7. Blok Operacyjny
8. Oddział Gruźlicy
9. I Oddział Chorób Płuc
10. II Oddział Chorób Płuc
11. Oddział Opieki Długoterminowej
12. Oddział Rehabilitacji Oddechowej
13. Izba Przyjęć
14. Przychodnia Przyszpitalna w skład której wchodzi:
  - a. Poradnia Pulmonologiczna
  - b. Poradnia Torakochirurgiczna
  - c. Poradnia Urologiczna
  - d. Poradnia Ftyzjatryczna

W zakresie działalności usługowej medycznej:

1. Pracownia RTG
2. Pracownia Diagnostyki Laboratoryjnej
3. Pracownia Bronchoskopii
4. Dział Farmacji

- **Liczba lekarzy:**

Liczba lekarzy zatrudnionych w Szpitalu w Tuszynie na dzień 30.06.2007 wynosi 38 osób, w tym specjalistów z dziedziny:

- anestezjolog   - 4

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- chorób wewnętrznych	- 8
- chorób płuc	- 12
- chirurgii klatki piersiowej	- 3
- chirurgii ogólnej	- 1
- urologii	- 4
- rehabilitacji	- 5
- radiologii	- 1

Stan zatrudnienia w szpitalu w Tuszynie wynosi:

na dzień:	31.12.2004	303 osoby
	31.12.2005	298 osób
	31.12.2006	280 osób

- **Stan techniczny**

Wszystkie budynki znajdujące się w posiadaniu Szpitala Gruźlicy, Chorób Płuc i Rehabilitacji w Tuszynie wymagają przeprowadzenia kapitalnych remontów celem dostosowania ich do Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 22 czerwca 2005 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej.

- **Dostępność do usług medycznych (wskaźnik liczby lekarzy na 1000 mieszkańców)**

Wskaźnik liczby lekarzy na 1000 mieszkańców wynosi –1 lekarz na 23 osoby.

- **Średni czas czekania na badania specjalistyczne**

Średni czas oczekiwania na wykonanie badań specjalistycznych wynosi – 3 dni

- **Koszty utrzymania obiektów**

Miesięczny koszt utrzymania obiektów Szpitala Gruźlicy, Chorób Płuc i Rehabilitacji w Tuszynie wynosi – 177 194,15 zł (rok 2006).

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Samorządowa Przychodnia Zdrowia w Tuszynie, ul. Żeromskiego 24/26

Punkt lekarski w Górkach Dużych, ul. Jutroszewska 24

Punkt lekarski w Głuchowie, ul. Długa 79

Rok założenia 1989 rok, przekształcona w przychodnię samorządową w 1999 roku.

• **Liczba lekarzy**

ortopeda – traumatolog	1
chirurg	3
neurolog	1
ginekolog – położnik	3
psychiatra	1
psycholog	1
lekarz rehabilitacji med.	1
pediatra	2
lekarz med. rodzinnej	1
internista	2
lekarz med. (bez specjalizacji)	1
stomatolog	4
laryngolog	1
okulista	1
Razem:	23

Liczba osób zarejestrowanych w przychodni wynosi - 11.621 (stan na koniec października 2007 roku).

• **Stan techniczny**

Przychodnia posiada nową windę i podjazd dla osób niepełnosprawnych, podjazd do poradni dziecięcej, sanitariaty dla osób niepełnosprawnych oraz drzwi są przystosowane dla osób niepełnosprawnych.

Stan techniczny budynku głównego w Tuszynie przy ul. Żeromskiego 24/26 jest dobry, natomiast w punktach lekarskich w Górkach Dużych i Głuchowie jest niezadawalający. Wyposażenie w sprzęt specjalistyczny wymaga częściowego uzupełnienia, a istniejący częściowej wymiany na nowy.

Średni czas oczekiwania na badania specjalistyczne to około 7 dni.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- **Koszty utrzymania obiektów (rocznie)**

	2005 rok	2006 rok
Woda	- 2 111,00 zł	- 3 582,00 zł
Energia	- 18 754,00 zł	- 18 093,00 zł
Gaz	- 22 849,00 zł	- 26 275,00 zł
Podatek od nieruchomości	- 6 540,00 zł	- 6 852,00 zł
Ubezpieczenie budynku	- 2 217,00 zł	- 9 500,00 zł
Konserwacja windy działalność sprzętu p. poż.	- 5 023,00 zł	- 5 804,00 zł
	Łącznie: 57 494,00 zł	70 106,00 zł

Oprócz ww. podmiotów na terenie gminy Tuszyn działają również:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "MEDAN" (rok powstania 1994), w skład którego wchodzi poradnia dermatologiczna, poradnia otolaryngologiczna, poradnia ginekologiczno-położnicza, poradnia neurologiczna, poradnia okulistyczna, poradnia ortodontyczna, poradnia chirurgii urazowo-ortopedycznej, poradnia stomatologiczna, pracownia diagnostyki obrazowej, poradnia neurologiczna oraz gabinet medycyny pracy. Zakład ten zatrudnia 14 lekarzy.
- Klinika psychiatryczna INVENTIVA (rok powstania 2005), w której leczy się takie schorzenia jak depresje, uzależnienia, psychozy, nerwice oraz dokonuje się odtrucie alkoholowych, narkotykowych i spowodowanych lekami. Klinika dysponuje 30 miejscami o bardzo wysokim standardzie.
- Szpital S-1 w Tuszynie (rok powstania 2000) w skład, którego wchodzi trzy oddziały: oddział wewnętrzny, oddział rehabilitacji neurologicznej oraz zakład opiekuńczo – leczniczy. Szpital dysponuje 120 miejscami.

Głównym problemem związanym z ochroną zdrowia jest jej niedofinansowanie, co związane jest z trwającą zapaścią tej sfery publicznej, dlatego utrzymanie poziomu i ilości usług świadczonych przez Samorządową Przychodnię Zdrowia w obecnym zakresie nie byłoby możliwe bez istotnej pomocy gminy. Finansuje ona niektóre badania profilaktyczne oraz zakup sprzętu medycznego.

II.8.2.3. Działalność kulturalna

W gminie Tuszyn zinstytucjonalizowaną działalność kulturalną prowadzi Miejski Ośrodek Kultury, Sportu i Turystyki w Tuszynie. Obok głównej siedziby mieszczącej się w Tuszynie przy ul. Noworzogowskiej 20A, gdzie swoją siedzibę ma także Miejska Biblioteka Publiczna. Ośrodek posiada oddział filialny w Tuszynie - Lesie. Ponadto na terenie dzielnicy Tuszyn Szpital i terenach sołectwa Kruszowa, Głuchowa, Wodzinka, Modlicy, Woli Kazubowej działają świetlice wiejskie.

Ośrodek zajmuje się działalnością kulturalną. Prowadzi koła zainteresowań dla dzieci i młodzieży, są to głównie: koło informatyczne, koło taneczne, koło plastyczne, koło muzyczne, koło teatralne, orkiestra dęta. Do zadań ośrodka należy także przygotowywanie imprez okolicznościowych i plenerowych, które odbywają się w Tuszynie.

Wśród głównych imprez cyklicznych należy wymienić;

- choinkę dla dzieci i młodzieży – styczeń,
- cykl imprez kulturalnych i sportowych – ferie zimowe,
- konkurs wiedzy o Tuszynie – dla uczniów szkół tuszyńskich,
- imprezę walentynkową,
- konkurs recytatorski – dla uczniów szkół tuszyńskich,
- koncert z okazji Dnia Kobiet,
- koncert z okazji Dnia Matki,
- Dzień Dziecka – impreza plenerowa dla dzieci i młodzieży,
- Dni Tuszyna – duża dwudniowa impreza plenerowa,
- sobótki,
- imprezę plenerową „Początek Lata”,
- ofertę wakacyjną (np.: wycieczki, wyjazdy do kina),
- dożynki Gminno-Parafialne,
- konkurs plastyczny dla uczniów szkół tuszyńskich,
- plejadę czyli jesienne spotkania dzieci i młodzieży muzykującej,
- uroczysty koncert z okazji 11-go listopada organizowany corocznie w sali Urzędu Miasta w Tuszynie,
- uroczysty koncert kolęd organizowany corocznie w sali Urzędu Miasta w Tuszynie,
- spotkania z ciekawymi ludźmi (sportowcami, poetami),
- halowy turniej piłki nożnej drużyn niezrzeszonych.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Ośrodek współpracuje przy organizacji imprez z innymi instytucjami gminy Tuszyn. Przykładem tego może być konkurs wiedzy pożarniczej, organizowany przez Zarząd Gminny OSP w Tuszynie. Dobrze układa się współpraca z Ośrodkiem Rekreacyjnym „Młynek” w Tuszynie, z zarządem Hufca ZHP Tuszyn, kołem emerytów i rencistów oraz z zespołami muzycznymi z terenu gminy Tuszyn.

Stan techniczny infrastruktury kulturalnej uległ znacznej poprawie wraz z wybudowaniem w 2004 roku nowego budynku w Tuszynie – Lesie, w którym mieści się oddział filialny M.O.K.S. i T. i oddaniu do użytku nowoczesnego budynku Domu Kultury przy ulicy Noworzogowskiej 20A w lutym 2008 roku. Świetlice środowiskowe umieszczone zostały i działają w istniejących już i zaadoptowanych budynkach, salach OSP, czy byłych szkołach. Remonty tych pomieszczeń prowadzone są na bieżąco.

Biblioteki

Miejska biblioteka publiczna obsługuje czytelników poprzez udostępnianie na miejscu lub wypożyczanie do domu gromadzonych zbiorów, udzielanie informacji czytelnikom oraz organizowanie różnych imprez kulturalno-oświatowych.

Biblioteka posiada filię biblioteczną w Tuszynie-Lesie, ul. Prusa 7, pięć punktów bibliotecznych mieszczących się w świetlicach, będących filiami Miejskiego Ośrodka Kultury Sportu i Turystyki w Tuszynie, w Wodzinku, Głuchowie, Kruszowie, Jutroszewie oraz w Tuszynie przy ul. Szpitalnej. Punkty te otrzymują książki z biblioteki publicznej w Tuszynie.

Księgozbiór biblioteki liczy 30.594 voluminów. Z czego księgozbiór podręczny to 1000 voluminów. Biblioteka nie posiada komputerowego systemu katalogowego, który umożliwiłoby sprawniejszą obsługę czytelników.

Biblioteka w filii miejskiej biblioteki publicznej w Tuszynie – Lesie dostosowana jest powierzchnią do ilości księgozbioru, który liczy 7000 voluminów. Biblioteka ta przystosowana jest do pracy z czytelnikiem niepełnosprawnym i posiada swoją czytelnię internetową, która cieszy się dużym powodzeniem.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Tabela nr 34: Dane dotyczące miejskiej biblioteki w Tuszynie i w oddziale filijnym w Tuszynie – Lesie.

Wyszczególnienie	1999 r.	2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Liczba osób korzystających z biblioteki	1446	1567	1636	1606	1586	1866	1701	1782
Stan księgozbioru liczba vol.	26335	27716	28389	29258	29996	28886	29620	30594
Liczba wypożyczeń na zewnątrz	77589	79014	59736	58651	27834	31409	30002	30840
Liczba wypożyczeń na miejscu	1766	1804	2062	642	263	878	930	1042
Liczba odwiedzin	19687	21785	17955	18236	13400	16186	14144	16254

Źródło: Dane własne gminy.

II.8.2.4. Organizacje pozarządowe

Na terenie gminy Tuszyn działają 22 organizacje pozarządowe, w tym 12 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej.

1. ZHP Chorągiew Łódzka Komenda Hufca Tuszyn

Zakres działalności:

- stworzenie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego i fizycznego rozwoju człowieka np.: organizowanie obozów letnich i zimowisk, biwaków wiosennych i jesiennych; funkcjonowanie gromad zuchowych i drużyn harcerskich, organizacja imprez środowiskowych typu: „Święto Pieczonego Ziemniaka”, jasełka i wigilia dla osób samotnych przy parafii św. Krzysztofa w Tuszynie - Lesie, zabawa noworoczna, kuligi, wycieczki rowerowe, udział w imprezach organizowanych na szczeblu chorągwanym, m.in. konkurs "Strofy o Ojczyźnie", „Akcja za grosik”, "Świąteczko Betlejemskie", "Odkrywczy nieznanego świata",
- stworzenie warunków do nawiązywania i utrwalania więzi międzyludzkich (udział w/w imprezach),
- upowszechnianie wiedzy o świecie przyrody, przeciwstawienie się jego niszczeniu przez cywilizację, kształtowanie potrzeby kontaktu z nieskażoną przyrodą,

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- KH ZHP Tuszyn realizuje harcerski system wychowawczy rozumiany jako jedność zasad harcerskiego wychowania (służba, braterstwo, praca nad sobą), w którym istotną rolę odgrywa osobisty przykład instruktorski,
- promowanie i kształtowanie postaw aktywnych wobec otaczającego świata w ramach profilaktyki uzależnień wśród dzieci i młodzieży,
- KH ZHP Tuszyn zrzesza swoich członków w podstawowych jednostkach organizacyjnych (tj. gromadach zuchowych, drużynach młodszo- i starszoharcerskich oraz w kręgu instruktorskim) i prowadzi wśród nich całoroczną działalność oświatowo- wychowawczą posługując się charakterystycznymi dla ZHP formami pracy,
- KH ZHP Tuszyn zapewnia ciągle kształcenie kadry instruktorskiej poprzez udział w kursach, szkoleniach, konferencjach, warsztatach metodycznych organizowanych przez Chorągiew Łódzką ZHP lub Centralną Szkołę Instruktorską "Perkoz",
- KH ZHP Tuszyn organizuje letni i zimowy wypoczynek w formie wyjazdowej,
- wyrabianie umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach i odpowiedzialności za siebie i grupę rówieśniczą,
- kształtowanie samodzielności, dbałości o higienę osobistą, kulturę języka i zdrowy tryb życia,
- rozwijanie umiejętności pracy w zespole i grupie rówieśniczej oraz dyscypliny i samodyscypliny,
- rozbudzanie fantazji twórczej i wyobraźni u dzieci,
- stworzenie więzi emocjonalnych, możliwości rozwijania indywidualności harcerzy, zainteresowań, predyspozycji i pasji,
- kształtowanie nawyków rozwijania i dbałości o sprawność fizyczną, właściwej postawy sportowej, zdrowej rywalizacji oraz szacunku dla przeciwnika,
- wyrabianie wrażliwości na piękno przyrody i właściwych przyzwyczajeń w obcowaniu z nią
- rozwijanie właściwych postaw, przekonań, tolerancji, uczciwości, odwagi cywilnej, sztuki argumentacji i dyskusji,
- wdrażanie zespołu - zastępu do pracy na rzecz zbiorowości (środowiska obozowania, miejscowej ludności).

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- pogłębianie wiedzy i umiejętności harcerskich, stworzenie możliwości poznania siebie w różnych sytuacjach (służba wartownicza, turnieje, biegi terenowe, gry i zabawy, zajęcia ekologiczne).

2. Uczniowski Międzyszkolny Klub Sportowy "Tuszyn"

Zakres działalności:

- planowanie i organizowanie pozalekcyjnego życia sportowego uczniów w oparciu o możliwości obiektowe i sprzętowe szkoły oraz o pomoc organizacyjno - materialną rodziców i sympatyków Klubu,
- angażowanie wszystkich uczniów do różnorodnych form aktywności ruchowej, gier i zabaw dostosowanych do wieku, stopnia sprawności i zainteresowań sportowych,
- uczestniczenie w imprezach sportowych organizowanych na obszarze działania samorządu terytorialnego i poza nim,
- organizowanie zajęć sportowych dla uczniów szkoły w celu wszechstronnego rozwoju ich sprawności fizycznej i umysłowej,
- organizowanie działalności sportowej ze szczególnym uwzględnieniem funkcji zdrowotnych,
- organizowanie uczniom wszystkich klas różnorodnych form współzawodnictwa sportowego,
- kształtowanie pozytywnych cech charakteru i osobowości poprzez uczestnictwo w realizacji zadań sportowych.

3. Miejski Klub Sportowy 2000 Tuszyn

Zakres działalności:

- organizowanie działalności sportowej na terenie gminy Tuszyn,
- stworzenie dogodnych warunków dla krzewienia kultury fizycznej wśród mieszkańców gminy Tuszyn,
- organizowanie zawodów i imprez sportowych,
- współpracę z innymi stowarzyszeniami w zakresie popularyzacji sportu,

- udział w zawodach i imprezach sportowych ujętych w planach Polskich Związków Sportowych,
- organizowanie sekcji różnych dyscyplin sportowych,
- budowę, modernizację i właściwe utrzymanie obiektów sportowych oraz urządzeń towarzyszących,
- organizowanie szkoleń sportowych,
- zapewnienie kadry szkoleniowej możliwości podnoszenie kwalifikacji zawodowych,

4. Stowarzyszenie Regionalne "WOLBÓRKA" w Tuszynie

Zakres działalności:

- rejestracja i gromadzenie źródeł historycznych,
- upowszechnienie:
  - racjonalnego korzystania z konwencjonalnych źródeł energii,
  - przydomowych oczyszczalni ścieków,
  - naturalnych systemów gospodarki rolnej,
  - czystych technologii,
- odbudowa i ochrona naturalnych ekosystemów,
- pomoc organizacyjna i techniczna w odbudowie zapór i zbiorników wodnych oraz ich energetycznego wykorzystania,
- ochrona interesów twórców i uprawnień członków,
- popularyzacja działalności Stowarzyszenia Regionalnego WOLBÓRKA,
- dokonywanie oceny planów i działalności:
  - administracji państwowej i samorządowej
  - zakładów produkcji przemysłowej i rzemieślniczej
  - w zakresie objętym działalnością SR WOLBÓRKA.

5. Stowarzyszenie "KROKUS" Abstynencki Klub Wzajemnej Pomocy

Zakres działalności:

- pomoc ludziom z problemem alkoholowym i ich rodzinom, prowadzenie terapii grupowej i indywidualnej oraz udzielanie informacji w zakresie w/w;

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- kształtowanie u swoich członków dążeń do całkowitej abstynencji oraz stwarzanie warunków do wytrwania w trzeźwości,
- rozwijanie u członków pożytecznych i satysfakcjonujących zainteresowań,
- udzielanie pomocy w trudnych sytuacjach życiowych członkom, a także osobom spoza klubu (dotyczy szczególnie decyzji o podjęciu leczenia),
- propagowanie idei trzeźwości poza środowiskiem klubowym, a zwłaszcza oddziaływanie swoim przykładem i doświadczeniem na grupy społeczne i jednostki nieświadome groźby nałogu alkoholowego,
- prowadzenie działań profilaktycznych z dziećmi i młodzieżą.

6. Uczniowski Ludowy Klub Sportowy przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Wodzinie Prywatnym

Zakres działalności:

- rozwijanie różnych form kultury fizycznej w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej,
- kształtowanie pozytywnych cech charakteru i osobowości dzieci i młodzieży,
- integrowanie środowisk uczniowskich, rodzicielskich i nauczycielskich na terenie swego działania,
- wspomaganie realizacji szkolnych zajęć wychowania fizycznego,
- organizowanie aktywnego spędzania czasu wolnego i sportowych zajęć pozalekcyjnych,
- organizowanie różnorodnych form współzawodnictwa sportowego,
- uczestnictwo w ogólnodostępnych imprezach sportowych,
- upowszechnianie uprawiania mini-dyscyplin sportowych,
- udział w realizacji ogólnokrajowego programu "Sport wszystkich dzieci"

7. Stowarzyszenie Sportowe "HETMAN"

Zakres działalności:

- prowadzenie zajęć dla osób z wszystkich grup wiekowych, w zakresie ćwiczeń rekreacyjno – siłowych, uczestnictwo w życiu kulturalnym, sportowym i społecznym na terenie miasta i gminy Tuszyn

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Cele i zadania:

- organizacja sekcji sportowych, rozwój kultury fizycznej, rozwój wybranych dyscyplin sportowych, start w zawodach ogólnokrajowych

8. Ludowy Klub Szachowy "SZACH-MAT"

Zakres działalności:

- promocja i popularyzacja szachów wśród dzieci, młodzieży i dorosłych
- stworzenie silnego, liczącego się w kraju ośrodka szachowego
- reprezentowanie i promocja miasta i województwa na zawodach krajowych

9. Stowarzyszenie "Wszyscy Razem Ku Przyszłości" - "In Corpore Pro Futuro"

Zakres działalności:

- stowarzyszenie ma na celu rozwijanie i propagowanie inicjatyw, postaw i działań w zakresie: oświaty, kultury, sztuki, wychowania, nauki i techniki, kultury fizycznej i sportu; propagowanie piękna ziemi tuszyńskiej i nie tylko, wśród dzieci, młodzieży i dorosłych, działalność na rzecz ochrony środowiska naturalnego, tworzenie atmosfery zaufania i szacunku dla samych siebie, upowszechnienie idei humanizmu oraz ochrony zdrowia, integracji z Europą i światem.

10. Polski Związek Wędkarski

Zakres działalności:

Okręg PZW na terenie swego działania realizuje cele statutowe Polskiego Związku Wędkarskiego, którymi są organizowane wędkarstwa i sportu wędkarskiego, tworzenie swym członkom dogodnych warunków wędkowania, racjonalne użytkowanie i ochrona wód, rozwijanie wśród członków poszanowania przyrody i znajomości zasad gospodarki rybacko – wędkarskiej oraz kształtowanie etyki wędkarskiej.

11. Jagiellonia Oldboye

Zakres działalności:

- planowanie i organizowanie życia sportowego dla byłych, czynnie uprawiających sport zawodników, którzy zakończyli karierę sportową,

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- kultywowanie tradycji sportowych na terenie miasta i gminy Tuszyn,
- współpraca z innymi stowarzyszeniami w zakresie popularyzacji sportu wśród dzieci i młodzieży,
- uczestniczenie w imprezach sportowych ujętych w planach Polskich Związków Sportowych,
- organizowanie szkoleń sportowych,
- organizowanie zawodów i imprez sportowych.

12. Ludowy Uczniowski Międzyszkolny Klub Sportowy „TUSZYN”

Zakres działalności:

- planowanie i organizowanie pozalekcyjnego życia sportowego w oparciu o możliwości obiektowe i sprzętowe Klubu oraz pomoc organizacyjną i materialną sympatyków Klubu,
- angażowanie wszystkich uczniów do różnorodnych form aktywności ruchowej, gier i zabaw dostosowanych do wieku, stopnia sprawności i zainteresowań sportowych,
- uczestniczenie w imprezach sportowych organizowanych na obszarze działania samorządu terytorialnego i poza nim,
- organizowanie zajęć sportowych dla uczniów w celu wszechstronnego rozwoju ich sprawności fizycznej i umysłowej,
- organizowanie działalności sportowych ze szczególnym uwzględnieniem funkcji zdrowotnych,
- kształtowanie pozytywnych cech charakteru i osobowości poprzez uczestnictwo w realizacji zadań sportowych Klubu. Współpraca z organizacjami rządowymi, pozarządowymi oraz z samorządami lokalnymi, działającymi na terenie Rzeczypospolitej Polskiej,

13. Klub Sportowy „FENIX TEAM” Tuszyn Strong Man

Zakres działalności:

- programowanie i organizowanie życia sportowego wszystkich uczestników Klubu Sportowego „Fenix Team” w oparciu o udział własny członków oraz pomoc organizacyjną i materialną sponsorów,

- uczestniczenie w różnych przejawach i formach życia sportowego organizowanych na obszarze działania samorządu terytorialnego i poza nim,
- programowanie i organizowanie działalności sportowej ze szczególnym uwzględnieniem dyscypliny sportowej — Strong-Man,
- podejmowanie działań dla zapewnienia rozwoju psychofizycznego, doskonalenia uzdolnień i sprawności, zachowania zdrowia człowieka- w tym w szczególności dzieci i młodzieży oraz krzewienie wiedzy i utrwalania zwyczajów w tym zakresie,
- planowanie i organizowanie życia sportowego członków klubu w oparciu o możliwości obiektowe i sprzętowe,
- uczestniczenie w imprezach sportowych organizowanych przez Klub oraz członków regionalnych i ogólnokrajowych związków sportowych,
- organizowanie zajęć sportowych w celu wszechstronnego rozwoju sprawności fizycznej i umysłowej członków klubu, a także w celu zapobiegania patologiom społecznym,
- realizacja zadań z zakresu krajoznawstwa oraz wypoczynku dzieci i młodzieży,
- organizowanie różnorodnych form współzawodnictwa sportowego dla dorosłych, młodzieży,
- kształtowanie pozytywnych wzorców osobowości o wysokich wartościach moralnych,
- realizacja zadań sportowych jako programu wychowawczego dla młodzieży we współpracy z " Miejskim Klubem Sportowym 2000 Tuszyn".

14. Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów

- ***Koło w Tuszynie, Okręg w Piotrkowie Trybunalskim***
- ***Koło w nr 10 w Tuszynie - Lesie***

Koła realizują cele statutowe Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Misja:

Poprawienie warunków socjalno – bytowych emerytów, rencistów i inwalidów oraz ich uczestniczenia w życiu społecznym. Organizowanie życia kulturalnego członków. Reprezentowanie interesów członków wobec organów władz i administracji oraz popularyzowanie ich problemów wśród społeczeństwa.

15. Straże Pożarne

Na terenie gminy Tuszyn działa dwanaście jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej zlokalizowanych w Tuszynie, Tuszynie-Lasie, Mąkoszynie, Wodzinku, Kruszowie, Szczukwinie, Syskach, Głuchowie, Górkach Dużych, Jutroszewie, Modlicy i Woli Kazubowej. W systemie krajowym działają jednostki z Tuszyna, Szczukwina i Wodzinka.

Zakres działalności:

- gaszenie pożarów,
- organizowanie zespołów do ustalania stanu ochrony przeciwpożarowej w miejscowości własnej i pomocy wzajemnej,
- przedstawianie organom władzy samorządowej i administracji rządowej wniosków w sprawach ochrony przeciwpożarowej,
- organizowanie, spośród swoich członków, pododdziałów pożarniczych,
- prowadzenie podstawowego szkolenia pożarniczego członków OSP i współdziałanie z Państwową Strażą Pożarną w organizowaniu szkoleń funkcyjnych OSP,
- organizowanie młodzieżowych kobiecych drużyn pożarniczych,
- organizowanie zespołów świetlicowych, bibliotek, orkiestr, teatrów amatorskich, chórów, sekcji sportowych i innych form pracy społeczno-wychowawczej i kulturowo-oświatowej,
- organizowanie zawodów sportowych i imprez propagujących kulturę fizyczną,
- prowadzenie innych form działalności mających na celu wykonanie zadań wynikających z ustawy o ochronie przeciwpożarowej.

II.8.2.5. Baza sportowa

Kryta Pływalnia „OCEANIK”

W maju 2004 roku oddano do użytku nowoczesny obiekt sportowo-rekreacyjny Krytą Pływalnię Miejską „Oceanik”. Obiekt ten wyposażony jest w wiele nowoczesnych rozwiązań technologicznych, które umożliwiły instalację wielu atrakcji wodnych przy niskich kosztach obsługi. Dla użytkowników pływalnia ma do zaoferowania pełnowymiarowy dwudziestopięciometrowy basen sportowy z sześcioma torami, basen rekreacyjny o wymiarach 14 x 7 metrów i głębokości od 0,7 do 1,1 metra oraz brodzik o powierzchni 14 m². Ponadto Pływalnia dysponuje takimi atrakcjami wodnymi jak dwie niecki jakuzzi z hydro- i pneumomasażami, masaże górne, boczne i dolne, w które wyposażona jest niecka basenu rekreacyjnego oraz zjeżdżalnia wodna o długości 64 metrów z hamownią w oddzielnej niecce. Obiekt wyposażony jest również w zespół odnowy biologicznej, w skład którego wchodzi dwie sauny suche (fińskie), łaźnia parowa (rzymska) oraz dwa zespoły solariów: leżące i stojące. Kryta Pływalnia „Oceanik” dysponuje funkcjonalnym holem z szatnią i boksem kasowym oraz barem dysponującym również gorącymi posiłkami.

Z perspektywy ponad trzech lat jej funkcjonowania, budowa pływalni okazała się trafną inwestycją. Z roku na rok uczęszcza na pływalnię coraz więcej miłośników wodnych sportów i zabaw. W roku 2006 pływalnię odwiedziło około 130 000 osób, natomiast w roku 2007 ilość osób wzrosła do blisko 160 000.

Klientami są zarówno mieszkańcy gminy Tuszyn jak i ościennych gmin. Należy również zaznaczyć, że wielu klientów indywidualnych przyjeżdża na pływalnię z Pabianic i z Łodzi pomimo posiadanych tego typu obiektów na swoim terenie.

Kryta Pływalnia „Oceanik” powstała przede wszystkim jednak jako obiekt prospołeczny, nastawiony na rozwój kultury fizycznej w regionie, dlatego organizacyjnie i finansowo przygotowana jest na przyjmowanie grup zorganizowanych młodzieży szkolnej. Z jej usług, w ramach lekcji wychowania fizycznego, korzysta nie tylko młodzież ze wszystkich szkół gminy Tuszyn ale również z gmin ościennych takich jak Rzgów, Moszczenica Czarnocin, Grabica, Brójce, a nawet z Łodzi i okolic.

Pływalnia z powodzeniem podjęła również współpracę z większymi zakładami pracy w celu zapewnienia pracownikom tych firm możliwości relaksu i odpoczynku. Są to między innymi takie firmy jak Poczta Polska, Zakład Wodociągów w Pabianicach, Kerakoll, Klub Sportowy „Miazga”, Volvo i wiele innych.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Hala Widowiskowo - Sportowa w Tuszynie.

Obiekt został oddany do użytku 20.02.2002 r.

W czasie trwania zajęć lekcyjnych z obiektu korzysta w ramach wychowania fizycznego 376 uczniów szkoły podstawowej, 289 uczniów gimnazjum, 120 uczniów Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych. Ponadto w tygodniu odbywa się 6 godzin zajęć SKS-u dla uczniów powyżej III klasy szkoły podstawowej. W hali organizowanych są również imprezy sportowe, zawody itp.

Po godzinach lekcyjnych w hali sportowej trenują dzieci, młodzież i dorośli w takich dyscyplinach jak:

- a) halowa piłka nożna,
- b) siatkówka,
- c) koszykówka,
- d) judo

Łącznie w ciągu tygodnia trenuje stale ok. 250 osób oraz ok. 50 - 60 osób rekreacyjnie.

Miejski Stadion w Tuszynie - Lesie

W latach 1971-1972 zbudowano pełnowymiarowe boisko do piłki nożnej w Tuszynie – Lesie. W wyniku rozbudowy w roku 1981 uzyskało ono postać stadionu sportowego, do którego w 1994 roku dobudowano kort tenisowy. W 2007 r. na stadionie zostało zainstalowane oświetlenie i nagłośnienie, co umożliwiło rozgrywanie meczów i organizowanie różnego rodzaju imprez masowy w godzinach wieczornych.

Obiekty spełniający wymogi do przeprowadzania imprez masowych na terenie gminy Tuszyn to:

- a) Miejska Hala Widowiskowo-Sportowa w Tuszynie,
- b) Miejski Stadion w Tuszynie Lesie,
- c) M.O.K.S. i T. budynek przy ul. Noworzgowskiej 20 A
- d) Ośrodek rekreacyjny „Młynek”

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Tabela nr 35 : Obiekty sportowe na terenie gminy Tuszyn.

Nazwa obiektu	Lokalizacja	Wymiary	Widownia (ilość miejsc)	Stan techniczny	Rok budowy	Zaplecze
Boisko do gier wielkich	Szkoła Podstawowa w Wodzinie Prywatnym	55 x 40 m	brak	bardzo dobry	2003	jest
Boisko do gry w siatkówkę	Szkoła Podstawowa w Górkach Dużych	20 x 10 m	brak	dobry	1937 mod. 2004	jest
Boisko do gry w piłkę nożną	Szkoła Podstawowa w Górkach Dużych	40 x 20 m	brak	dobry	1937 mod. 2004	jest
Boisko do gier wielkich (uniwersalne)	Szkoła Podstawowa w Kruszowie	48 x 45 m	brak	dobry	1998	jest
Boisko uniwersalne	Gimnazjum Nr 2 w Tuszynie - Lesie	50 x 25 m	na 100 miejsc	dobry	1972/79	jest
1. Boisko uniwersalne, 2. Placyk rekreacyjny, 3. Tor łyżworolkowy, 4. Górka saneczkowa	„Baza Sportowa” przy osiedlu mieszkaniowym „WYSOKA”	20 x 40 m 17 x 33 m 616 m ² 350 m ³	240 miejsc stojących	dobry	2000	brak
Kort do tenisa ziemnego	Gimnazjum Nr 2 w Tuszynie – Lesie	24 x 11 m	na 50 miejsc	dobry	1994	jest
Sala gimnastyczna	Szkoła Podstawowa w Wodzinie Prywatnym	24 x 12	brak	dobry	1997	jest
Sala gimnastyczna	Gimnazjum Nr 1 w Tuszynie	24 x 12	brak	dobry	1929	jest
Sala gimnastyczna	Gimnazjum Nr 2 w Tuszynie - Lesie	24 x 12	brak	dobry	1964 1989 remont	jest

Źródło: Dane własne gminy.

Przy Szkole Podstawowej Nr 2 w Tuszynie – Lesie w listopadzie 2007 roku rozpoczęła się budowa nowej sali sportowej i biblioteki. Planowany termin oddania do użytku tego obiektu to listopad 2008 r.

II.8.2.6. Poziom bezpieczeństwa

Na straży porządku publicznego i bezpieczeństwa mieszkańców w gminie Tuszyn stoi Policja i Straż Miejska.

Policja

Komisariat Policji w Tuszynie swoim terenem działania obejmuje rejon trzech gmin (to około 26 tys. stałych mieszkańców):

- Gmina Tuszyn: 11 635 tys.
- Gmina Rzgów: 8 713 tys.
- Gmina Brójce: 5 417 tys.

W/w gminy podzielone są na 7 rejonów służbowych obsługiwanych przez dzielnicowych:

- Gmina Tuszyn – 3 rejony służbowe, z czego dwa obejmują miasto Tuszyn,
- Gmina Rzgów – 3 rejony służbowe,
- Gmina Brójce – 1 rejon służbowy.

Na podległym terenie występują 3 kompleksy bazarowe: Tuszyn – około 3,5 tys. stanowisk, Głuchów – około 4,5 tys. stanowisk, Rzgów – około 2,5 tys. stanowisk.

Z przeprowadzonych analiz wynika, iż największe zagrożenie przestępczością występuje w rejonie 5,6 – miasto Tuszyn oraz kompleks targowisk, rejon nr 1 – Rzgów oraz kompleks targowisk, rejon nr 7 – kompleks targowisk w Głuchowie. Najczęściej popełniane przestępstwa w tych rejonach to w przeważającej części przestępstwa przeciwko mieniu takie jak kradzieże pojazdów, kradzieże z włamaniem do pojazdów, inne kradzieże itp. W okresie jesienno – zimowym w miejscowościach z zabudową letniskową (Rydzynki, Zofiówka) następuje wzrost zdarzeń o charakterze przestępczym w postaci kradzieży z włamaniem, uszkodzeń mienia itp.

Teren obsługiwany przez komisariat w Tuszynie został podzielony na 7 rejonów, z których każdy obsługiwany jest przez wyznaczonego dzielnicowego z Zespołu Dzielnicowych Komisariatu Policji w Tuszynie lub u policji w Rzgowie, zgodnie z przydziałem. Służby te są podstawowym ogniwem policji w kontakcie ze społeczeństwem. Odgrywają niezwykle istotną rolę w zakresie pierwszego kontaktu i pomocy mieszkańców swoich rejonów, znajomości lokalnych środowisk i problemów, współdziałania z przedstawicielami samorządów, instytucji sołtysami itp. Zakres zadań służbowych i obowiązków dzielnicowych jest szeroki - od załatwiania drobnych ustaleń,

interwencji czy spraw mieszkańców, prowadzenia obchodów i wywiadów w swoich rejonach, aż do prowadzenia postępowań wyjaśniających w sprawach popełnionych wykroczeń i uczestniczenia w czynnościach wykrywczych w sprawach zaistniałych przestępstw. O tym jak ważne są te służby (tj. dzielnicowi) również z punktu widzenia kierownictwa Komisariatu Policji w Tuszynie najlepiej świadczy fakt, iż pomimo istotnych braków kadrowych w jednostce zespoły dzielnicowych zarówno w Tuszynie jak też w Rzgowie są jedynymi w całym komisariacie, które posiadały przez cały 2005 i 2006 rok pełną obsadę etatową, a zdarzające się absencje były wynikiem jedynie urlopów, szkoleń czy zwolnień lekarskich. Utrzymanie takiego stanu rzeczy jest sprawą niezbędną.

W celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa podejmowane są działania zmierzające do przybliżenia społeczności podległych gmin sylwetek poszczególnych dzielnicowych, poprzez publikację ich zdjęć w prasie lokalnej wraz z godzinami przyjęć interesantów i numerami telefonów służbowych.

W oparciu o wykonywane, w terminach dwutygodniowych i comiesięcznych, oceny stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego sporządza się dyslokację służb Ogniw Patrolowo Interwencyjnego (OPI) służb dzielnicowych. Na podstawie sporządzonych analiz w rejony najbardziej zagrożone kierowane są odpowiednie siły. Z uwagi na powyższe wyznaczono dwa punkty przejściowe (które są również strefami bezpieczeństwa) w Tuszynie – rejon parku miejskiego. Funkcjonariusze OPI w tym punkcie pełnią służbę w patrolach pieszych dwukrotnie w trakcie zmiany w czasie jednej godziny. Działania te przyczyniły się do zmniejszenia ilości zdarzeń przestępczych i wykroczeń, co dało wzrost poczucia bezpieczeństwa obywateli.

W celu właściwego oddziaływania prewencyjnego (głównie w rejonie targowisk) kierowano dodatkowe siły z Łodzi. Należy zaznaczyć, że działania tych sił w znacznym stopniu ograniczają ilość dokonywanych przestępstw i wykroczeń na terenie pełnienia służby. Służba tych funkcjonariuszy jest pełniona wspólnie z funkcjonariuszami KP w Tuszynie. W Komisariacie Policji w Tuszynie znajdują się następujące komórki organizacyjne służb prewencji:

- Zespół Dyżurnych – 5 funkcjonariuszy (jeden bez przeszkolenia specjalistycznego),
- Zespół Dzielnicowych – 3 funkcjonariuszy,
- Ogniw Patrolowo – Interwencyjne – 15 funkcjonariuszy

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

W ramach realizacji programu „Bezpieczna droga do szkoły” zorganizowano spotkania z dyrektorami szkół, którzy wskazywali zagrożenia występujące w społeczności uczniowskiej jak również na terenie szkół (picie alkoholu, agresywność w zachowaniu uczniów, kradzieże i wymuszenia rozbójnicze w szkołach). Przeprowadzono rozmowy profilaktyczno – ostrzegawcze z uczniami wykazującymi objawy demoralizacji oraz sprawcami czynów karalnych. Przeprowadzono także rozmowy z ich rodzicami. W trakcie spotkań z dyrektorami szkół zwrócono uwagę na prawidłowe zabezpieczenie dojazdu dzieci do szkół, jak również prawidłowe oznaczenia autobusów. Ponadto zwrócono uwagę na oznaczenie znakami pionowymi i poziomymi okolic szkół, zainstalowanie barierki oddzielających chodnik od jezdni.

W ramach realizacji programu „Bezpieczna wieś” dzielnicowi odpowiedzialni za swoje rejony służbowe kontaktowali się z sołtysami, uczestniczyli w spotkaniach rad sołeckich, w trakcie których informowali uczestników o możliwości optymalnej współpracy z organami policji, min. poprzez przydzielone im telefony komórkowe. Zajmowali się ukierunkowaniem działań profilaktycznych i informacyjnych, również o możliwościach zabezpieczenia gospodarstw przed kradzieżami bydła. W trakcie realizacji programu nastąpił wzrost zgłoszeń osób pokrzywdzonych w wyniku znęcania się nad rodziną. Pokrzywdzonych informowano o instytucjach zajmujących się problematyką opieki nad rodziną oraz przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. W powyższych sprawach kontaktowano się z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Tuszynie oraz organizacjami zajmującymi się problematyką uzależnień w celu ustalenia obopólnej współpracy w temacie pomocy ofiar przestępstw. W powyższych sprawach prowadzono czynności sprawdzające zmierzające do ustalenia znamion przestępstw w poszczególnych zdarzeniach i w zależności od ich wyniku sprawę wszczynano lub odmawiano wszczęcia postępowań przygotowawczych.

W zakresie działań w/w programu prowadzono działania związane z programem Bezpieczna Droga do Szkoły, Bezpieczne Miasto, w trakcie których to wystosowano szereg wystąpień do właściwych instytucji celem poprawy bezpieczeństwa na drogach i w szkołach itp.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Tabela nr 36: Klasyfikacja, ilość i wykrywalność przestępstw w gminie Tuszyn.

Klasyfikacja przestępstw	ILOŚĆ PRZESTĘPSTW W DANYM ROKU						
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
279§1kk - kradzież z włamaniem	201	256	245	216	178	145	136
278§1kk – kradzież	92	104	121	114	90	96	103
275§1kk – fałszowanie dok.	20	39	26	31	30	5	11
288§1kk – uszkodzenie mienia	20	24	40	80	45	34	35
163§1kk – spowod. pożaru	8		4	-	-	-	-
177§1kk – wypadek drogowy	58	61	39	29	34	19	32
178a§1i2kk – kier. pojazdem pod wpływem alkoholu			31	95	103	40/64	38/34
190§1kk – groźba karalna	15	12	17	15	18	14	10
270§1kk – fałszerstwa	24	8	25	11	8	5	1
280§1i2kk – rozbój	8	5	8	12	-	7	6
290§1kk – kradzież drzewa z lasu		3		-	-	4	2
207§1kk – znęcanie fizyczne i moralne	8	5	10	13	13	4	3
209§1kk – nie alimentacja	14	13	6	12	9	4	-
155kk – nieumyślne spowodowanie śmierci	3	7	3	9	-	5	3
158§1kk – uszkodzenie ciała (bójka, pobicie)		4	3	5	6	3	4
157§1kk – lekkie uszkodzenie ciała	3	4	-	5	7	4	6
286§1kk - oszustwo	10	4	3	5	7	5	4
191§1kk – zmuszenie do określonego zachowania	3			4	3	-	1
289§1kk – krótkotrwałe użycie pojazdu		3		-	-	-	-
276§1kk - fałszerstwa		3	4	5	-	3	-
284§2kk - przywłaszczenie		4	-	4	-	-	-
291§1kk - paserstwo			7	-	-	2	4
48 ust1Ust – posiadanie narkotyków			-	3	-	-	1
226§1kk – znieważenie funkcjonariusza				-	-	-	-
43 ust1Ust - posiadanie narkotyków				3	-	-	-
193§1kk – naruszenie miru domowego				3	-	1	1
159§1kk – bójka z niebezpiecznym narzędziem		3		-	-	-	-
INNE	11	16	28	14	29	20	16

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Przestępstwa gospodarcze	47	44	51	62	57	-	-
Ogółem	545	622	681	750	629	484	451
WYKRYWALNOŚĆ	Brak danych	Brak danych	36,5%	40,7%	49,1%	62%	66,5%

Źródło: Komisariat Policji Tuszynie

Z przedstawionej tabeli wynika, że najczęściej popełnianymi przestępstwami na terenie gminy Tuszyn są kradzieże i kradzieże z włamaniem. Czyny te dokonywane są najczęściej w rejonie targowisk i działek letniskowych – Zofiówka, Rydzyńki. Przedstawione dane wskazują również na systematyczny wzrost wykrywalności popełnionych przestępstw. Wskaźnik wykrywalności przestępstw na koniec 2005 roku wyniósł 66,5 % co niewątpliwie należy uznać za bardzo dobry wynik. Jednym z powodów dużej efektywności pracy policji jest wybudowanie i oddanie do użytku w 2002 roku nowego komisariatu w Tuszynie. Inwestycja ta, jako wspólne przedsięwzięcie samorządu Tuszyna i Komendy Wojewódzkiej Policji w Łodzi, pozwoliła przybliżyć policję do mieszkańców gminy Tuszyn.

Straż Miejska

Straż Miejska w Tuszynie powołana została do działania w 1991 roku, a jej głównym zadaniem jest realizacja zadań w zakresie ochrony porządku publicznego wynikających z ustaw oraz aktów prawa miejscowego.

Do zadań straży należy w szczególności:

- 1) ochrona porządku w miejscach publicznych,
- 2) czuwanie nad porządkiem i kontrola ruchu drogowego w zakresie określonym w przepisach o ruchu drogowym,
- 3) współdziałanie z właściwymi podmiotami w zakresie ratowania życia i zdrowia obywateli, pomocy w usuwaniu awarii technicznych i skutków klęsk żywiołowych oraz innych miejscowych zagrożeń,

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- 4) zabezpieczanie miejsca przestępstwa, katastrofy lub innego podobnego zdarzenia albo miejsc zagrożonych takim zdarzeniem przed dostępem osób postronnych lub zniszczeniem śladów i dowodów, do momentu przybycia właściwych służb, a także ustalenie, w miarę możliwości, świadków zdarzenia,
- 5) ochrona obiektów komunalnych i urządzeń użyteczności publicznej,
- 6) współdziałanie z organizatorami i innymi służbami w ochronie porządku podczas zgromadzeń i imprez publicznych,
- 7) doprowadzanie osób nietrzeźwych do izby wytrzeźwień lub miejsca ich zamieszkania, jeżeli osoby te zachowaniem swoim dają powód do zgorszenia w miejscu publicznym, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu i zdrowiu innych osób,
- 8) informowanie społeczności lokalnej o stanie i rodzajach zagrożeń, a także inicjowanie i uczestnictwo w działaniach mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym, współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi,
- 9) konwojowanie dokumentów, przedmiotów wartościowych lub wartości pieniężnych dla potrzeb gminy

W roku 2007 z uwagi na potrzebę zapewnienia porządku publicznego na terenie miasta i gminy Tuszyn Straż Miejska pracowała w systemie dwuzmianowym w godz. 6.00-14.00 oraz 15.00-23.00. Ogółem straż miejska liczy 6 funkcjonariuszy.

Strażnicy w trakcie wykonywania czynności służbowych realizuje następujące zadania:

- kontrola bazarów przy al. Jana Pawła II ,
  - zabezpieczanie porządku i spokoju w rejonie targowiska,
  - kontrola parkowania pojazdów,
  - kontrola handlu pod kątem zgodności z regulaminem targowiska,
  - asysta przy pobieraniu opłat targowych przez inkasenta,
- kontrola placów handlowych przy ulicach Zwierzyńskiego, Ks. Ściegiennego, Prusa, a w szczególności kontrola oznakowania stoisk handlowych, przepisów sanitarnych, przestrzegania regulaminu targowiska oraz czystości placów handlowych i okolic,

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- kontrole z Kuratorem Sądowym, kontrole z pracownikami urzędu miasta, kontrole miejsca pobytu osób na wniosek Referatu Ewidencji Ludności ,
- asysta przy pobieraniu opłat abonamentowych i targowych przez pracowników urzędu miasta, od 20 do 28 każdego miesiąca,
- patrole prewencyjne miasta (kontrola sygnalizacji świetlnej, kontrola oznakowania oraz stanu dróg i chodników, kontrola oświetlenia ulicznego, ujawnianie awarii, ujawnianie innych nieprawidłowości mogących mieć wpływ na estetykę miasta i bezpieczeństwo),
- patrole rejonu szkół,
- wspólne patrole z funkcjonariuszami policji,
- interwencje w związku z uszkodzeniami systemów alarmowych szkół, przedszkoli, domu kultury, interwencje związane z nieprzestrzeganiem ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- interwencje dotyczące zakłócania porządku i spokoju publicznego, dotyczące psów, interwencje związane z nieprzestrzeganiem ustawy o utrzymaniu porządku i czystości w gminach,
- współpraca z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej (kontrole warunków zamieszkania podopiecznych MOPS-u, przewóz osób do szpitala, przewóz osób do domów opieki społecznej, przewóz osób niedołączonych,
- konwój wartości pieniężnych dla potrzeb Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Referatu Oświaty, Urzędu Miasta, Pływalni „Oceanik”,
- zabezpieczanie miejsc kolizji drogowych, zabezpieczanie imprez masowych typu „Dni Tuszyna”, „Dożynki”, imprezy sportowe wybory parlamentarne, prezydenckie, samorządowe,
- współpraca ze strażą pożarną, policją, pogotowiem ratunkowym, weterynarią, z zakładem energetycznym,
- poszukiwanie osób zaginionych.

W celu poprawy bezpieczeństwa na terenie miasta w maju i czerwcu 2008 r. zainstalowanych zostało 7 kamer, które rozlokowano:

- w Tuszynie – Lesie w okolicach gimnazjum, w rejonie domu kultury przy ulicy Prusa oraz przy ulicy 3-go Maja w okolicach pawilonów handlowych GS,

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- w centrum Tuszyna przy parku oraz na skrzyżowaniu ulic Żeromskiego i Piotrkowskiej oraz przy domu kultury.

Obsługą kamer zajmuje się ośrodek monitoringu w Dobroniu, z którym podpisano stosowną umowę. W przypadku wystąpienia zjawisk patologicznych ośrodek w Dobroniu powiadamia policję i straż miejską w Tuszynie.

II.8.2.7. Zasoby mieszkaniowe

W 2002 roku na terenie gminy Tuszyn było 3748 mieszkań (źródło - Narodowy Spis Powszechny 2002), z czego ponad 65 % znajdowało się na terenie miasta.

Strukturę własności lokali mieszkaniowych wraz z przeciętną powierzchnią użytkową na terenie gminy Tuszyn obrazuje poniższa tabela.

Tabela nr 37: Struktura własności lokali mieszkaniowych wraz z przeciętną powierzchnią użytkową na terenie gminy Tuszyn.

Mieszkania stanowiące własność:	Liczba mieszkań	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m ²
Osób fizycznych	2793	90,7
Spółdzielni mieszkaniowych	216	52,7
Gminy	575	35,7
Skarbu Państwa	154	38,7
Zakładów Pracy	7	76,6
Pozostałych podmiotów	3	76

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002.

Przeciętna powierzchnia użytkowa przypadająca na jedną osobę wynosi 24,6 m³, zaś na jeden lokal mieszkaniowy przypada średnio 3,14 osób.

Tabela nr 38: Mieszkania według daty oddania do użytku.

Mieszkania w budynkach wybudowanych w latach	Liczba mieszkań
przed 1918	104
1918 – 1944	843
1945 – 1970	1098
1971 – 1978	445

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

1979 – 1988	730
1989 – 2002	468
w tym w latach 2001 – 2002	59
będących w budowie	45
nie ustalono	15

Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002.

Zasoby mieszkaniowe administrowane przez Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Tuszynie:

Liczba budynków	- 93
Liczba lokali	- 542
Powierzchnia użytkowa(m kw.)	- 19.747,24

Tabela nr 39: Liczba rodzin oczekujących na lokale mieszkaniowe:

Wyszczególnienie	MIASTO	GMINA	RAZEM
1999	20	1	21
2000	21	2	23
2001	6	-	6
2002	8	3	11
2003	10	2	12
2004	17	1	18
2005	11	4	15
2006	10	2	12
2007	11	7	18

Źródło: Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Tuszynie

II.8.3 Określenie grup społecznych wymagających wsparcia.

Gmina realizuje zadania z zakresu pomocy społecznej przy pomocy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Zadania te wynikają z ustawy o pomocy społecznej, z ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy o postępowaniu wobec zasiłków alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej.

Praca Ośrodka Pomocy Społecznej polega w szczególności na:

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawami świadczeń,
- pracy socjalnej,
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Rola i pomoc ośrodka nie sprowadza się tylko do wymiaru finansowego. Pracownicy udzielają porad, kierują do właściwych instytucji, wspierają w zakresie załatwiania spraw formalno – prawnych, pobudzają lokalną społeczność do większej aktywności w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej.

Tabela nr 40: Liczba osób objętych pomocą w latach 1999 – 2006.

Rok	Liczba rodzin korzystających z pomocy	Liczba osób w tych rodzinach	Liczba dzieci w tych rodzinach
1999	794	2429	956
2000	829	2423	1.246
2001	457	1414	583
2002	521	1611	608
2003	637	1883	796
2004	639	1840	789
2005	666	1991	831
2006	685	1951	1473
Razem	5228	15542	7282

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Ośrodek udziela pomocy mieszkańcom gminy w następujących formach:

1. Pomoc finansowa:
  - zasiłki stałe,
  - zasiłki okresowe,

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

- zasiłki celowe,
  - świadczenia rodzinne, zaliczka alimentacyjna
  - opłacanie składek emerytalno – rentowych i zdrowotnych.
2. Pomoc w naturze:
    - opał,
    - odzież,
    - posiłek.
  3. Sprawienie pogrzebu osobom nie ubezpieczonym,
  4. Kierowanie mieszkańców gminy do domów pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za ich pobyt.
  5. Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania.
  6. Praca socjalna.

Na terenie gminy w miejscowości Żeromin mieszkają byli pracownicy Państwowego Gospodarstwa Rolnego. Korzystają oni z pomocy finansowej ośrodka przeważnie w formie zasiłków celowych i okresowych oraz wypoczynku letniego.

Najczęstszymi powodami przyznania pomocy są:

- ubóstwo,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w rodzinach niepełnych i wielodzietnych,
- potrzeba ochrony macierzyństwa,
- długotrwała lub ciężka choroba,

Tabela nr 41: Świadczenia rodzinne i zasiłki alimentacyjne

Wyszczególnienie	Liczba rodzin		
	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Zasiłki rodzinne wraz z alimentami	820	1050	1200
Świadczenia pielęgnacyjne	23	24	27
Zasiłki pielęgnacyjne	43	102	138
Zaliczka alimentacyjna	X	60	64

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Analizując przedstawione dane można zauważyć wzrost liczby podopiecznych korzystających z różnych form wsparcia oferowanych przez ośrodek. Od 2004 roku ośrodek stał się realizatorem zadań wynikających z treści ustawy o świadczeniach rodzinnych, a od 2005 roku postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej.

Dodano również do katalogu świadczeń realizowanych przez gminę następane zadania takie jak np. wypłata zasiłków okresowych czy też ponoszenie odpłatności za pobyt w domach pomocy społecznej mieszkańców gminy Tuszyn.

Z pomocy społecznej korzystają głównie osoby schorowane, w podeszłym wieku. Coraz więcej z nich wymaga umieszczenia w domach pomocy społecznej. Wiąże się to z dużymi wydatkami, które ponosi gmina. Osoby niepełnosprawne, w miarę posiadanych środków, korzystają z turnusów rehabilitacyjnych, z zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne. Udzielana też jest im pomoc przy likwidacji barier architektonicznych. Zadania te realizowane są przy udziale powiatu.,

Tabela nr 42: Zadania zlecone gminom.

Wyszczególnienie	Liczba rodzin						
	2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Ogółem*	417	256	257	339	106	83	190
Zasiłki stałe	18	28	28	30	25	83	90
Zasiłki stałe wyrównawcze	37	36	41	57	69	X	X
Zasiłki okresowe	278	104	106	180	X	X	252
Renty socjalne	52	56	60	64	X	X	X
Ochrona macierzyństwa	20	23	20	30	12	X	X
Zasiłki okresowe gwarantowane	14	9	8	4	1	X	X

* liczba rodzin wymieniona jest tylko raz bez względu na liczbę otrzymanych świadczeń

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy, oprócz ubóstwa, jest bezrobocie. Znaczna ilość tych osób pozostaje bez pracy dłużej niż jeden rok. Większość z nich nie ma prawa do zasiłku z urzędu pracy.

Dużą grupę świadczeniobiorców stanowią rodziny korzystające z pomocy społecznej od kilku pokoleń. Praca z tymi rodzinami jest szczególnie trudna i daje małe rezultaty, gdyż są to osoby reprezentujące postawę roszczeniową, bierną. W rodzinach tych wytworzyła się subkultura utrwalająca negatywne wzorce braku aktywności życiowej i zawodowej.

Tabela nr 43: Powody przyznania pomocy.

Wyszczególnienie	Liczba rodzin						
	2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Ubóstwo	773	442	468	567	498	486	537
Sieroctwo	86	74	17	3	5	5	1
Bezdomność	0	0	0	0	5	6	3
Potrzeba ochrony macierzyństwa	94	38	42	63	60	67	69
Bezrobocia	634	254	241	252	271	316	300
Niepełnosprawność	196	131	162	170	155	151	158
Długotrwała choroba	78	62	67	101	68	117	132
Rodziny niepełne	76	66	108	116	126	133	133
Rodziny wielodzietne	28	32	25	39	18	32	74
Alkoholizm	32	17	7	15	6	7	4
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	5	1	5	5	9	8	14
Narkomania	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

Najczęstszą patologią występującą na terenie gminy jest alkoholizm. Osoby nadużywające alkoholu i ich rodziny są kierowane do Centrum Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

gdzie mogą korzystać z fachowej pomocy terapeutycznej. Pomoc tym osobą jest udzielana w formie niematerialnej np.: w formie bonów towarowych bądź przekazywana bezpośrednio na konto Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej, Zakładu Energetycznego lub składu opałowego.

Ośrodek Pomocy Społecznej organizuje również imprezy charytatywne z okazji „Dnia Dziecka” dla dzieci niepełnosprawnych i z rodzin ubogich oraz Wigilię dla osób samotnych, chorych. Imprezy te są organizowane przy udziale sponsorów, Domu Kultury oraz Urzędu Miasta.

Liczną grupę świadczeniobiorców ośrodka stanowią dzieci i młodzież. Około 400 osób korzysta z bezpłatnych posiłków w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, które finansuje Ośrodek Pomocy Społecznej. Gorący posiłek zjedzony w szkole jest często dla tych dzieci jedynym w ciągu dnia.

Tabela nr 44: Zadanie własne gminy.

Wyszczególnienie	Liczba rodzin						
	2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.
Ogółem*	412	420	418	515	554	633	664
Posiłki	109	117	186	255	276	268	311
Sprawienie pogrzebu	2	3	0	3	4	3	4
Zasiłki celowe	301	300	378	410	411	504	512
Zasiłki okresowe	X	X	X	X	217	171	171
Odpłatność za domy pomocy społecznej	X	X	X	X	5	8	11

* liczba rodzin wymieniona jest tylko raz bez względu na liczbę otrzymanych świadczeń

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej

II.8.4. Rynek pracy

Według stanu na dzień 31.05.2007 r. liczba osób bezrobotnych z terenu gminy Tuszyn zarejestrowanych w PUP Łódź-Wschód wynosiła 549 osoby.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

Tabela nr 45: Stopa bezrobocia dla województwa łódzkiego i powiatu łódzkiego wschodniego 1999-2006r.:

Wyszczególnienie	12.1999	12.2000	12.2001	12.2002	12.2003	12.2004	12.2005	12.2006
	r.	r.	r.	r.	r.	r.	r.	r.
woj. łódzkie	14,3%	16,3%	18,1%	18,5%	18,5%	19,5%	17,9%	14,7 %
pow. łódzki wsch.	12,2%	15,9%	18,5%	19,2%	20,2%	22 %	20,1 %	17,2 %

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy Łódź, Urząd Statystyczny w Łodzi

Tabela nr 46: Liczba osób bezrobotnych w mieście i gminie Tuszyn.

Wyszczególnienie	Gmina Tuszyn	Miasto Tuszyn	Ogółem
12.1999	494		
12.2000	668		
12.2001	381	405	786
12.2002	220	656	876
12.2003	240	682	922
12.2004	239	699	938
12.2005	225	679	904
12.2006	167	538	705
12.2007	123	426	549

Źródło: Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi

Jak wynika z danych zawartych w powyższych tabelach bezrobocie w gminie Tuszyn rosło, aby w 2004 roku osiągnąć apogeum – 938 osób bez pracy. Począwszy od 2005 roku liczba osób bezrobotnych systematycznie zmniejsza się.

Tabela nr 47: Liczba osób bezrobotnych z podziałem na kobiety i mężczyzn (stan na 31.05.2007 r.)

Wyszczególnienie	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
Gmina Tuszyn	123	67	56
Miasto Tuszyn	426	199	227
Razem	549	266	283

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy Łódź – Wschód

Tabela nr 48: Struktura bezrobotnych według płci, wieku, wykształcenia: Miasto i Gmina Tuszyn na dzień 31.12.2006

Stan na 31.12.2006	Miasto Tuszyn		Gmina Tuszyn		Miasto i Gmina Tuszyn	
	Ogółem	Kobiet	Ogółem	Kobiet	Ogółem	Kobiet
Wiek						
18-24	72	38	29	18	101	56

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyn na lata 2008-2013

25-34	120	61	48	21	168	82
35-44	118	57	29	24	147	81
45-54	185	79	44	12	229	91
55-59	37	6	15	5	52	11
60-64	6	X	2	X	8	X
Wykształcenie						
wyższe	26	17	10	4	36	21
polic. i śr. zaw.	101	55	15	10	116	65
śr. ogólne	65	43	10	10	75	53
zasadnicze zaw.	119	45	56	22	175	67
gimnazjalne i poniżej	227	81	76	34	303	115
RAZEM	538	241	167	80	705	321

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy Łódź – Wschód

Największe trudności na rynku pracy mają osoby w przedziale wiekowym 45-50 lat. Było ich według stanu na dzień 31.12.2006 r., 229 osób, z czego 91 to kobiety. Z przedstawionych danych wynika, że co czwarty bezrobotny gminy Tuszyn to osoba, która ukończyła 45 rok życia.

W celu przeciwdziałania i łagodzenia skutków zjawiska bezrobocia Powiatowy Urząd Pracy podejmował aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu wyszczególnione w poniższej tabeli. Prace interwencyjne oraz roboty publiczne P.U.P. realizował we współpracy z gminą Tuszyn.

Tabela nr 49: Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu

	Prace interwencyjne	Roboty publiczne	Szkolenie	Staż	Środki na podjęcie działalności
Stan na 12.2004	20	19	35	19	-
Stan na 12.2005	22	12	31	27	10
Stan na 12. 2006	25	7	31	33	8
Stan na 31.05.2007	8	15	12	6	2

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy Łódź – Wschód

Napływ i odpływ bezrobotnych w latach 2004-2006.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Tuszyń na lata 2008-2013

Tabela nr 50: Dynamika bezrobocia w Tuszynie w 2004r.

Stan na 31.12.2004	Napływ	Odpływ
Miasto Tuszyń	489	465
Gmina Tuszyń	151	142
RAZEM	640	607

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy Łódź – Wschód

Tabela nr 51: Dynamika bezrobocia w Tuszynie w 2005r.

Stan na 31.12.2005	Napływ	Odpływ
Miasto Tuszyń	493	517
Gmina Tuszyń	154	175
RAZEM	647	692

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy Łódź – Wschód

Tabela nr 52: Dynamika bezrobocia w Tuszynie w 2006r.

Stan na 31.12.2006	Napływ	Odpływ
Miasto Tuszyń	412	547
Gmina Tuszyń	167	221
RAZEM	579	768

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy Łódź – Wschód

W 2007 roku Powiatowy Urząd Pracy Łódź – Wschód utworzył w siedzibie Urzędu Miasta w Tuszynie punkt konsultacyjny dla bezrobotnych. Czynny trzy razy w miesiącu od lutego do końca czerwca. Zakres obsługi w punkcie konsultacyjnym był następujący:

- potwierdzanie wizyt obowiązkowych dla bezrobotnych z terenu gminy Tuszyń,
- przyjmowanie oświadczeń o dochodach od bezrobotnych potwierdzających wizytę,
- wydawanie kart rejestracyjnych
- wydawanie dokumentów pracodawcom (wnioski na staż, na organizację prac interwencyjnych, o przyznanie środków na wyposażenie lub doposażenie stanowiska pracy),
- wydawanie bezrobotnym wniosków o jednorazowe przyznawanie środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej,
- przyjmowanie innych dokumentów dotyczących spraw bezrobotnych i pracodawców,
- przedstawianie aktualnych ofert prac

II.8.5. Identyfikacja problemów

Oświata:

- dokończenie remontów budynków szkolnych,
- potrzeba doposażenia szkół w pomoce dydaktyczne, specjalistyczne sale np. do nauki języków obcych,

Pomoc społeczna:

- brak domu opieki społecznej dla osób samotnych, chorych i w podeszłym wieku.
- zły stan techniczny budynków szpitala w Tuszyńku,.

Rynek pracy:

- zbyt mała liczba aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu i ofert pracy dla mieszkańców gminy Tuszyn.

II.9. Analiza SWOT – czyli analiza mocnych i słabych stron oraz wskazanie szans i zagrożeń dla rozwoju gminy Tuszyn.

Tabela nr 53: Analiza SWOT dla gminy Tuszyn.

Mocne strony	Słabe strony
<p>Gospodarka</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Centralne położenie w woj. łódzkim. Przynależność do aglomeracji łódzkiej. 2. Bezpośrednie położenie przy planowanym węźle komunikacyjnym autostrady A-1 3. Dobry stan dróg gminnych i powiatowych. 4. Zadawalający poziom dostępności do usług telekomunikacyjnych <p>Turystyka i agroturystyka</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Walory przyrodnicze, bioklimatyczne i kulturowe 2. Rozwinięta sieć moteli i zajazdów posiadających miejsca noclegowe 3. Przebieg część czerwonego szlaku turystycznego okalającego okolice Łodzi <p>Bliskie sąsiedztwo łódzkiej aglomeracji miejskiej i łatwa dostępność komunikacyjna</p>	<p>Gospodarka</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Brak wzrostu ilości zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. 2. Niewykorzystany potencjał Targowiska Gminnego. Spadek obrotów na targowiskach. 3. Brak inwestorów strategicznych – np. centra logistyczne (tereny inwestycyjny wzdłuż drogi krajowej Nr 1) <p>Turystyka i agroturystyka</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Słabo rozwinięta infrastruktura towarzysząca, np. brak miejsc do odpoczynku na szlaku turystycznym, konieczność rozbudowy urządzeń sportowo-rekreacyjnych, ośrodków wypoczynkowych 2. Niski poziom gastronomii – głównie funkcjonują punkty przy targowiskach. 3. Brak właściwej, profesjonalnej organizacji i promowania walorów

	<p>turystycznych dla różnych form wypoczynku.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Brak atrakcyjnych turystycznie obiektów zabytkowych 5. Ograniczone środki w budżecie na promocję i rozwój funkcji turystycznej. <p>Infrastruktura</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Brak infrastruktury technicznej na niektórych obszarach gminy, np. w rejonie Rydzynek, w dzielnicy Tuszyn-Las 2. Brak lokalnych oczyszczalni na terenach wiejskich
Szanse	Zagrożenia
<p>Członkostwo w Unii Europejskiej</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost zatrudnienia 2. Dostępność środków pomocowych i ich wykorzystanie 3. Wejście polskich firm na rynki europejskie 4. Rozwój przemysłu <p>Zmiana polityki fiskalnej rządu</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Obniżenie podatków i stóp kredytowych 6. Decentralizacja decyzji finansowych <p>Rolnictwo</p> <p>Możliwość wykorzystania instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej, takich jak renty strukturalne w celu poprawy struktury agrarnej gospodarstw</p>	<p>Gospodarka</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój hipermarketów 2. Zmniejszenie się handlu przygranicznego 3. Ekspansja konkurencyjnych centrów handlowych i jednoczesny brak spójnej koncepcji dalszego funkcjonowania wszystkich targowisk na terenie gminy w kontekście tej konkurencji <p>Rolnictwo</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Znaczny spadek liczby gospodarstw powyżej 5 ha 2. Rozdrobnienie i niedoinwestowanie rolnictwa w gminie <p>Członkostwo w Unii Europejskiej</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Konkurencja gospodarcza państw UE 2. Ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej 3. Niedostateczne wykorzystanie środków pomocowych UE <p>Polityka państwa</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Brak kapitału na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw 2. Ubożenie społeczeństwa 3. Starzenie się społeczeństwa <p>Brak środków na inwestycje samorządowe.</p>

Źródło: Opracowanie własne.